
A large, light gray, stylized human figure is positioned on the right side of the slide. The figure is composed of simple geometric shapes: a circle for the head, a trapezoid for the torso, and two long, pointed shapes for the legs. The figure is semi-transparent, allowing the background to be seen through it.

Polski rynek pracy

- aktywność zawodowa
- i struktura wykształcenia

A large, light gray, stylized graphic of a human figure is positioned on the right side of the page. The figure is composed of simple geometric shapes: a circle for the head, a triangle for the torso, and two lines for the arms and legs. The figure is facing left and appears to be in a walking or standing posture.

Polski rynek pracy – aktywność zawodowa i struktura wykształcenia

Na podstawie badań ludności zrealizowanych w 2014 roku
w ramach V edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Edukacja a rynek pracy – tom III

Szymon Czarnik, Konrad Turek

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
Warszawa 2015

Publikacja powstała w ramach projektu badawczego „Bilans Kapitału Ludzkiego” realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i Uniwersytet Jagielloński (Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych).

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Publikacja bezpłatna.

Poglądy i opinie przedstawione w publikacji nie odzwierciedlają stanowiska Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, a jedynie stanowiska autorów.

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
© Copyright by Uniwersytet Jagielloński

Wydawca:

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83
00-834 Warszawa
tel.: 022 432 80 80
faks: 022 432 86 20
biuro@parp.gov.pl
www.parp.gov.pl

Korekta językowa:
Joanna Fundowicz

ISBN 978-83-7633-266-6

Publikacja dostępna również na stronie internetowej www.bkl.parp.gov.pl

Wydanie I
Warszawa 2015

Spis Treści

Wstęp	6
Główne wnioski	8
Metodologia badań ludności	15
Rozdział 1 – Aktywność zawodowa	23
Rozdział 2 – Wykształcenie i edukacja	53
Rozdział 3 – Poszukiwanie pracy	63

Oddajemy w Państwa ręce cztery tomy opracowania opartego o wyniki najnowszej, piątej edycji Bilansu Kapitału Ludzkiego. Są poświęcone: 1) przeglądowi wyników badań pracodawców i ogłoszeń o pracy pod kątem zapotrzebowania na pracowników i ich kompetencje; 2) aktywności zawodowej, edukacji i poszukiwaniu pracy w świetle badań ludności w wieku produkcyjnym; 3) sytuacji osób młodych na rynku pracy; 4) kształceniu osób dorosłych i sytuacji w sektorze firm szkoleniowych.

Obecna edycja Bilansu Kapitału Ludzkiego jest ostatnią z pięciu, które zrealizowane zostały jako sondaże oparte na tych samych kwestionariuszach, co pozwalało śledzić zmiany w czasie. Zestaw czterech raportów przeglądowych ma, jak co roku, za zadanie przedstawienie podstawowych wyników w kluczowych obszarach badań. W każdej edycji publikujemy też raport główny, który przedstawia pogłębione opracowania tematyczne. Taki jest podział funkcji pomiędzy podstawowymi publikacjami BKL.

Naturalne jest jednak to, że wraz z kumulacją wyników z kolejnych lat badań autorzy poszczególnych części wykraczają poza ramy prostego przeglądu. Seria pięciu pomiarów skłania do analizy dynamiki badanych zjawisk w czasie. Okazuje się jednak, że większość z nich była w ciągu pięciu lat badań bardzo stabilna. Jedynie odsetek firm poszukujących pracowników i szacowana liczba wakatów uległy wahnięciu w dół w najgorszym dla rynku pracy okresie wiosny 2013 roku, by powrócić do swojego „naturalnego” poziomu w roku 2014. Ogólnie, w okresie 2010-2014 odnotowaliśmy trend wzrostowy poziomu aktywności zawodowej i zatrudnienia. Dotyczył on szczególnie kategorii wiekowej 55+, co było wynikiem zmian w przepisach dotyczących przechodzenia na emeryturę. Przez cały okres objęty Bilansem Kapitału Ludzkiego mniejsze problemy z zatrudnieniem miały osoby z wykształceniem wyższym, wśród których odnotowujemy najwyższy poziom aktywności zawodowej i zatrudnienia. One także są najaktywniejszymi uczestnikami procesu kształcenia przez całe życie we wszystkich postaciach: formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

Podobnie jak w poprzednich latach kształtują się potrzeby pracodawców co do kategorii poszukiwanych pracowników i ich kompetencji. Nieco

więcej pracodawców narzeka na trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników, chociaż podawane powody są z roku na rok podobne. Z drugiej strony wzrasta średni czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne, co wynika przede wszystkim ze wzrostu odsetka osób, które poszukują pracy dłużej niż 25 miesięcy, w szczególności nieposiadających doświadczenia zawodowego — strukturalnie bezrobotnych. Z drugiej strony systematycznie, choć łagodnie, z roku na rok, rosną oczekiwania płacowe osób bezrobotnych. Ciekawe obserwacje przyniosła analiza trendów w zakresie sposobu formułowania ogłoszeń o pracy w podziale na miejsce ich publikowania. Publiczne służby zatrudnienia są przy tym stale kluczowym kanałem poszukiwania pracowników o niższym poziomie kwalifikacji.

Duża stabilność wielu badanych zjawisk w czasie zachęca do skorzystania z możliwości skumulowania danych z badań realizowanych w całym okresie trwania projektu i poddania analizie problemów, których w typowych, przekrojowych sondażach przeanalizować nie sposób ze względu na zbyt niską liczebność prób. Nasze próby, same w sobie duże jak na reprezentatywny sondaż, po połączeniu pozwoliły dźżyć wybrane segmenty. W tym zestawie czterech tomów przeglądowego raportu Czytelnicy znajdą wiele takich pogłębionych analiz. Możliwe stało się kombinowanie w analizie takich cech przedsiębiorstw jak branża i wielkość czy prowadzenie analiz na niższym, bardziej zdezagregowanym poziomie identyfikacji zawodów w klasyfikacji ISCO.

W tomie opartym na badaniach ludności te możliwości analizy na skumulowanych danych zostały wykorzystane szczególnie intensywnie. Dzięki temu znajdziemy w nim ciekawe analizy dotyczące mobilności zawodowej, zarówno między kategoriami zawodowymi, jak i w ujęciu awansu i zmiany pracodawcy. Badanie osób w wieku produkcyjnym, po połączeniu danych z lat 2010-2014, posłużyło także jako źródło interesującej wiedzy o opiniach i oczekiwaniach przedsiębiorców, w tym o samoocenie ich kompetencji w podziale na różne kategorie społeczno-demograficzne.

Specjalny tom poświęciliśmy po raz kolejny sytuacji młodych osób na rynku pracy. Jest to w skali niemal całej Europy segment społeczny specjalnej

troski w warunkach zawirowań gospodarczych po 2008 roku. Dzięki kumulacji danych z lat 2010-2014 można było lepiej opisać sytuację osób młodych na rynku pracy i czynniki, które ją kształtują. Znajdziemy w nim m.in. ciekawe informacje o zadowoleniu z pracy młodych osób czy średnich zarobkach w różnych kategoriach. Ciekawe są analizy rozkładu zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę i umowy cywilno-prawne w różnych przekrojach, a także rozdział poświęcony przedsiębiorczości osób młodych. W tym ostatnim wykorzystywane są także wyniki badania oczekiwań uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych i studentów ostatnich lat przeprowadzonych w 2010 i 2013 r. Te dane posłużyły także za podstawę do analiz dotyczących oczekiwań finansowych młodych ludzi przygotowujących się do wyjścia na rynek pracy, gotowości do podjęcia pracy oraz profili młodych osób, które deklarują chęć emigracji.

Tom poświęcony kształceniu się osób dorosłych, inwestycjom firm w kształcenie pracowników i sektorowi szkoleniowemu wskazuje na względną stabilność zjawisk w tym obszarze. Polska przeżyła boom edukacyjny w zakresie kształcenia formalnego osób młodych do poziomu studiów magisterskich, a nawet doktoranckich. Natomiast w przypadku kształcenia się w różnych formach osób dorosłych odnotowujemy stabilizację na niskim poziomie. Analizowaliśmy te zjawiska w poprzednich latach i pozostaje tylko skonstatować, że pod tym względem nie odnotowaliśmy przebudzenia. Chyba że za ślad takowego uznać wzrost optymizmu w sektorze firm szkoleniowych; miejmy nadzieję, że nie jest to chwilowe odchylenie.

Bilans Kapitału Ludzkiego osiągnął swoją dojrzałość. Ta czterotomowa publikacja, jak i przygotowywany raport podsumowujący wyniki badań z 2014 roku oraz zaplanowana monografia, która zawierać będzie wnioski i refleksje na bazie tego pięcioletniego cyklu zamykają pewien rozdział w badaniu popytu i podaży kompetencji na polskim rynku pracy. Wiemy dzięki nim więcej o tym, jakich kompetencji poszukują pracodawcy i jakie czynniki kształtują szanse zatrudnienia czy wynagrodzenie. Sama formuła badania pozwoliła na uchwycenie generalnych priorytetów w obszarze kompetencji, przy czym tak ważna kategoria, jak specyficzne umiejętności

zawodowe związane z określonym stanowiskiem pracy i branżą, mogła być ujęta tylko jako nieodróżnicowany agregat. W zeszłorocznym raporcie podsumowującym pokazaliśmy pożytek z badań prowadzonych w poszczególnych branżach na przykładzie projektu realizowanego przez nas w Krakowie. Przyszłe badania kapitału ludzkiego w Polsce powinny mieć silny komponent branżowy, by móc w sposób bardziej szczegółowy odpowiadać na pytania o to, jakich specyficznych kompetencji zawodowych i ogólnych potrzebują firmy określonego rodzaju. Mamy nadzieję, że takie badania będą realizowane.

Jarosław Górniak

AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

DYNAMIKA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

W latach 2011-2014 odnotowaliśmy wzrost aktywności zawodowej (ogółem z 69% do 73%). Zmiana ta obejmowała zarówno kobiety, jak i mężczyzn, przy czym dotyczyła niemal wyłącznie starszych roczników – w kategorii 55 lat wzwyż nastąpiły pod tym względem radykalne zmiany, w kategorii 44-54 lata zmiany były umiarkowane, a w młodszych rocznikach utrzymało się status quo. W najstarszej grupie osób (55+) aktywizacja zawodowa silniej dała o sobie znać wśród kobiet.

Aktywność zawodowa bardzo wyraźnie rośnie wraz z poziomem wykształcenia – szczególnie silnie związek ten widoczny jest wśród kobiet.

W grupie osób z wykształceniem zawodowym bądź niższym obserwowaliśmy systematyczny wzrost odsetka pracujących kobiet w wieku 18-24 lata (z 10% do 16%), podczas gdy wśród mężczyzn w wieku 25-34 lata nastąpił znaczący spadek odsetka pracujących (z 78% do 64%). W przypadku osób z wykształceniem średnim sytuacja rysuje się dość stabilnie, zmiany są drobne i nieukierunkowane, z wyjątkiem silnego wzrostu aktywności

zawodowej w kategorii 55+ (znacznie większego niż wśród osób z niższym bądź wyższym wykształceniem).

W grupie wiekowej 55+ aktywizacja zawodowa miała zupełnie innych charakter w grupie kobiet i mężczyzn. Wśród kobiet postępująca aktywizacja dokonywała się przez wzrost odsetka pracujących przy utrzymującym się na w miarę stałym poziomie odsetku bezrobotnych (tak było we wszystkich kategoriach wykształcenia). Wśród mężczyzn obraz nie był tak jednoznacznie pozytywny, dla mężczyzn z wyższym wykształceniem odnotowaliśmy nawet zjawisko odwrotne: spadek odsetka pracujących przy utrzymaniu się odsetka bezrobotnych.

Poziom aktywności zawodowej zależy od płci i wieku. Dla mężczyzn maksymalna aktywność zostaje osiągnięta w wieku ok. 30 lat i (utrzymuje się na tym poziomie do ok. 40-45 roku życia), podczas gdy dla kobiet systematycznie rośnie ona aż do osiągnięcia maksimum w okolicach 40-45 roku życia, po czym zaczyna spadać.

FORMA ZATRUDNIENIA

Zdecydowanie najpowszechniejszą formą są umowy o pracę (73,4% ogółu pracujących), przy czym umowy na czas określony (podobnie jak umowy cywilnoprawne, praktyki i staże oraz prace bez umowy) najczęściej spotykamy w najmłodszej grupie wiekowej. Działalność rolniczą prowadzi 7,7% pracujących, a pozarolniczą 10,7%. Mężczyźni wyraźnie częściej od kobiet prowadzą działalność gospodarczą, podczas gdy kobiety częściej od mężczyzn pracują na etacie.

Pod wieloma względami osoby zatrudnione na umowach o pracę na czas nieokreślony są podobne do samozatrudnionych – obie grupy różnią się udziałem mężczyzn i przeciętnymi zarobkami, które wyższe są wśród przedsiębiorców. Pracownicy na umowach terminowych są przeciętnie o 5 lat młodszy i mają o 6 lat krótszy staż pracy, rzadziej też mają rodziny i dzieci.

MOBILNOŚĆ ZAWODOWA

Analizując dane na pierwszym poziomie klasyfikacji zawodowej ISCO (9 wielkich grup), obserwujemy, że ok. połowa osób zmieniających ostatnio pracę przechodziła do innej kategorii zawodowej. Zawodami o najwyższej stopie kontynuacji są specjaliści, robotnicy wykwalifikowani, pracownicy usług oraz operatorzy/monterzy. Wśród kategorii z drugiego poziomu

klasyfikacji najwyższy poziom kontynuacji mają konkretnie specjaliści ds. zdrowia, specjaliści ds. nauczania i wychowania, kierowcy, sprzedawcy, jak również mechanicy/robotnicy obróbki metali i robotnicy wykwalifikowani w przemyśle spożywczym, drewnianym i tekstylnym.

ZADOWOLENIE Z PRACY PRACOWNIKÓW ETATOWYCH

Najwyższe zadowolenie wiązało się z rodzajem wykonywanej pracy – generalnie ludzie lubią to, co robią. Drugie w kolejności są warunki pracy, uzyskujące bardzo zbliżone oceny satysfakcji. Na przeciwnym biegunie znajdują się zarobki i możliwości awansu – jednak nawet w tym przypadku większość ocen przekraczała poziom 3, sygnalizując poziom dość niskiego, ale jednak zadowolenia.

Odnotowujemy znaczące różnicowanie zadowolenia pomiędzy poziomami wykształcenia i kategoriami zawodowymi – ogólnie im lepsze

wykształcenie i zawód wyżej usytuowany w hierarchii ISCO, tym większe zadowolenie pod każdym względem.

Na poziomie ogólnym brak jest znaczących różnic między płciami i kategoriami wiekowymi. Poważniejsze różnice między kobietami i mężczyznami pojawiają się w zawodach z dolnej części hierarchii ISCO. Jest to widoczne zwłaszcza w przypadku robotników wykwalifikowanych i operatorów (czyli zawodów zdominowanych przez mężczyzn): mężczyznom bardziej odpowiada ten rodzaj pracy i są z niej pod każdym względem bardziej zadowoleni.

PROGNOZY NA NAJBLIŻSZĄ PRZYSZŁOŚĆ

Zdecydowana większość pracowników etatowych nie spodziewała się zmian w swojej sytuacji zawodowej w najbliższych 12 miesiącach. Wyniki były bardzo podobne we wszystkich latach badania. Jedyne dwie kategorie, których pozycja się pod tym względem poprawiła (zmniejszone prognozy odejścia z pracy) to robotnicy niewykwalifikowani i (w mniejszym stopniu) sprzedawcy i pracownicy usług.

Zarówno awansu, jak odejścia najczęściej spodziewają się najmłodszy pracownicy. W przypadku odejść jest to szczególnie wyraźne – odsetek spodziewających się odejścia wynosi 12,9% wśród osób do 24. roku życia i tylko 3,8% w kategorii 55+. Im młodszy wiek, tym częściej jako przyczyna

odejścia podawana jest chęć wykonywania innej pracy oraz niskie zarobki (takie powody częściej podają też mężczyźni). Z kolei im starszy wiek, tym częściej odejście jawi się jako niechciane, spowodowane wygaśnięciem dotychczasowej umowy albo redukcją zatrudnienia w firmie (powody częściej podawane też przez kobiety).

Większość prowadzących własną działalność gospodarczą (pozarolniczą) też nie spodziewała się większych zmian w perspektywie 12 miesięcy. Niezależnie od oczekiwanego rozwoju sytuacji do najczęściej wymienianych problemów należały zbyt duże obciążenia podatkowe, uciążliwe przepisy prawne oraz zbyt duża konkurencja.

SAMOOCENA KOMPETENCJI W KONTEKŚCIE ZAWODOWYM

Samoocena kompetencji uwarunkowana jest wieloma czynnikami, wśród których do najistotniejszych należy poziom wykształcenia. Z wyjątkiem kompetencji technicznych wyższy poziom wykształcenia każdorazowo wiązał się ze skokowo wyższymi wartościami samooceny. Wiek odgrywał bardzo dużą rolę w dwóch przypadkach: radykalnie obniżał samoocenę kompetencji komputerowych (różnice międzypokoleniowe) oraz wyraźnie obniżał samoocenę sprawności fizycznej (różnice związane z procesami starzenia). Silnie różniły się między sobą kategorie zawodowe – ogólna zależność jest taka, że zawody znajdujące się wyżej w hierarchii ISCO mają

też wyższe samooceny w prawie wszystkich kompetencjach. Wyjątkiem pod tym względem są kompetencje techniczne, której najlepiej oceniali u siebie robotnicy wykwalifikowani oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń.

Wyższe samooceny kompetencji wiążą się z wyższymi deklarowanymi zarobkami – przy kontroli wieku, płci i poziomu wykształcenia pracujących etatowo. Względnie najsilniejszy efekt monetarny mają kompetencje kognitywne, kierownicze i komputerowe.

WYKSZTAŁCENIE I EDUKACJA

POZIOM WYKSZTAŁCENIA POLAKÓW

Wykształcenie wyższe posiadało 18% Polaków w wieku 18-59/64 lat, wykształcenie średnie 31%, zasadnicze zawodowe 29%, zaś 11% gimnazjalne lub niższe. Dodatkowo 10% badanych nadal uczestniczyło w kształceniu formalnym w momencie badania.

Wśród osób pracujących w 2014 r. osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 25%, wśród bezrobotnych 10%, zaś wśród nieaktywnych zawodowo 6%.

Wyraźnie częściej wykształcenie wyższe posiadały kobiety – wśród nich aż 24% mogło poszczycić się dyplomem uczelni wobec 14% mężczyzn. 10% Polaków miało tytuł magistra (zdecydowanie częściej kobiety: 13% wobec 6% wśród mężczyzn), 3% licencjata, 3% tytuł magistra-inżyniera, zaś 1% inżyniera.

Poziom wykształcenia silnie różnicuje młodsze i starsze pokolenia Polaków. Wśród trzydziestolatków wyższe wykształcenie posiada co trzecia osoba, wśród pięćdziesięciolatków jedynie co dziesiąta. W zamian w kolejnych grupach wieku zdecydowanie rośnie udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, dochodząc do ponad 40% w grupie czterdziesto- i pięćdziesięciolatków.

Wśród osób pracujących najlepiej wykształconymi grupami zawodowymi (dotyczy to głównej wykonywanej pracy) byli specjaliści (76% pracowników z wykształceniem wyższym) oraz kierownicy (54%).

STUDIA WYŻSZE

Według oszacowań BKL liczba studentów przez ostatnie cztery lata spadała, od 1,73 mln do 1,3 mln (dane te nieznacznie różnią się od danych GUS). Na uczelniach częściej można było spotkać kobiety niż mężczyzn: w 2013 r. było ich aż o 250 tys. więcej.

Odsetek studiujących w wieku 19-24 lata w ostatnich dwóch latach kształtuje się na podobnym poziomie. W 2014 r. w tej kategorii wiekowej w studiach, w momencie badania, uczyły się 36% kobiet i 22% mężczyzn.

Wśród osób studiujących w wieku 19-24 lata niezmiennie od 2010 r. najpopularniejszymi kierunkami studiów były kierunki ekonomiczne i administracyjne. Wybierał je mniej więcej co czwarty student. Podobnie nie zmieniała się popularność studiów pedagogicznych (od 11% do 14%), humanistycznych (od 7% do 9%) i inżyniersko-technicznych (od 7% do 10%).

POSZUKIWANIE PRACY

STOPA BEZROBOCIA (BEZROBOTNI AKTYWNI POSZUKUJĄCY PRACY)

W okresie realizacji IV edycji badań BKL, a więc w drugim kwartale 2014 r., stopa bezrobocia wyniosła 14,9%, co oznacza, że liczba bezrobotnych osiągnęła poziom ok. 2,68 mln. W 2013 r. stopa bezrobocia była wyższa o 1,3 punkt procentowy (16,3%).

Szczególnie znaczący jest spadek stopy bezrobocia wśród kobiet: od 2012 r. obniżyła się ona o 3,2 p.p., osiągając w 2014 r. 14,4% (1,18 mln). Wśród mężczyzn wskaźnik wyniósł 15,4% (1,5 mln osób), 1 p.p. mniej niż rok wcześniej.

W perspektywie pięciu lat badań widoczne są pewne trendy pozwalające wyróżnić województwa o przeciętnie niskiej, średniej i wysokiej stopie bezrobocia:

- a) niska stopa bezrobocia (mazowieckie, opolskie, pomorskie, wielkopolskie) – w tych województwach od 2010 r. stopa bezrobocia utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie, szczególnie dotyczy to pomorskiego i wielkopolskiego, choć w niektórych latach widać pewne wahania;
- b) średnia stopa bezrobocia (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, małopolskie, podlaskie, śląskie) – w dolnośląskim i lubelskim utrzymuje się tendencja wzrostowa, natomiast w łódzkim, małopolskim i śląskim od 2012 r. wskaźniki bezrobocia spadają;

- c) wysoka stopa bezrobocia (kujawsko-pomorskie, lubuskie, podkarpackie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) – najbardziej niekorzystna sytuacja utrzymuje się w podkarpackim i warmińsko-mazurskim, dodatkowo kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie odnotowują systematyczny wzrost stopy bezrobocia.

Stopa bezrobocia na wsi i w miejscowościach poniżej 200 tys. mieszkańców utrzymuje się na wysokim poziomie, około 16-17%. Jedynie na wsi wskaźnik spadł o 2,6 punktu procentowego. W miastach liczących 200-499 tys. mieszkańców stopa bezrobocia wyniosła 13%, natomiast w miastach ponad 500 tys. od 2012 r. obserwowany jest wyraźny spadek – z 10% do 6%.

W kategorii wykształcenia wyższego stopa bezrobocia wyniosła jedynie 7%, średniego 13%, zasadniczego zawodowego 18%, zaś niższego 30%.

W kategorii wieku 25-34 lata stopa bezrobocia wyniosła 16%, w kategorii 35-49 lata 11%, natomiast wśród osób w wieku 50+ 14%.

Warto dodać, że podczas realizacji wszystkich edycji badań BKL nowej pracy szukało 8% Polaków (1,2 mln).

CZAS POSZUKIWANIA PRACY PRZEZ BEZROBOTNYCH

W perspektywie ostatnich pięciu lat widoczny jest wzrost odsetka osób poszukujących pracy powyżej 25 miesięcy: z 27% do 34%. Jednocześnie spadł odsetek osób najkrócej poszukujących pracy (0-3 miesięcy): z 24% do 19%.

Odsetek osób długotrwale poszukujących pracy wyraźnie rósł wraz z wiekiem bezrobotnych. W grupie 18-24 lata wynosił on jedynie 29%, w grupie 25-34 lata około 40%, natomiast wśród osób w wieku 45-54 lata było to już ponad 60%, zaś w grupie 55-59/64 lata aż 73%. Ponad połowa bezrobotnych powyżej 50 r. ż. poszukiwała pracy dłużej niż 2 lata.

Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia malał odsetek osób poszukujących pracy długotrwale, czyli powyżej 12 miesięcy. Wśród najslabiej wykształconych wyniósł on 50% (wyższe wartości obserwowano wśród

kobiet), wśród najlepiej wykształconych natomiast jedynie 28% (wyższe wartości wśród mężczyzn).

Podobnie jak w poprzedniej edycji w 2014 r. najwyższy odsetek długotrwale poszukujących pracy odnotowano w województwie podkarpackim (61%) i warmińsko-mazurskim (57%). Z kolei najmniejszy udział długotrwale poszukujących pracy był w pomorskim (32%).

Wśród osób, które chciały podjąć pierwszą pracę odsetek poszukujących jej dłużej niż rok w 2014 r. wyniósł 48%, podobnie jak rok wcześniej (wykres 3.14). Była to wartość wyraźnie wyższa niż w 2010 r. (36%). Od 2010 r. do 2014 r. wyraźnie wzrósł odsetek osób, które poszukiwały pierwszej pracy bez doświadczenia zawodowego: z 45 do 69%.

POWODY I BARIERY POSZUKIWANIA PRACY PRZEZ BEZROBOTNYCH

We wszystkich dotychczasowych edycjach badań BKL jako główne powody poszukiwania pracy bezrobotni wskazywali: zwolnienie z poprzedniej pracy (średnio 33% wskazań w latach 2010-2014), chęć powrotu do pracy po przerwie (23%), chęć podjęcia pierwszej pracy w życiu (20%) oraz potrzeba zarobienia dodatkowych pieniędzy (14%).

Wśród głównych bariery w podjęciu pracy osoby bezrobotne najczęściej wymieniały bariery „zewnętrzne”: brak odpowiednich ofert pracy (91%)

oraz brak kontaktów i znajomości (70%). O wiele rzadziej wskazywane były braki kompetencyjne: niedostateczne doświadczenie (36%), brak certyfikatów i uprawnień (40%), poziom wykształcenia (31%).

Wśród osób nieaktywnych zawodowo najczęściej wskazywanymi barierami w podjęciu pracy był stan zdrowia (39%), nauka i doksztalcanie (36%) oraz brak ofert pracy (32%).

SPOSOBY POSZUKIWANIA PRACY WŚRÓD BEZROBOTNYCH

Najpopularniejszym sposobem poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w ciągu ostatniego miesiąca) była pomoc rodziny lub znajomych (76% badanych), pomoc urzędów pracy (68%) i bezpośredni kontakt z pracodawcą (56%).

Aż 71% badanych bezrobotnych kiedykolwiek korzystało z usług powiatowego urzędu pracy, a jedynie 8% z usług prywatnych biur pośrednictwa pracy. Wśród osób, które korzystały z usług powiatowych urzędów pracy aż 73% było z tych usług niezadowolonych.

POSZUKIWANY ZAWÓD

W 2014 r. 18% badanych bezrobotnych było gotowych podjąć każdą pracę. Odsetek ten wyraźnie rósł w ostatnich latach (z poziomu 11% w 2010 r.).

Niezmiennie najpopularniejsze grupy zawodowe to zawody usługowe (19%), robotnicy wykwalifikowani (18%) i niewykwalifikowani (18%). Najczęściej badani wskazywali na zawody kierownicze i rolnicze.

Mężczyźni wymieniali głównie zawody robotnicze, fizyczne i operatorskie (ponad 70%). Ponad jedna trzecia bezrobotnych kobiet szukała pracy w zawodach usługowych, zaś wśród mężczyzn było to jedynie 7%. Kobiety nieco częściej szukały również pracy w zawodach specjalistycznych, średniego szczebla i biurowych.

24% bezrobotnych rozważało możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (jednak jedynie 14% poczyniło jakiegokolwiek starania w tym względzie w ciągu ostatnich 4 tygodni).

Zdecydowana większość (79%) bezrobotnych byłaby skłonna przyzuczyć się do nowego zawodu.

Tak zwana pseudostopa bezrobocia zdecydowanie najgorzej prezentowała się wśród osób wykonujących prace proste, chociaż spadła ona w porównaniu z latami 2010-2013 (32% w 2012 r. i 27% w 2014 r.). W dalszej kolejności były zawody robotnicze wykwalifikowane (19% w 2014 r.) oraz usługowe (14%, tutaj również zauważalny jest spadek o kilka punktów procentowych). Zdecydowanie najniższa stopa występowała wśród przedstawicieli specjalistów (3%), zawodów kierowniczych (3%) i zawodów rolniczych (4%).

19% bezrobotnych poszukujących pracy nie miało wcześniej żadnych doświadczeń zawodowych. 35% bezrobotnych poszukiwało pracy w grupie zawodowej (ISCO-1), w której poprzednio pracowało, dalsze 32% zamierzało szukać pracy w innym zawodzie niż poprzednio przez nich wykonywany. Natomiast 14% spośród bezrobotnych z doświadczeniem zawodowym zadowoliliby się każdą pracą.

OCZEKIWANIA PŁACOWE BEZROBOTNYCH

Przeciętna pensja, którą osoby bezrobotne uznałyby za zadowalającą wynosiła w 2014 r. 2086 zł netto, czyli „na rękę” (mediana 2000 zł). Przeciętna najniższa pensja, za jaką zdecydowałiby się pracować bezrobotni wynosiła około 1575 zł (mediana = 1500 zł). Natomiast najwyższa pensja, na jaką mogliby liczyć badani przy dużym szczęściu wynosiła w ich opinii średnio 2850 zł (mediana = 2600 zł).

W ostatnich latach utrzymują się różnice pomiędzy oczekiwaniami zarobkowymi kobiet i mężczyzn, przy czym kobiety bezrobotne deklarują kwoty niższe przeciętnie o kilkanaście procent. W 2014 r. bezrobotne kobiety deklarowały przeciętne kwoty o około 13-15% niższe niż mężczyźni.

Oczekiwania płacowe rosły wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem wyższym w miarę zadowalająca pensja wynosiła przeciętnie 2327 zł, podczas gdy u osób z wykształceniem najniższym – 1958 zł.

Najwyższe zadowalające oczekiwania płacowe mieli poszukujący pracy jako monterzy i operatorzy (średnio 2463 zł), robotnicy wykwalifikowani (2314 zł) i w zawodach specjalistycznych (2275 zł). Na drugim końcu plasowali się poszukujący pracy w usługach (1858 zł) oraz jako robotnicy niewykwalifikowani (1998 zł).

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI W URZĘDACH PRACY

Stopa bezrobocia rejestrowanego (w oparciu o deklaracje respondentów dotyczące zarejestrowania w powiatowych urzędach pracy) wyniosła 14,6% w 2012 r., 14,9% w 2013 r. i 14,3% w 2014 r. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła według tych oszacowań odpowiednio około 2,5 mln, 2,6 mln i 2,5 mln.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w 2014 r. jedynie 70% można uznać za bezrobotnych ekonomicznie (nie miało pracy i jej aktywnie poszukiwało), zaś 25% było w tym aspekcie biernych, czyli zgodnie z definicją BAEL można ich uznać za nieaktywnych zawodowo.

Metodologia badań ludności

Harmonogram badania

Opis zastosowanego ważenia wyników

Zastosowane pojęcia, klasyfikacje
i sposoby prezentacji wyników

HARMONOGRAM BADANIA

Wszystkie cztery dotychczasowe badania ludności w ramach projektu „Bilans Kapitału Ludzkiego” (BKL) zostały przeprowadzone przez firmę Millward Brown SMG/KRC. Poszczególne edycje zrealizowano w następujących terminach:

- I edycja: od 28 lipca do 23 listopada 2010 r.
- II edycja: od 22 lutego do 22 maja 2011 r.
- III edycja: od 22 lutego do 22 maja 2012 r.
- IV edycja: od 5 marca do 30 czerwca 2013 r.

W ramach IV edycji badania, której wyniki prezentujemy w niniejszym raporcie, przeprowadzono 17 600 wywiadów metodą wywiadów osobistych (CATI i PAPI). Badaną populacją były osoby w wieku produkcyjnym, tzn. kobiety w wieku 18–59 lat oraz mężczyźni w wieku 18–64 lata, mieszkające w Polsce w okresie badania. Dane kontaktowe pochodziły z rejestru Polski Elektroniczny System Ewidencji Ludności (PESEL).

Dobór próby

Losowanie miało charakter warstwowy proporcjonalny. Warstwy stworzono w oparciu o podział na podregiony GUS (66 podregionów w skali kraju) oraz klasy wielkości miejscowości według GUS (9 klas). Próba do badania została wylosowana jako 16 niezależnych prób wojewódzkich o docelowej liczebności 1100 wywiadów w każdej próbie. Dodatkowo warstwowanie wylosowanej próby objęło łączny rozkład płci i kohort wiekowych dla poszczególnych klas wielkości miejscowości, niezależnie dla każdego województwa. Dla każdego z województw założono jednakowy współczynnik realizacji badania wynoszący 60%, w związku z czym w każdym województwie wylosowano 2000 osób.

W celu sprawnego zrealizowania próby na etapie losowania zostało dokonane wiązkanie – polegające na losowaniu po 10 rekordów w ramach jednej jednostki administracyjnej (miasta/gminy wiejskiej).

Realizacja badania

Do wylosowanych osób wysłano listy zapowiednie, następnie po określonym czasie ankieterzy udawali się do miejsca zamieszkania wylosowanych osób. W przypadku braku możliwości przeprowadzenia badania ankieter umawiał się z respondentem na inny termin.

Pod koniec badania, kiedy mimo powrotów ankieterów pod wskazany adres nadal nie udało się uzyskać zakładanej liczby wywiadów, zastosowano technikę *random route* (losowanie adresów w terenie) w celu uzupełnienia przewidzianej liczebności wywiadów. Metodę tę wykorzystano we wszystkich klasach wielkości miejscowości, w tym szczególnie w miejscowościach powyżej 10 tys. mieszkańców z uwagi na niski poziom realizacyjny. Przy pomocy *random route* zrealizowano 6,49% wywiadów (1143 respondentów).

Response rate w całej próbie wyniósł 55% (dla porównania w 2010 r. wyniósł on 56%, w 2011 r. – 56%, w 2012 r. – 55%).

Wśród najczęstszych przyczyn niezrealizowania wywiadów, podobnie jak w badaniu w 2012 r., należy wymienić: (1) kategorię odmowę udziału w badaniu (13,8%, wzrost o 1,7 punkta procentowego w porównaniu z 2012 r.) oraz (2) fakt, że wylosowana osoba wyprowadziła się na czas dłuższy niż 3 miesiące (10,9%, spadek o 0,5 punkta procentowego w stosunku do 2012 r.).

„specjaliści” (pierwszy poziom ISCO) uwzględniają m.in. tak różne kategorie zawodowe, jak „specjaliści ds. zdrowia” oraz „specjaliści nauczania i wychowania” (drugi poziom); „specjaliści ds. zdrowia” obejmują z kolei m.in. „lekarzy” oraz „diagnostów laboratoryjnych” (trzeci poziom); zaś sami „lekarze” na czwartym poziomie dzielą się na tych ze specjalizacją i tych bez niej. Dopiero na piątym poziomie, specjalizacyjnym możemy odróżnić kardiologa od pediatry. To pokazuje, jak daleko idące uogólnienia są potrzebne do prezentacji całościowych wyników.

Jesteśmy przekonani, że ogromna wartość projektu „Bilans Kapitału Ludzkiego” wiąże się z możliwością prowadzenia na stworzonych zbiorach danych szczegółowych analiz dotyczących konkretnych problemów badawczych i decyzyjnych. Zachęcamy do tego zwłaszcza Czytelników, którzy nie są usatysfakcjonowani kompromisem między wiernością detalom a ogólnością wniosków, na jaki skazani byliśmy przy prezentacji „głównych” wyników badania.

ZASTOSOWANE POJĘCIA I KLASYFIKACJE

Kompetencje

W związku z tym, że badania ludności były tylko jednym z elementów całego projektu badawczego, zdecydowano się na konieczną standaryzację kluczowych pojęć, aby uzyskane wyniki mogły być następnie porównywalne pomiędzy poszczególnymi modułami. Warto wobec tego wyjaśnić na początku, jakie jest rozumienie podstawowych terminów związanych z rynkiem pracy oraz kapitałem ludzkim, które zostały przyjęte na potrzeby całego projektu.

Istotnym elementem badań była ocena popytu pracodawców na różnorakie kompetencje oraz podaży tychże kompetencji ze strony aktualnych i potencjalnych pracowników (uczniów, studentów, bezrobotnych). Kompetencjami w przyjętym tu znaczeniu są wiedza, umiejętności i postawy związane z wykonywaniem określonych czynności, niezależnie od tego, w jakim trybie zostały nabyte i czy są potwierdzone w wyniku procedury walidacyjnej. W toku prowadzonych prac konceptualizacyjnych wyróżniono na potrzeby projektu 12 ogólnych klas kompetencji¹. W kwestionariu-

szu dla ludności blok pytań dotyczących samooceny kompetencji poprzedzony był następującym wprowadzeniem:

Różne rodzaje pracy wymagają różnych umiejętności i zdolności. Często jest tak, że w jednej lub dwóch dziedzinach nasze możliwości są w miarę wysokie, podczas gdy w innych są one znacznie niższe.

Teraz przeczytam Panu(-i) listę różnych umiejętności.
Przy każdej z nich poproszę Pana(-ią) o ocenę poziomu własnych umiejętności pod tym względem na 5-punktowej skali, gdzie
1 oznacza poziom niski, 2 podstawowy, 3 średni, 4 wysoki,
a 5 bardzo wysoki.

¹ Zaproponowana klasyfikacja kompetencji została przygotowana po analizie różnych ujęć kompetencji zawodowych stosowanych przez rozmaite instytucje na całym świecie – od instytucji zajmujących się danymi statystycznymi (np. Australian Bureau of Statistics), poprzez podmioty skupiające się na tworzeniu standardów kompetencji (np. Krajowe Standardy Klasyfikacji Zawodowych), po przedsięwzięcia odpowiadające za rozwój kompetencji zawodowych (np. O*NET. The Occupational Information Network). Pełne omówienie wypracowanej klasyfikacji zostało przedstawione w raporcie podsumowującym I edycję badań.

Poniższa tabela zawiera listę kompetencji ogólnych wraz ze skrótami, którymi posługujemy się w raporcie dla łatwiejszego oznakowania tabel i wykresów.

Kompetencje	Skrót	Sformułowanie w kwestionariuszu
Kognitywne	KOG	Wyszukiwanie i analiza informacji oraz wyciąganie wniosków
Techniczne	TCH	Obsługa, montowanie i naprawa urządzeń
Matematyczne	MAT	Wykonywanie obliczeń
Komputerowe	KOM	Obsługa komputera i wykorzystanie Internetu
Artystyczne	ART	Zdolności artystyczne i twórcze
Fizyczne	FIZ	Sprawność fizyczna
Samoorganizacyjne	SAM	Samoorganizacja pracy i przejawianie inicjatywy, terminowość
Interpersonalne	INT	Kontakty z innymi ludźmi
Biurowe	BIU	Organizowanie i prowadzenie prac biurowych
Kierownicze	KIE	Zdolności kierownicze i organizacja pracy
Dyspozycyjne	DYS	Dyspozycyjność

Innym terminem funkcjonującym obok pojęcia kompetencji są kwalifikacje. W przyjętym na potrzeby projektu rozumieniu kwalifikacje to taka wiedza i umiejętności, które zostały potwierdzone w procesie formalnej procedury walidacyjnej (w wąskim sensie za kwalifikacje można uznać tylko taki rodzaj wiedzy i umiejętności, które zostały potwierdzone przez akredytowaną przez władze publiczne lub organizacje środowiskowe, jak cechy czy izby, jednostkę oceniającą). Kwalifikacjami będą zatem, przykładowo, prawo jazdy określonej kategorii, posiadanie certyfikatu językowego itp.

Zawody

W badaniu posłużono się najnowszą edycją Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów (International Standard Classification of Occupations) z roku 2008. Klasyfikacja ta ma charakter hierarchiczny i ujmuje wszystkie kategorie zawodowe w ramach czterostopniowej hierarchii grupującej zawody o podobnym charakterze. Na pierwszym, najogólniejszym, poziomie wyróżnia się dziewięć kategorii (nie licząc wojska), na poziomie drugim – 40 kategorii. W tabelach i na wykresach, ze względu na oszczędność miejsca oraz przejrzystość prezentacji, stosowaliśmy oznaczenia skrótowe, zgodnie z poniższą tabelą. Ze względu na niewielkie liczebności niektórych kategorii, w poszczególnych tabelach i wykresach liczba uwzględnionych grup zawodowych może być mniejsza niż 9 na pierwszym poziomie ISCO i mniejsza niż 40 na drugim poziomie ISCO.

Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów (ISCO) – poziom pierwszy i drugi

Poziom 1		Poziom 2	
1 kier	wyżsi urzędnicy i kierownicy	11 wyż.urz/dyr.gen	przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i dyrektorzy generalni
		12 kier.ds.zarz/hand	kierownicy do spraw zarządzania i handlu
		13 kier.ds.prod/usł	kierownicy do spraw produkcji i usług
		14 kier.(hotel/hand/usł)	kierownicy w branży hotelarskiej, handlu i innych branżach usługowych
2 spec	specjaliści	21 spec.(fiz/mat/tech)	specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych
		22 spec.ds.zdr	specjaliści do spraw zdrowia
		23 spec.naucz/wych	specjaliści nauczania i wychowania
		24 spec.ds.ekon/zarz	specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania
		25 spec.ds.techn.inf-kom	specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych
		26 spec.(prawo/dz.spół/kult)	specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury
3 sred	technicy i inny średni personel	31 pers.(fiz/chem/tech)	średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych
		32 pers.ds.zdr	średni personel do spraw zdrowia
		33 pers.ds.bizn/adm	średni personel do spraw biznesu i administracji
		34 pers.(prawo/sp.spół/kult)	średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny
		35 tech.inf	technicy informatycy
4 biur	pracownicy biurowi	41 sekr/op.urz.biur	sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych i pokrewni
		42 pr.obsł.klienta	pracownicy obsługi klienta
		43 pr.ds.fin-stat/ewid.mat	pracownicy do spraw finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej
		44 pozost.pr.obsł.biur	pozostali pracownicy obsługi biura

Poziom 1		Poziom 2	
5 uslu	pracownicy usług i sprzedawcy	51 pr.usł.osob	pracownicy usług osobistych
		52 sprzed	sprzedawcy i pokrewni
		53 opieka osob	pracownicy opieki osobistej i pokrewni
		54 pr.usł.ochr	pracownicy usług ochrony
6 roln	rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	61 roln.prod.towar	rolnicy produkcji towarowej
		62 leśn/ryb	leśnicy i rybacy
		63 roln/ryb(wł.potrz)	rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby
7 rob-w	robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (robotnicy wykwalifikowani)	71 rob.bud(bez elektr)	robotnicy budowlani i pokrewni – z wyłączeniem elektryków
		72 rob.obr.met/mech	robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni
		73 rzem/rob.poligraf	rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni
		74 elektr/elektron	elektrycy i elektronicy
75 rob(spoż/drew/tekstyl)			robotnicy w przetwórstwie spoż., obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni
		81 oper.masz.wydob/przetw	operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych
		82 monter	monterzy
8 oper	operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	83 kier/oper.pojazd	kierowcy i operatorzy pojazdów
		91 pom.dom/sprząd	pomoce domowe i sprzątaczk
9 rob-n	pracownicy przy pracach prostych (robotnicy niewykwalifikowani)	92 rob.pom(roln/leśn/ryb)	robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie
		93 rob.pom(górn/prz/bud/tr)	robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie
		94 przyg.posiłki	pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki
		95 sprz./usł.uliczne	sprzedawcy uliczni i pracownicy świadczący usługi na ulicach
		96 ład.niecz/pr.proste	ładowcze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych

INTERPRETACJA WYNIKÓW

We wszystkich tabelach i wykresach raportu, jeśli nie zaznaczono inaczej, umieszczone są dane ważne dla optymalnego dopasowania próby do populacji badanej.

W niektórych analizach wykorzystano połączone bazy z kilku edycji badania. Przy wynikach opisujących dane wyłącznie z najnowszej edycji jako źródło podawano „BKL – Badanie Ludności 2013”; przy wynikach łącznych z kilku edycji wymieniano wykorzystany przedział czasowy, np. „BKL – Badanie Ludności 2011–2013” lub konkretne lata badań np. „BKL – Badanie Ludności 2011, 2013”.

Zanim przejdziemy do prezentacji właściwych wyników, chcemy podkreślić konieczność zachowania ostrożności przy ich interpretacji. Przy badaniu obejmującym tak zróżnicowaną populację, a równocześnie uwzględniającym tak wiele zmiennych różnej natury, łatwo jest o nadmierne uproszczenia i nieuprawnione generalizacje. Czytelnik powinien być świadom, że każda omawiana kategoria statystyczna („osoby prowadzące działalność na własny rachunek”, „specjaliści”, „województwo mazowieckie”, by przytoczyć tylko kilka) kryje w sobie bardzo zróżnicowane zbiory ludzi, a prezentowane wyniki stanowią jedynie uśredniony obraz rzeczywistości. Każda analiza prowadzona na takim poziomie ogólności narażona jest na ryzyko akcentowania korelacji pozornych, które znikają przy zejściu na niższy poziom agregacji. Najlepszego przykładu zróżnicowań, które ujawniają się przy bardziej szczegółowej analizie, dostarcza jedno z głównych narzędzi wykorzystanych w niniejszym raporcie, czyli klasyfikacja zawodów ISCO. Wspomniani „specjaliści” (pierwszy poziom ISCO) uwzględniają m.in. tak różne kategorie zawodowe, jak „specjaliści ds. zdrowia” oraz „specjaliści nauczania i wychowania” (drugi poziom); „specjaliści ds. zdrowia” obejmują z kolei m.in. „lekarzy” oraz „diagnostów laboratoryjnych” (trzeci poziom); zaś sami „lekarze” na czwartym poziomie dzielą się na tych ze specjalizacją i tych bez. Dopiero na piątym poziomie, specjalizacyjnym, odróżnić

możemy kardiologa od pediatry. To pokazuje, jak daleko idące uogólnienia potrzebne są dla prezentacji całościowych wyników.

Jesteśmy przekonani, że ogromna wartość projektu Bilans Kapitału Ludzkiego wiąże się z możliwością prowadzenia na stworzonych w ramach projektu zbiorach danych szczegółowych analiz dotyczących konkretnych problemów badawczych i decyzyjnych. Szczególnie zachęcamy do tego Czytelników i Czytelniczki nieusatysfakcjonowanych kompromisem między wiernością detalom i ogólnością wniosków, na jaki skazani byliśmy przy prezentacji „głównych” wyników badania.

Rozdział 1

Aktywność zawodowa

Jak zmieniała się aktywność zawodowa Polaków w latach 2010-2014

Czym charakteryzują się osoby prowadzące własną działalność gospodarczą

Kim są osoby pracujące w ramach elastycznych form zatrudnienia?

Jak wygląda mobilność zawodowa Polaków

Czy Polacy są zadowoleni ze swojej pracy? Pod jakim względem

Jak widzą swą przyszłość zawodową pracownicy etatowi? A przedsiębiorcy?

Jak kompetencje różnicują grupy zawodowe i jaki jest ich wymiar monetarny?

Pięcioletnia perspektywa badań prowadzonych w ramach projektu Bilans Kapitału Ludzkiego pozwala dostrzec znaczące zmiany w poziomie aktywności zawodowej Polaków w wieku produkcyjnym. Aby ukazać istotę tej dynamiki, posłużymy się serią tabel i wykresów uwypuklających różne aspekty tych zmian.

Między rokiem 2010 i 2014 nieznacznie wzrósł odsetek osób deklarujących pracę w pełnym wymiarze godzin (z 54,7% do 57,5%) oraz odsetek osób określających się jako bezrobotne (z 11,7% do 13,6%). Najwyraźniejsza zmiana dotyczy emerytur i rent (spadek z 14,5% do 9,7%), przy czym zjawisko to zdecydowanie silniej wystąpiło wśród kobiet, w przypadku których odsetek deklarujących pobieranie emerytury bądź renty spadł o połowę (z 13,6% do 7,0%).

Tabela 1.1. Samookreślenie sytuacji zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014

Sytuacja zawodowa	Mężczyźni					Kobiety					Ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Nauka	9,6	9,7	9,9	9,0	9,6	10,1	10,6	12,0	11,3	11,3	9,8	10,1	10,9	10,1	10,4
Praca niepełny wymiar	4,0	3,3	3,1	3,2	3,6	5,4	5,4	5,2	4,9	5,2	4,7	4,3	4,2	4,0	4,4
Praca pełny wymiar	59,5	59,7	59,5	59,2	60,3	49,9	50,6	51,0	53,7	54,4	54,7	55,3	55,4	56,6	57,5
Przerwa w pracy	1,9	1,7	1,5	1,9	1,6	3,0	2,9	2,7	2,3	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	1,8
Bezrobotny(a)	11,5	12,1	13,3	14,7	14,2	11,9	13,4	13,8	13,6	12,9	11,7	12,7	13,6	14,1	13,6
Dom	1,4	1,5	1,6	1,7	1,3	12,7	11,3	12,2	11,9	12,3	7,1	6,2	6,7	6,6	6,5
Renta*			8,0	8,0	7,5			5,3	5,6	5,1			6,7	6,8	6,4
Emerytura*	15,5	15,1	14,0	13,2	12,2	13,6	11,7	8,7	8,1	7,0	14,5	13,4	11,4	10,8	9,7
			6,0	5,3	4,7			3,5	2,5	1,9			4,8	3,9	3,4
N	8871	9174	9121	9173	9264	9027	8604	8468	8425	8387	17898	17778	17589	17598	17652

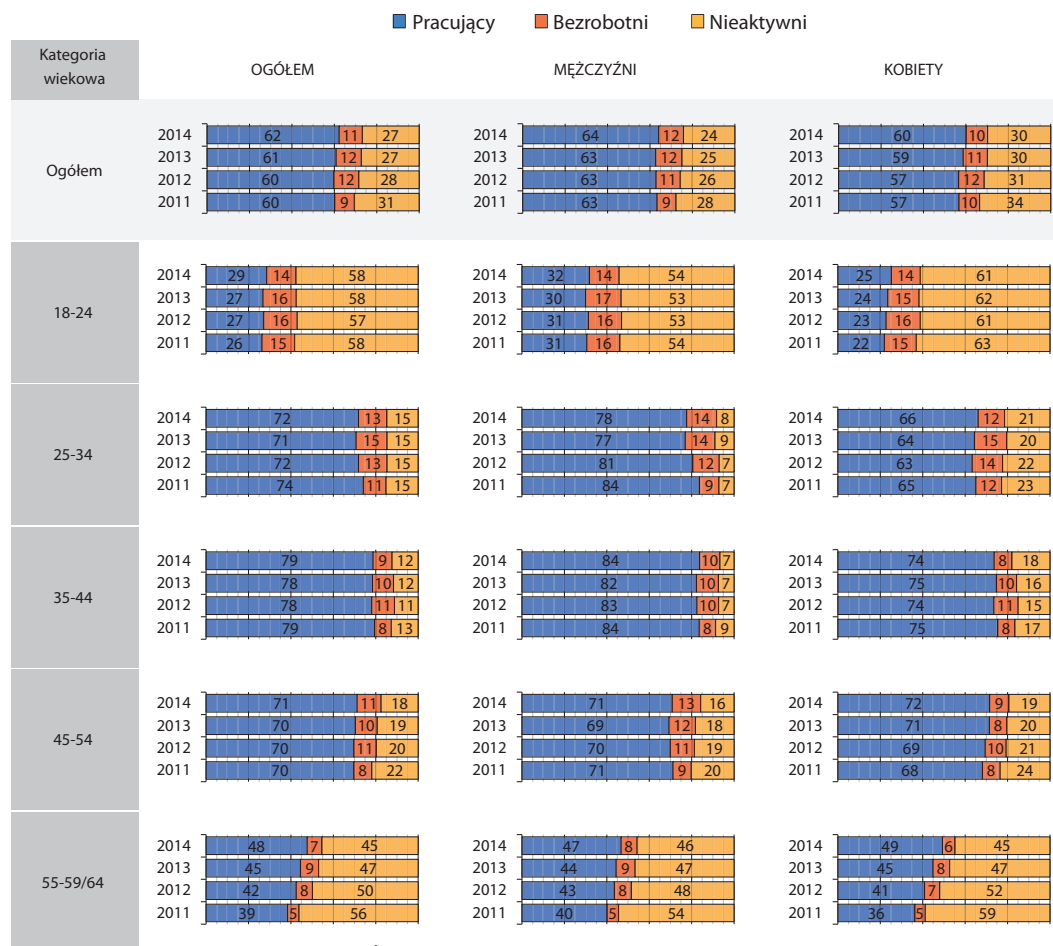
* W pierwszych dwóch edycjach badania pytano łącznie o rentę i emeryturę.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Dokładniejszą analizę dynamiki aktywności zawodowej umożliwiają seria wykresów 1.1-1.4 ukazujących zmiany w latach 2011-2014 nie tylko w zależności od płci, ale także kategorii wiekowej i poziomu wykształcenia. Pierwszy z wykresów (1.1) dotyczy ogółu badanych, niezależnie od poziomu wykształcenia. Odnotowujemy na nim spadek odsetka nieaktywnych zawodowo (ogólnie z 31% do 27%), przy czym zmiany w tym kierunku wystąpiły zarówno wśród kobiet, jak wśród mężczyzn. Zjawisko aktywizacji zawodowej ewidentnie generowane było w tym okresie przez najstarsze roczniki – w kategorii 55 lat wzwyż nastąpiły pod tym względem radykalne zmiany, w kategorii 44-54 lata zmiany były umiarkowane, a w młodszych rocznikach utrzymywało się status quo. W najstarszej grupie osób (55+) ponownie obserwujemy, że aktywizacja zawodowa silniej dała o sobie znać wśród kobiet.

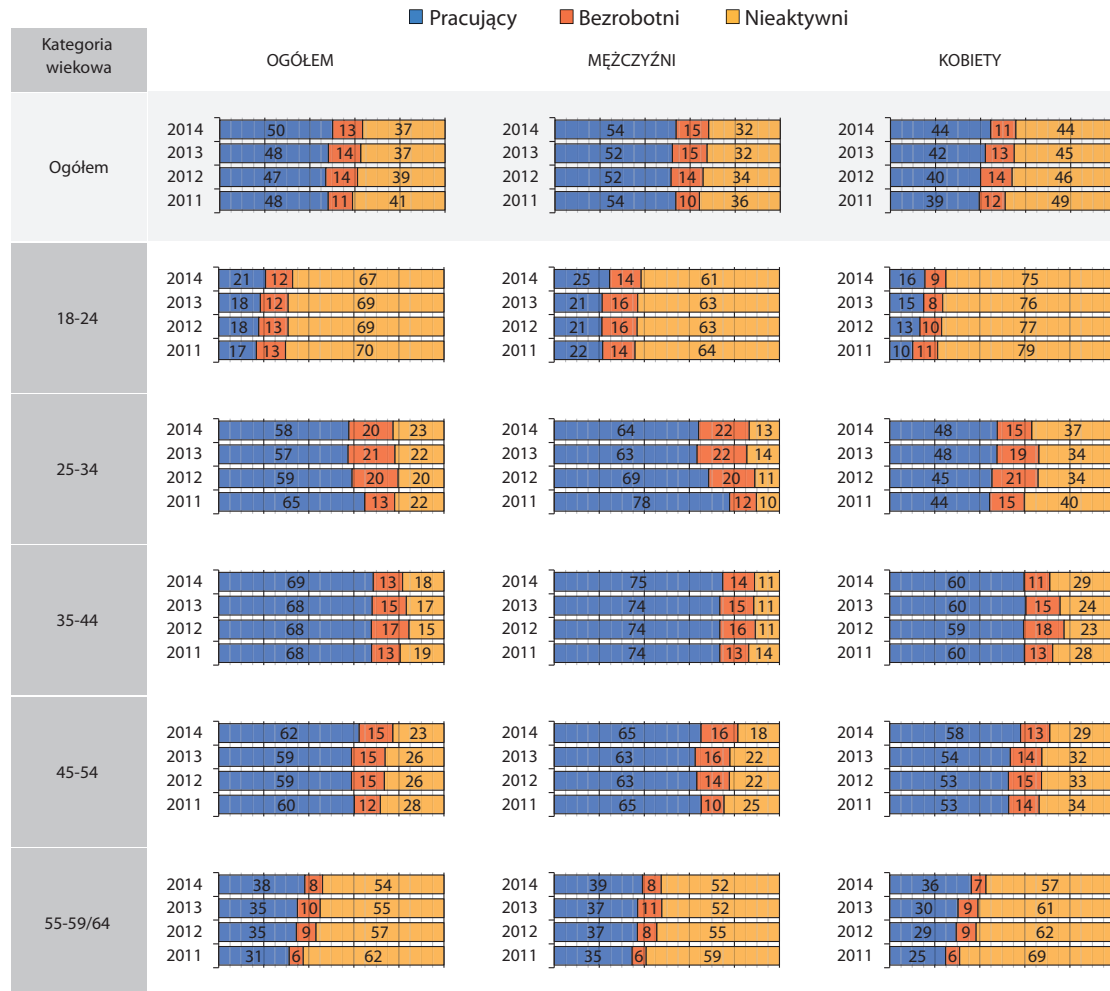
Wykresy 1.2-1.4 dotyczą kolejno osób z wykształceniem zawodowym bądź niższym, średnim i wyższym (wg najwyższego ukończonego poziomu w chwili badania). Najogólniejsza prawidłowość jest taka, że niezależnie od płci i wieku poziom aktywności zawodowej jest dodatnio związany z poziomem wykształcenia. W przypadku osób z wykształceniem zawodowym bądź niższym warto zwrócić uwagę na dwa zjawiska w młodszych grupach wiekowych: wśród kobiet w wieku 18-24 lata obserwowaliśmy w rozpatrywanym okresie systematyczny wzrost odsetka pracujących (z 10% do 16%), podczas gdy wśród mężczyzn w wieku 25-34 lata nastąpił znaczący spadek odsetka pracujących (z 78% do 64%). W przypadku osób z wykształceniem średnim sytuacja rysuje się dość stabilnie, zmiany są drobne i nieukierunkowane, z wyjątkiem silnego wzrostu aktywności zawodowej w kategorii 55+ (znacznie większego niż wśród osób z niższym bądź wyższym wykształceniem).

Wykres 1.1. Sytuacja zawodowa wg definicji BAEL w podziale na płeć i wiek (wszystkie kategorie wykształcenia łącznie)

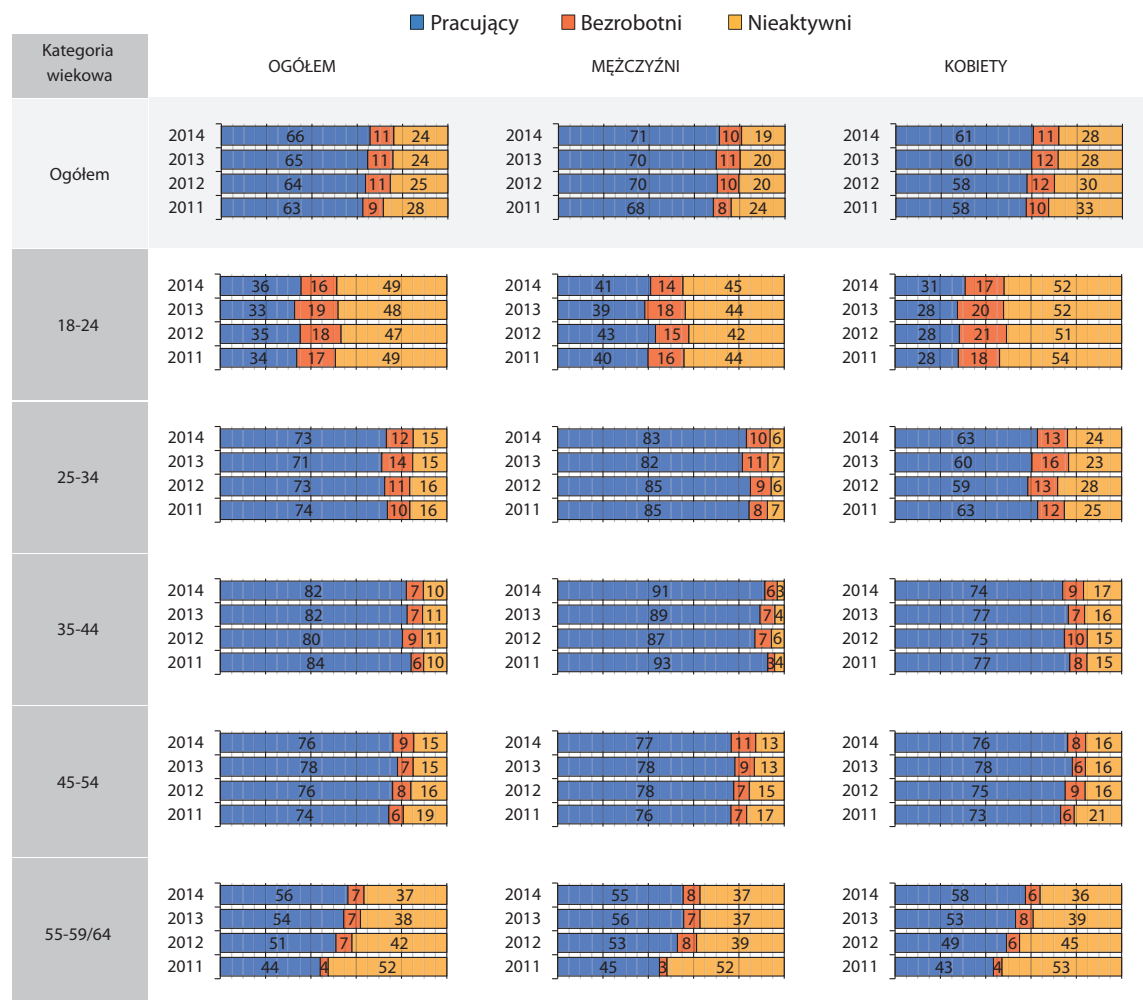
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 1.2. Sytuacja zawodowa wg definicji BAEL w podziale na płeć i wiek (wykształcenie zasadnicze zawodowe lub niższe)

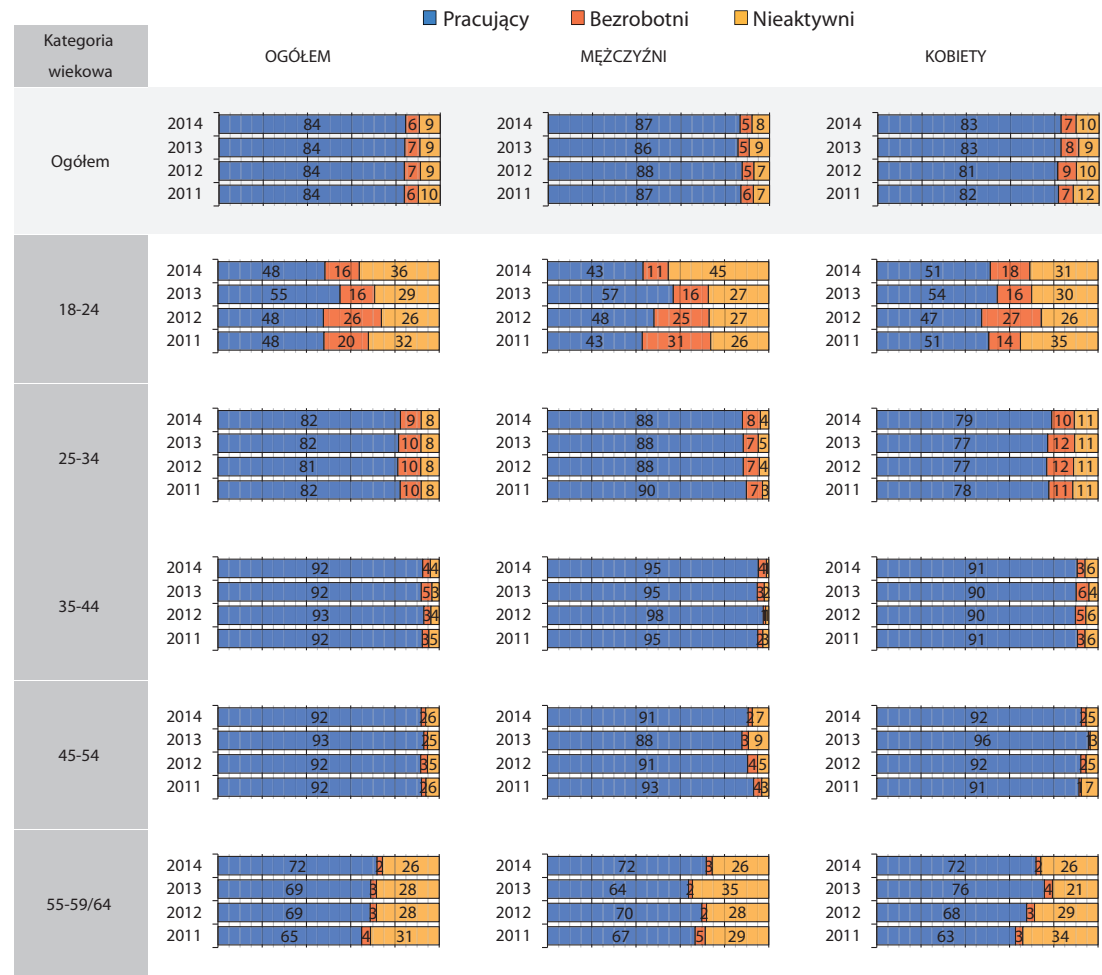
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 1.3. Sytuacja zawodowa wg definicji BAEL w podziale na płeć i wiek (wykształcenie średnie)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 1.4. Sytuacja zawodowa wg definicji BAEL w podziale na płeć i wiek (wysztalcenie wyższe)

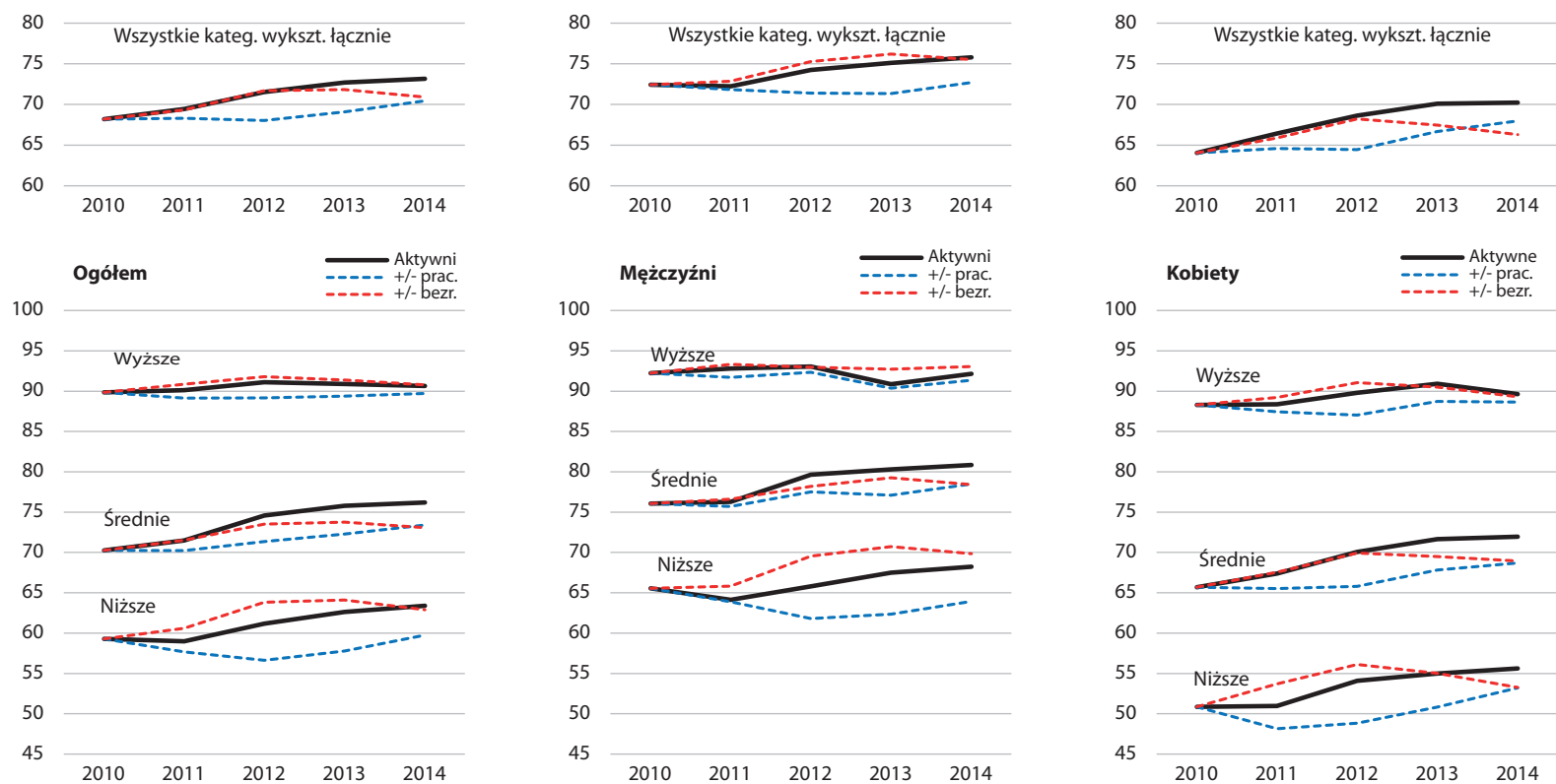

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Ponieważ najsilniejsze przemiany wystąpiły w najstarszej kategorii wiekowej, w analogiczny sposób przeanalizujemy dynamikę zmian wśród osób 55+ (wykres 1.6). Tutaj już bardzo wyraźnie uwidacznia się jakościowa różnica przemian wśród kobiet i mężczyzn. W grupie kobiet na każdym poziomie wykształcenia aktywizacja dokonywała się głównie przez wzrost odsetka pracujących przy niewielkich zmianach odsetka bezrobotnych.

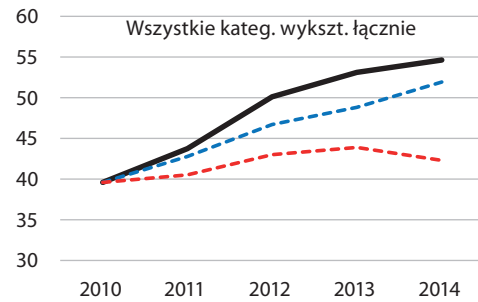
W grupie mężczyzn z wykształceniem średnim bądź zawodowym i niższym wzrost aktywności był wypadkową zarówno zwiększonego zatrudnienia, jak i zwiększonego bezrobocia. Najgorzej na tle innych wypadli mężczyźni z wykształceniem wyższym – w grupie nie tylko wystąpiła dezaktywizacja (jeden taki przypadek), ale w dodatku dokonana się ona przez spadek odsetka pracujących przy nieznacznym wzroście bezrobocia.

Wykres 1.5. Zmiana poziomu aktywności zawodowej w latach 2010-2014 jako wypadkowa zmian w odsetkach pracujących i bezrobotnych

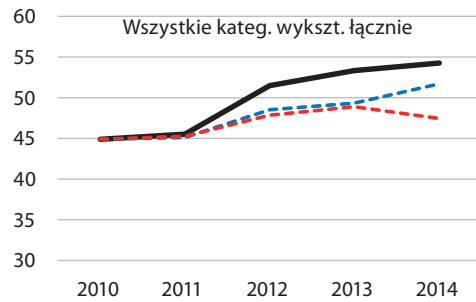
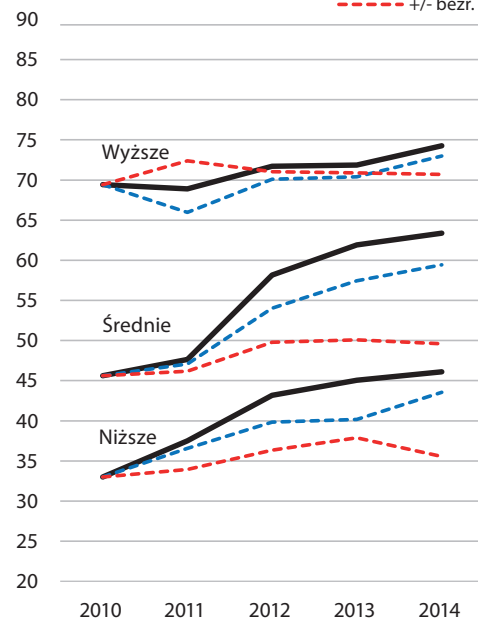
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 1.6. Zmiana poziomu aktywności zawodowej w latach 2010-2014 jako wypadkowa zmian w odsetkach pracujących i bezrobotnych (wiek 55+)

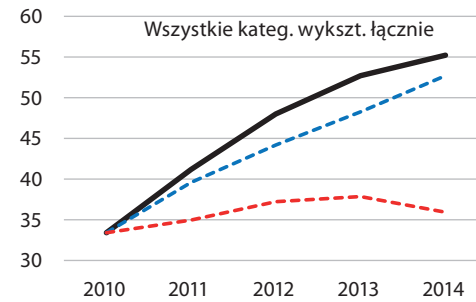
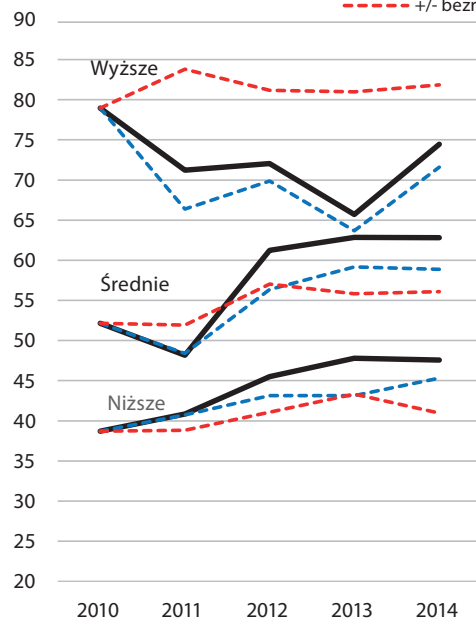
Ogółem

- Aktywni
- - - +/- prac.
- - - +/- bezr.

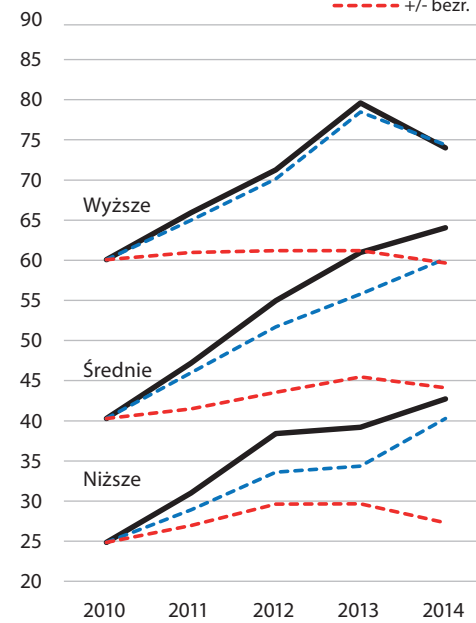
Mężczyźni

- Aktywni
- - - +/- prac.
- - - +/- bezr.

Kobiety

- Aktywne
- - - +/- prac.
- - - +/- bezr.

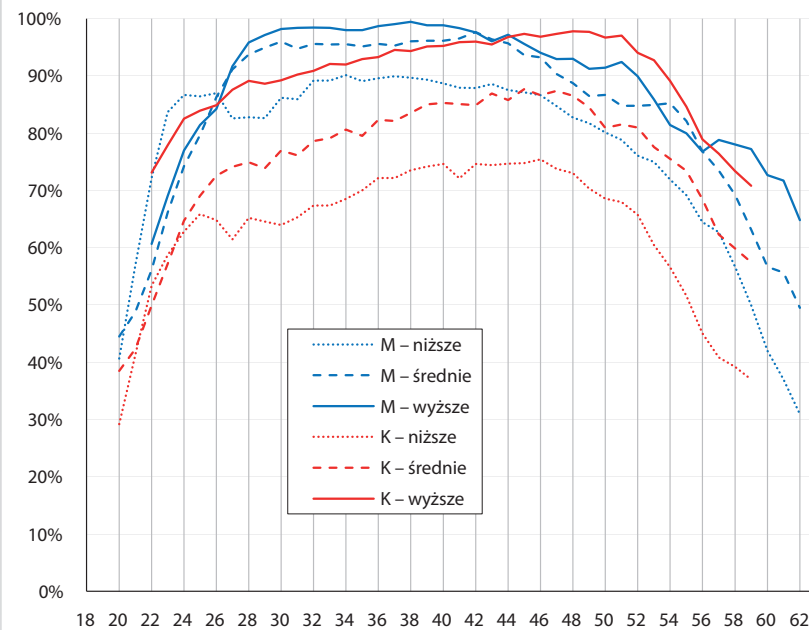

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Zamykając temat aktywności zawodowej, wykorzystamy zagregowane dane z ostatnich dwóch edycji badania (2013-2014), by ukazać związek między skalą aktywności zawodowej a płcią, wiekiem i poziomem wykształcenia (wykres 1.7). Zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet wyższą aktywność (czyli wykonywanie pracy lub jej aktywne poszukiwanie) obserwujemy w grupach lepiej wykształconych, przy czym poziom wykształcenia znacznie silniej oddziałuje na sytuację zawodową kobiet. W przedziale wiekowym 30-50 wskaźnik aktywności wśród kobiet z wyższym wykształceniem jest o ok. 10 punktów proc. wyższy niż wśród tych ze średnim, a u tych z kolei o ok. 10 punktów wyższy niż wśród tych z zawodowym lub niższym. Wśród mężczyzn do 55 roku życia wykształcenie wyższe ma tylko nieznaczną przewagę nad średnim; dopiero w starszym wieku daje o sobie znać szybsza dezaktywizacja zawodowa mężczyzn bez dyplomu.

Warto zwrócić uwagę na odmienne kształty krzywych aktywności zawodowej wśród kobiet i mężczyzn, wynikające m.in. z tradycyjnych ról rodzinnych związanych z prokreacją. U mężczyzn wskaźnik aktywności szybko wzrasta w przedziale 20-28 lata, po czym stabilizuje się (w przypadku wykształcenia średniego i wyższego na poziomie bliskim 100%) i po 40. roku życia zaczyna spadać. Wśród kobiet natomiast po szybkim wzroście w przedziale 20-28 lata następuje dalszy, łagodniejszy co prawda, ale systematyczny wzrost aktywności aż do maximum w okolicach 45-50 lata. Ów drugi etap wzrostu wiązać należy z systematycznym wchodzeniem bądź powracaniem na rynek pracy matek, które sprawowały opiekę nad dziećmi w pierwszych latach ich życia. Warto odnotować, że w przypadku osób z dyplomem wyższej uczelni w przedziale 45-54 lata odsetek aktywnych zawodowo kobiet jest nawet wyższy niż wśród mężczyzn.

Wykres 1.7. Poziom aktywności zawodowej w zależności od wieku, płci i wykształcenia

Średnie ruchome 5-okresowe.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013-2014.

W badaniu BKL uwzględnione zostały różne szczegółowe formy pracy i zatrudnienia, takie jak umowy o pracę na czas określony bądź nieokreślony, umowy cywilnoprawne, własna działalność gospodarcza lub rolnicza, praca bez formalnej umowy itd. W tabeli 1.2 przedstawiono, jak często osoby danej płci i w określonym wieku wykonują swoją pracę w ramach danej formy. Zdecydowanie najpowszechniejszą formą są oczywiście umowy o pracę (73,4% ogółu pracujących). Jest przy tym charakterystyczne, że wśród mężczyzn umowy o pracę relatywnie najczęściej występują w przedziale wiekowym 25-34 lata (77,3%), po czym ich częstotliwość systematycznie spada do 65,4% w grupie 55+). U kobiet we wszystkich przedziałach wiekowych od 25 lat wzwyż odsetek umów o pracę waha się w przedziale 76-78%, przy czym wraz z wiekiem pracownic systematycznie rośnie udział umów na czas nieokreślony, co nie powinno dziwić, gdyż umowy na czas określony, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, najczęściej spotykamy w najmłodszej grupie wiekowej.

Wraz z wiekiem rośnie z kolei prawdopodobieństwo prowadzenia własnej działalności gospodarczej lub rolniczej. W szczególności działalność rolnicza bardzo rzadko prowadzona jest przez osoby młode. W przypadku działalności pozarolniczej odsetek przedsiębiorców systematycznie rośnie aż do ok. 35 roku życia (wśród mężczyzn osiąga wtedy poziom ok. 14%, zaś wśród kobiet ok. 10,6%). Umowy cywilnoprawne zdecydowanie najczęstsze są wśród osób do 24 roku życia (w minionych 12 miesiącach umowy takie deklarowało 19,3% mężczyzn i 29,8% kobiet w tym wieku). To samo, co oczywiste, dotyczy praktyk i staży, ale także pracy podejmowanej bez formalnych umów. Pracę wolontariacką deklarowało raptem półtora procenta osób pracujących – i tu też wskaźniki nieco wyższe były wśród młodych.

Pracę za granicą w minionych 12 miesiącach deklarował 1 na 12 mężczyzn i jedna na ok. 40 kobiet.

Tabela 1.2. Formy zatrudnienia i pracy w zależności od płci i wieku

	Mężczyźni						Kobiety						Ogółem					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55+	Ogół
Działalność gosp.	9,2	16,6	22,8	25,8	27,4	21,3	4,5	11,1	18,3	18,7	16,3	15,2	7,2	14,1	20,7	22,2	23,2	18,5
– pozarolnicza	5,8	11,8	14,2	12,4	14,4	12,5	3,7	7,4	10,6	9,0	8,3	8,5	4,9	9,7	12,5	10,7	12,1	10,7
– rolnicza	3,4	4,7	8,5	13,1	12,9	8,6	0,7	3,8	7,7	9,6	8,0	6,6	2,2	4,3	8,2	11,3	11,0	7,7
Umowa o pracę	61,6	77,3	73,8	68,9	65,4	71,6	59,2	77,1	76,0	76,2	77,9	75,4	60,6	77,2	74,8	72,6	70,2	73,4
– na czas nieokreślony	25,5	53,3	61,6	56,0	52,2	53,9	27,9	54,0	60,0	63,6	67,9	57,8	26,5	53,6	60,9	59,9	58,2	55,7
– na czas określony	36,1	24,1	12,2	12,9	13,2	17,7	31,4	23,1	16,0	12,5	9,9	17,6	34,1	23,6	14,0	12,7	12,0	17,7
Umowa cywilnopr. (12 m.)	19,3	7,5	5,6	4,0	6,7	7,1	29,8	8,8	6,5	6,3	6,3	8,7	23,8	8,1	6,0	5,2	6,6	7,8
Bez umowy (12 m.)	10,0	5,1	3,0	3,8	1,2	4,1	3,8	1,8	1,2	1,0	0,9	1,4	7,3	3,6	2,2	2,4	1,1	2,9
Dz. roln. na własny użytek	1,1	4,8	7,9	9,4	9,7	7,1	1,0	2,9	6,9	9,0	6,0	5,8	1,1	3,9	7,5	9,2	8,3	6,5
Dz. rodz. (nieodpł. pomoc)	7,1	5,0	3,7	2,4	2,4	3,9	3,2	2,1	2,5	2,4	2,2	2,4	5,4	3,6	3,2	2,4	2,3	3,2
Praktyka/staż	9,4	1,3	0,7	0,6	0,2	1,5	16,9	3,2	1,1	0,9	0,6	2,7	12,6	2,2	0,8	0,8	0,4	2,0
Wolontariat	2,0	0,8	1,4	1,5	1,0	1,3	4,2	2,0	1,8	1,5	1,6	1,9	2,9	1,4	1,6	1,5	1,2	1,6
Praca za granicą	5,1	8,9	8,8	7,5	7,0	8,0	5,0	3,1	2,6	2,1	2,0	2,7	5,0	6,2	5,9	4,7	5,1	5,6
N	470	1680	1713	1206	879	5949	347	1442	1477	1237	544	5047	817	3122	3191	2443	1423	10996

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Ujawnione w tabeli 1.2 różnice form zatrudnienia między pracującymi kobietami i mężczyznami przedstawiono w tabeli 1.3. W kolejnych kolumnach tej tabeli znajdują się różnice między odsetkiem kobiet pracujących w ramach danej formy i analogicznym odsetkiem mężczyzn (porównanie obejmuje osoby w danym przedziale wiekowym). Dla przykładu: pozarolniczą działalność gospodarczą prowadziło 7,4% kobiet w wieku 25-34 i 11,8% mężczyzn w tym wieku, różnica jest więc ujemna i wynosi -4,4 punktu procentowego. Jak łatwo odczytać z tabeli, w przypadku działalności gospodarczej (zwłaszcza pozarolniczej) w każdej kategorii wiekowej przewagę mają mężczyźni, przy czym przewaga ta najsilniej ujawnia się w grupach najstarszych. Warto od razu zauważyć, że z lustrzanym odbiciem tej nierówności mamy do czynienia w przypadku osób pracujących najemnie w ramach umowy o pracę – tutaj wyraźną przewagę osiągają kobiety. Tak wyraźna przewaga kobiet daje o sobie znać jeszcze w dwóch przypadkach: wśród najmłodszych pracowników (do 24. roku życia) kobiety znacznie częściej pracują w ramach umów cywilnoprawnych oraz odbywają praktyki bądź staże. Z kolei systematyczna przewaga mężczyzn (we wszystkich kategoriach wiekowych) dotyczy pracy bez sformalizowanej umowy oraz pracy poza granicami Polski. Cechą wspólną wszystkich form, w których objawia się wyraźna przewaga mężczyzn (prowadzenie własnej firmy, praca w „szarej strefie”, emigracja zarobkowa) jest niewątpliwie podwyższony poziom ryzyka związany z tego rodzaju działalnością.

Tabela 1.3. Formy zatrudnienia i pracy – różnice między kobietami i mężczyznami (w punktach proc.)

	Różnice K-M					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	Ogół
Działalność gosp.	-4,7	-5,4	-4,5	-7,1	-11,1	-6,1
– pozarolnicza	-2,1	-4,4	-3,7	-3,5	-6,1	-4,0
– rolnicza	-2,6	-0,9	-0,9	-3,6	-4,9	-2,0
Umowa o pracę	-2,3	-0,2	2,1	7,2	12,5	3,8
– na czas nieokreślony	2,4	0,8	-1,6	7,6	15,8	4,0
– na czas określony	-4,7	-1,0	3,7	-0,4	-3,3	-0,2
Umowa cywilnopr. (12 m.)	10,5	1,3	0,9	2,3	-0,4	1,6
Bez umowy (12 m.)	-6,2	-3,4	-1,8	-2,9	-0,3	-2,6
Dz. roln. na własny użytek	-0,1	-1,9	-1,0	-0,5	-3,7	-1,3
Dz. rodz. (nieodpł. pomoc)	-3,9	-2,9	-1,2	0,0	-0,2	-1,5
Praktyka/staż	7,5	1,9	0,4	0,3	0,4	1,2
Wolontariat	2,2	1,1	0,5	-0,1	0,5	0,7
Praca za granicą	-0,1	-5,8	-6,1	-5,5	-4,9	-5,3

Wartości dodatnie – przewaga kobiet, ujemne – przewaga mężczyzn.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wzorem poprzednich lat w tabeli 1.4 zestawione zostały informacje na temat charakterystyki osób pracujących w ramach różnych form zatrudnienia w II kwartale roku 2014. Dla całkowitej jasności warto od razu na wstępie podkreślić odmienną perspektywę przyjętą w tabelach 1.2 i 1.4. W tabeli 1.2 opisywane były grupy ludzi (np. kobiety w wieku 25-34 lata) pod kątem tego, jak często pracują w ramach danej formy. W tabeli 1.4 przeciwnie – opisywane są poszczególne formy pod kątem tego, jacy ludzie są w ich ramach zatrudnieni¹. Z pierwszego wiersza tabeli odczytujemy przeciętne wartości dla ogółu pracujących:

- 45,9% pracujących to kobiety,
- średnia wieku wynosi 45,9 lat, zaś staż pracy to przeciętnie 15,9 lat,
- 62,6% pracujących pozostaje w związkach małżeńskich, 63,3% ma dzieci,
- 38,1% mieszka na wsi, a 22,9% w miastach powyżej 200 tys.,
- 56,1% pracujących ma maturę, 25,7% legitymuje się wykształceniem wyższym, zaś 3,5% nadal uczy się w ramach systemu formalnej edukacji,
- 77,9% ma dostęp do Internetu,
- 92,3% pracuje w pełnym wymiarze godzin, a 7% w niepełnym²,
- przeciętna ocena, na ile osobom odpowiada aktualna praca, uwzględniając warunki jej wykonywania i zarobki, wyniosła 3,87 na skali od 1 (bardzo nie odpowiada) do 5 (bardzo odpowiada),
- średnie deklarowane zarobki netto wyniosły 2127 zł.

¹ Najlepiej wyjaśnić to na przykładzie. Z tabeli 1.2 dowiadujemy się, że 10,7% pracujących kobiet prowadzi własną pozarolniczą działalność gospodarczą, natomiast z tabeli 1.4 uzyskujemy informację, że wśród osób prowadzących własną pozarolniczą działalność gospodarczą 36,7% to kobiety.

² Procenty te mogą nie sumować się do 100, ponieważ część osób mogła deklarować przerwę w pracy, część zaś mogła wykonywać dwie prace, jedną w pełnym, drugą w niepełnym wymiarze godzin. W przypadku prac wykonywanych w ostatnich 12 miesiącach osoby w chwili badania mogły w ogóle nie pracować i określać swój status np. jako „uczę się” lub „zajmuję się domem”. Stąd np. w przypadku umów cywilnoprawnych osoby pracujące na pełnym i niepełnym etacie łącznie stanowią 68,1%, pozostałe 31,9% w chwili badania było bezrobotne lub nieaktywne zawodowo.

Traktując powyższe dane jako punkt odniesienia do porównań, z tabeli 1.4 można teraz odczytać, które formy zatrudnienia nadprzeciętnie często (komórki cieniowane w kierunku czerwieni) bądź nadprzeciętnie rzadko (komórki cieniowane w kierunku zieleni) wiążą się z poszczególnymi czynnikami.

Wyraźnie najstarsze wiekiem, jak również stażem pracy, są osoby prowadzące własną działalność rolniczą (także na własny użytek). Osoby te w zdecydowanej większości (93,2%) zamieszkują oczywiście na wsi. Cechują się przy tym względnie najniższym poziomem wykształcenia (niespełna 6% z wyższym wykształceniem).

Warto zwrócić uwagę na bardzo duże podobieństwo osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i osób zatrudnionych na umowę o pracę na czas nieokreślony. Są to osoby przeciętnie w bardzo zbliżonych wieku (41-42 lata), równie często pozostające w związkach małżeńskich i mające dzieci (ok. 70%), mające bardzo podobną strukturę zamieszkania, równie często legitymujące się wyższym wykształceniem (31-34%), pracujące w pełnym wymiarze godzin (95-96%). Dostrzegalne różnice to fakt, że wśród przedsiębiorców wyraźnie niższy jest odsetek kobiet (36,7% < 47,7%), nieco więcej osób ma maturę (68,3% > 60,4%) i przede wszystkim wyższe jest zadowolenie z pracy (4,23 > 3,90) oraz zdecydowanie wyższe zarobki netto (3186 > 2250).

Tabela 1.4. Charakterystyka form zatrudnienia

Forma pracy	Płeć (%)	Wiek (lata)	Staż pracy (lata)	Małżeństwo (%)	Dzieci (%)	Miejsce zamiesz. (%)		Wykształcenie (%)		Uczy się (%)	Internet (%)	Wymiar pracy (%)		Zadowolenie (skala 1-5)	Zarobki* (zł)	N min**	N (Zarobki)***	
						Wieś	Miasto > 200 tys.	Matura	Wyższe			Pełny	Niepełny					
Pracujący ogółem	45,9	40,1	15,9	62,6	63,3	38,1	22,9	56,1	25,7	3,5	77,9	92,3	7,0	3,87	2127	10936	7333	
Działalność gosp.	37,8	42,8	18,5	68,5	70,0	56,3	16,7	53,0	22,0	1,4	73,5	94,3	3,2	3,99	2534	2011	1069	
- pozarolnicza	36,7	41,6	16,7	70,3	71,9	29,7	28,0	68,3	33,8	2,1	91,2	94,6	3,7	4,23	3186	1168	629	
- rolnicza	39,3	44,5	20,8	66,2	67,4	93,2	1,1	31,8	5,6	0,6	48,9	94,0	2,5	3,66	1584	843	434	
Umowa o pracę	47,2	40,0	16,0	64,1	64,1	33,5	24,5	58,4	28,4	2,9	80,0	94,7	5,0	3,90	2139	8020	5605	
- na czas nieokreślony	47,7	41,2	17,4	67,9	67,4	32,1	25,2	60,4	30,5	2,1	81,0	96,0	3,8	3,97	2250	6086	4214	
- na czas określony	45,6	36,3	11,6	51,9	53,6	38,2	22,1	52,2	21,8	5,5	77,0	90,5	8,8	3,69	1826	1934	1390	
Ostatnie 12 mies.	Umowa cyw.-pr.	49,2	34,3	10,0	39,3	45,3	31,3	26,1	62,7	28,9	22,3	85,2	48,5	19,6	3,65	1754	1263	806
	Bez umowy	27,6	34,3	8,4	24,4	34,5	39,3	21,7	35,1	9,9	17,7	66,6	31,0	13,4	3,55	1459	695	431
	Dz. roln. na wł. użytek	41,9	45,0	19,3	66,9	67,9	91,5	2,6	31,6	7,5	1,2	48,5	78,0	3,5		1552	838	488
	Dz. rodz. (nieodpł. pomoc)	40,1	35,2	9,6	44,7	44,9	75,2	7,7	44,2	15,0	18,2	69,1	35,3	5,9		1495	825	401
	Praktyka/staż	57,3	25,4	3,1	16,1	18,2	40,5	19,7	53,9	19,0	53,4	94,1	26,2	9,1		1154	629	280
	Wolontariat	62,4	34,2	10,5	38,8	41,2	25,6	27,4	65,8	37,5	28,2	90,2	43,3	9,8		1914	316	167
	Praca za granicą	27,5	39,6	14,7	50,1	60,2	39,1	20,2	43,2	15,4	5,1	74,7	60,0	5,0		2520	919	557

* Średnia obciąża 5% dotycząca całkowitych zarobków respondenta ze wszystkich źródeł (w tym w szczególności uzyskanych w ramach danej formy pracy).

** Minimalna liczba osób zatrudnionych w ramach danej formy pracy, odpowiadających na poszczególne pytania (z wyjątkiem pytania o zarobki).

*** Liczba osób, która podała informację o zarobkach.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W dyskusjach nt. elastycznych form pracy często porównuje się ze sobą osoby pracujące etatowo w ramach umów na czas określony i nieokreślony, podkreślając gorszą pozycję tych pierwszych. Znajduje to odzwierciedlenie w drobnej różnicy (na korzyść umów bezterminowych) w poziomie zadowolenia z pracy (3,97>3,69) oraz wyższych zarobkach (2250>1826). Trzeba jednak przy tym od razu zaznaczyć, że obie formy pracy różnią się

wyrażnie pod względem innych czynników. Pracownicy na umowach bezterminowych są przeciętnie o 5 lat starsi i mają o 6 lat dłuższy staż pracy, częściej mają rodziny, nieco rzadziej mieszkają na wsi, wyraźnie częściej legitymują się dyplomem wyższej uczelni (30,5%>21,8%) i wreszcie rzadziej zdarza im się pracować na niepełny etat (3,8%<8,8%).

Warto także porównać umowy o pracę na czas określony z umowami cywilnoprawnymi (realizowanymi w minionych 12 miesiącach). Osoby na umowach cywilnoprawnych są nieznacznie tylko młodszymi i krócej pracują (o ok. 1,5-2 lata), nieco rzadziej żyją też w związkach małżeńskich i mają dzieci. Zdecydowanie częściej natomiast są jeszcze w toku pobierania edukacji (22,3% > 5,5%) i deklarują pracę w niepełnym wymiarze godzin. Zadowolenie z pracy i ogólna wysokość zarobków pozostają natomiast na bardzo zbliżonym poziomie.

Charakterystyczną kategorią są osoby podejmujące w minionych 12 miesiącach pracę bez formalnej umowy. Przeciętnie są one w tym samym wieku co pracujący na umowy cywilnoprawne i podobnie jak one dość często są jeszcze na etapie kontynuowania swojej edukacji. Zasadniczo na tym jednak podobieństwa się kończą. Pracujący w szarej strefie to zdecydowanie częściej mężczyźni, rzadziej będący w związkach małżeńskich i rzadziej

mający dzieci, zdecydowanie słabiej wykształceni (tylko 35,1% legitymuje się maturą, a 9,9% dyplomem wyższej uczelni; wśród wykonawców umów cywilnoprawnych jest to odpowiednio 62,7% i 28,9%).

Na praktykach i stażach dominują kobiety, a jest to przy tym najmłodsza kategoria pracowników. Ponad połowa z tych osób ma już maturę, choć ponad połowa nadal uczy się (znaczna część studiuje).

W działalności wolontariackiej także wyraźnie dominują kobiety; jest to przy tym – obok przedsiębiorców – kategoria osób najlepiej wykształconych.

Praca za granicą to z kolei domena mężczyzn (62,5%). Poziom wykształcenia migrujących zarobkowo był nieco niższy niż przeciętny, za to deklarowali oni stosunkowo wysokie zarobki, nieco wyższe nawet niż osoby zatrudnione bezterminowo na etat.

Korzystając ze zagregowanej bazy danych za lata 2010-2014, przeprowadziliśmy analizę przejść między kategoriami zawodowymi dla pracowników etatowych, którzy zmienili pracę na obecną w okresie 2000-2014³. W serii tabel 1.5-1.7 przedstawiamy kolejno: liczby osób wykonujących zawody z danej kategorii poprzednio i obecnie, dane procentowe w ujęciu prospektywnym oraz dane procentowe w ujęciu retrospektywnym. W **ujęciu prospektywnym** zadajemy sobie pytanie, dokąd poszły osoby, które poprzednio wykonywały zawód z danej kategorii? Można powiedzieć, że to ujęcie jest bardziej interesujące z perspektywy pracowników, którzy po zakończeniu dotychczasowej pracy zastanawiają się, gdzie mogliby podjąć nową pracę. W ujęciu **retrospektywnym** pytamy o to, skąd przyszły osoby, które obecnie wykonują zawód z danej kategorii. To ujęcie można uznać za bardziej interesujące ze strony pracodawców, zastanawiających się nad tym, gdzie mogą szukać pracowników na wolne stanowiska pracy.

Jak łatwo się domyślić, najczęstsze przejścia w obu ujęciach to przypadki kontynuacji pracy w tej samej kategorii zawodowej. Dokąd jednak przechodzą osoby zmieniające kategorie? Jak można odczytać z tabeli 1.6, zmiany najczęściej oznaczają przejście do którejś z sąsiednich kategorii klasyfikacji ISCO. Relatywnie najczęstsze są przejścia między następującymi kategoriami:

- robotnicy niewykwalifikowani → przechodzą do → robotnicy wykwalifikowani / handel i usługi,
- kierownicy, technicy i personel średniego szczebla → przechodzą do → specjaliści,
- pracownicy biurowi → przechodzą do → technicy i personel średniego szczebla / handel i usługi / specjaliści.

W ujęciu retrospektywnym (tabela 1.7) możemy prześledzić, które zawody stanowią rezerwar kadry roboczej dla poszczególnych kategorii zawodowych. Najbardziej typowe przejścia w tym ujęciu to:

- operatorzy i monterzy / robotnicy niewykwalifikowani ← przychodzą z ← robotnicy wykwalifikowani,
- kierownicy ← przychodzą z ← specjaliści,
- technicy i personel średniego szczebla / pracownicy biurowi ← przychodzą z ← handel i usługi.

Tabela 1.5. Przejścia między kategoriami zawodowymi w latach 2010-2014 (liczebności)

		Zawód poprzedni:								Ogół
		1 kier	2 spec	3 sred	4 biur	5 uslu	7 rob-w	8 oper	9 rob-n	
Zawód obecny:	1 kier	119	134	86	54	86	28	11	10	528
	2 spec	57	954	217	177	159	63	22	27	1676
	3 sred	39	133	486	200	290	166	69	65	1448
	4 biur	40	86	105	384	237	137	76	54	1119
	5 uslu	24	92	141	190	1365	307	127	222	2468
	7 rob-w	11	30	93	86	168	1666	199	237	2490
	8 oper	14	17	60	87	155	386	749	150	1618
	9 rob-n	5	8	59	70	239	383	136	458	1358
	Ogółem	309	1454	1247	1248	2699	3136	1389	1223	12705

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

³ Analiza nie obejmuje zatem osób, które przeszły na emeryturę albo porzuciły pracę najemną na rzecz własnej działalności gospodarczej; dotyczy ona wyłącznie osób, które w chwili badania były zatrudnione na umowę o pracę (podjętą w okresie 2000-2014), a deklarowały przy tym, że wcześniej pracowały etatowo dla innego pracodawcy.

Tabela 1.6. Przejścia między kategoriami zawodowymi w latach 2010-2014 (ujęcie prospektywne)

		Zawód poprzedni:								Ogół
		1 kier	2 spec	3 sred	4 biur	5 uslu	7 rob-w	8 oper	9 rob-n	
Zawód obecny:	1 kier	38,5	9,2	6,9	4,3	3,2	0,9	0,8	0,8	4,2
	2 spec	18,4	65,6	17,4	14,2	5,9	2,0	1,6	2,2	13,2
	3 sred	12,6	9,1	39,0	16,0	10,7	5,3	5,0	5,3	11,4
	4 biur	12,9	5,9	8,4	30,8	8,8	4,4	5,5	4,4	8,8
	5 uslu	7,8	6,3	11,3	15,2	50,6	9,8	9,1	18,2	19,4
	7 rob-w	3,6	2,1	7,5	6,9	6,2	53,1	14,3	19,4	19,6
	8 oper	4,5	1,2	4,8	7,0	5,7	12,3	53,9	12,3	12,7
	9 rob-n	1,6	0,6	4,7	5,6	8,9	12,2	9,8	37,4	10,7
	Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 1.7. Przejścia między kategoriami zawodowymi w latach 2010-2014 (ujęcie retrospektywne)

		Zawód poprzedni:								Ogół
		1 kier	2 spec	3 sred	4 biur	5 uslu	7 rob-w	8 oper	9 rob-n	
Zawód obecny:	1 kier	22,5	25,4	16,3	10,2	16,3	5,3	2,1	1,9	100,0
	2 spec	3,4	56,9	12,9	10,6	9,5	3,8	1,3	1,6	100,0
	3 sred	2,7	9,2	33,6	13,8	20,0	11,5	4,8	4,5	100,0
	4 biur	3,6	7,7	9,4	34,3	21,2	12,2	6,8	4,8	100,0
	5 uslu	1,0	3,7	5,7	7,7	55,3	12,4	5,1	9,0	100,0
	7 rob-w	0,4	1,2	3,7	3,5	6,7	66,9	8,0	9,5	100,0
	8 oper	0,9	1,1	3,7	5,4	9,6	23,9	46,3	9,3	100,0
	9 rob-n	0,4	0,6	4,3	5,2	17,6	28,2	10,0	33,7	100,0
	Ogółem	2,4	11,4	9,8	9,8	21,2	24,7	10,9	9,6	100,0

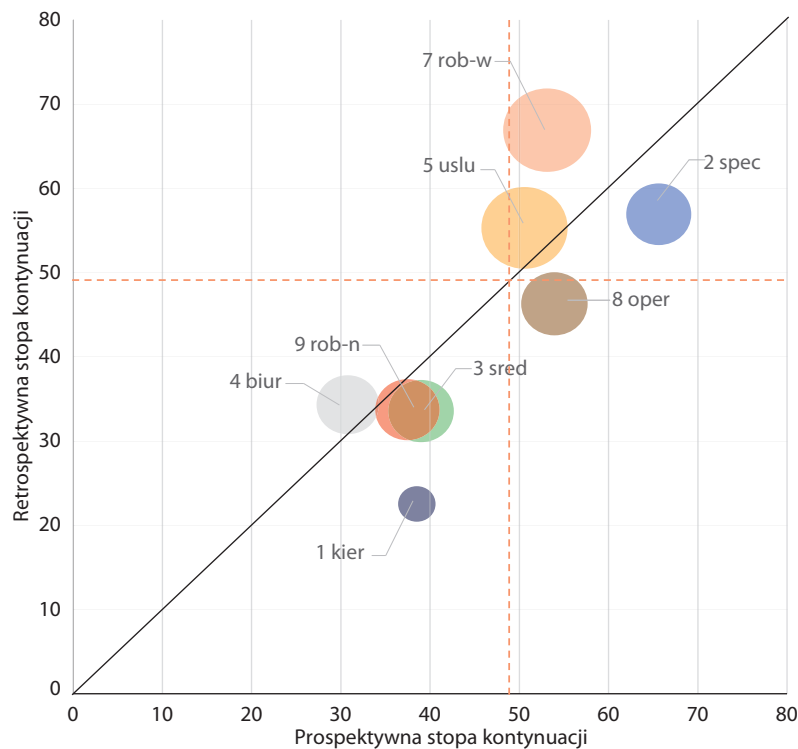
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Na wykresie 1.8 w sposób graficzny przedstawiamy dane zawarte na przekątnych tabel 1.6 i 1.7 – informują nas one o tym, jak prawdopodobne jest, że pracownik wykonujący poprzednio zawód danego rodzaju będzie kontynuował pracę w tym samym zawodzie po zmianie pracodawcy (prospektywna stopa kontynuacji) oraz o tym, jak prawdopodobne jest, że osoba obecnie pracująca w danej kategorii zawodowej, u swojego poprzedniego pracodawcy też wykonywała zawód tego rodzaju (retrospektywna stopa kontynuacji). Ogólnie rzecz biorąc, 48,7% osób po zmianie pracodawcy kontynuowało pracę w tej samej kategorii zawodowej⁴.

Kategoria o wyraźnie najwyższej stopie kontynuacji prospektywnej to specjaliści. Innymi słowy, jest wielce prawdopodobne, że osoba, która dotąd wykonywała zawód specjalistyczny, będzie kontynuować pracę podobnego rodzaju po zmianie pracodawcy. Łatwo to uzasadnić zakumulowanym kapitałem wiedzy i wykształcenia koniecznym w zawodach tego typu – jednostki, które sporo musiały zainwestować w zdobycie tego kapitału, będą silnie dążyły do wykorzystania go w swoich kolejnych rolach zawodowych. W ujęciu retrospektywnym na czoło wysuwają się z kolei robotnicy wykwalifikowani. Tutaj na plan pierwszy wysuwają się będzie doświadczenie zawodowe, sprawiające, że osobom „z zewnątrz” trudniej jest podjąć pracę tego rodzaju. Kategorie zawodowe o relatywnie niskiej stopie kontynuacji, zarówno pro-, jak i retrospektywnej, to kierownicy, pracownicy biurowi, personel średniego szczebla oraz robotnicy niewykwalifikowani. W przypadku tych trzech ostatnich kategorii ich niska stopa kontynuacji wiąże się przynajmniej po części z kanałami awansu zawodowego – osoby wykonujące tego typu zawody relatywnie często przy zmianie pracy wędrują wzdłuż hierarchii ISCO.

⁴ To wyliczenie nie zależy od przyjętej perspektywy przejścia, ponieważ przeciętne stopy kontynuacji prospektywnej i retrospektywnej są sobie z definicji równe, a ich wartość równa jest sumie liczebności na przekątnej tabeli 1.5 podzielonej przez liczebność całej tabeli. W naszej analizie jest to 6181/12705, czyli 48,7%.

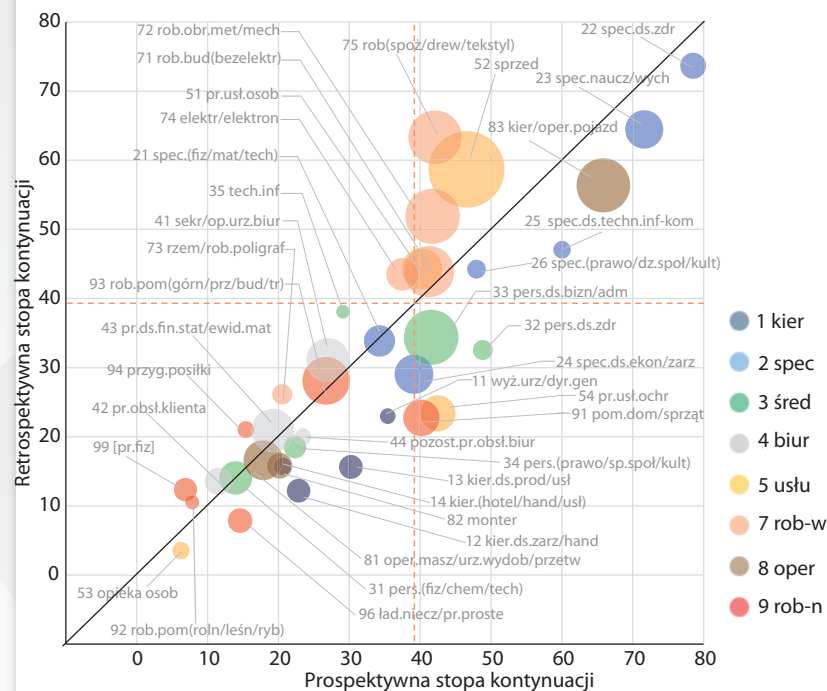
Wykres 1.8. Kontynuacja pracy w tej samej kategorii zawodowej (pierwszy poziom ISCO)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Podobną analizę przeprowadzić można na drugim poziomie klasyfikacji zawodowej ISCO (wykres 1.9). Warto zwrócić uwagę, że dwie kategorie o najwyższym stopniu kontynuacji, zarówno w ujęciu pro-, jak i retrospektywnym to specjaliści ds. zdrowia (kat. 22, wliczają się tu lekarze i pielęgniarki) oraz specjaliści ds. nauczania i wychowania (kat. 23). Z kolei na przeciwnym biegunie znajdują się trzy kategorie robotnicze związane z pracą niewykwalifikowaną: ładowacze nieczystości (kat. 96), robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie (kat. 92) oraz bliżej niesprecyzowani robotnicy do prac fizycznych (kat. 99).

Wykres 1.9. Kontynuacja pracy w tej samej kategorii zawodowej (drugi poziom ISCO)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W tabeli 1.4 zapoznaliśmy się już z danymi dotyczącymi tego, na ile praca (uwzględniając zarobki i warunki jej wykonywania) odpowiada ludziom pracującym w ramach różnych form zatrudnienia. W przypadku pracowników etatowych (umowy o pracę na czas określony bądź nieokreślony) dysponujemy dokładniejszymi informacjami nt. zadowolenia z pracy. Poza analizowanym już wcześniej pytaniem ogólnym, pracowników etatowych dopytano o poziom zadowolenia z zarobków, możliwości awansu, warunków wykonywania pracy, pewności zatrudnienia, możliwości rozwoju osobistego oraz rodzaju wykonywanej pracy⁵. Wszystkie pytania zadawano z użyciem skal pięciopunktowych, na których 1 oznaczało „bardzo niezadowolony/a”, a 5 „bardzo zadowolony/a”.

W tabeli 1.8 uporządkowano aspekty pracy w porządku malejącej satysfakcji, uwzględniając wyniki w podziale na płeć, wiek, poziom wykształcenia, rodzaj umowy (na czas określony/nieokreślony) oraz kategorię zawodową. We wszystkich ujęciach na plan pierwszy wysuwa się zadowolenie z rodzaju wykonywanej pracy – generalnie ludzie lubią to, co robią. Drugie w kolejności są warunki pracy uzyskujące bardzo zbliżone oceny satysfakcji. Na przeciwnym biegunie znajdują się zarobki i możliwości awansu – jednak nawet w tym przypadku większość ocen przekraczała poziom 3, sygnalizując poziom dość niskiego, ale jednak zadowolenia.

Brak jest znaczących różnic między płciami i kategoriami wiekowymi. Pewne różnice, niektóre dość silne, pojawiają się w zależności od poziomu wykształcenia. Ogólna prawidłowość jest taka, że wyższy poziom wykształcenia wiąże się z wyższą satysfakcją – jest to zwłaszcza widoczne w przypadku możliwości rozwoju osobistego i szans awansu.

Jednoznaczne różnice zadowolenia dzielą osoby wykonujące pracę w ramach umowy na czas określony i nieokreślony. Te pierwsze przede wszystkim mają o ponad pół punktu niższy wynik pod względem pewności zatrudnienia. Niższa jest też ich satysfakcja z zarobków, możliwości awansu i rozwoju osobistego, a nawet samego rodzaju wykonywanej pracy.

⁵ Chodzi o to, czy pracownik odczuwa satysfakcję z tego, co robi w pracy.

Silne zróżnicowanie odnotowujemy także pomiędzy różnymi kategoriami zawodowymi – ogólnie im wyższy zawód w hierarchii ISCO, tym większe zadowolenie pod każdym względem⁶. Szczególnie widoczne są różnice w zadowoleniu z możliwości rozwoju osobistego – w kategorii kierowników i specjalistów satysfakcja jest na poziomie 3,9, podczas gdy w zawodach usługowych i robotniczych nie przekracza 3,4.

W tabeli 1.8 można było odnotować, że brak jest znaczących różnic między kobietami i mężczyznami – największa różnica dotycząca zadowolenia z zarobków wynosiła zaledwie 0,13 pkt na korzyść mężczyzn. W tabeli 1.9 przyglądamy się dokładniej różnicom między płciami, analizując je osobno przy kontroli wieku, wykształcenia, typu umowy i kategorii zawodowej. Poszczególne aspekty pracy (w kolumnach) uporządkowane zostały od tych, w których ogólnie przewaga kobiet jest relatywnie największa (warunki wykonywania pracy) do tych, gdzie relatywnie największa jest przewaga mężczyzn (zarobki).

⁶ Należy mieć na względzie, że jednym z głównych wyznaczników miejsca zawodu w ramach hierarchii ISCO jest poziom wymaganego wykształcenia, w związku z czym zróżnicowanie zadowolenia między zawodami w dużej mierze wiąże się z różnicami zadowolenia między poziomami wykształcenia.

Tabela 1.8. Zadowolenie z pracy na etacie

Kompetencje		N	Rodzaj	Warunki	Pewność	Rozwój	Zarobki	Awans	Ogólnie
Ogółem		8038	4,02	3,92	3,82	3,51	3,40	3,22	3,90
Płeć	Mężczyźni	4251	4,00	3,89	3,83	3,49	3,46	3,23	3,89
	Kobiety	3786	4,04	3,96	3,81	3,53	3,33	3,22	3,91
Wiek	18-24	493	3,89	3,87	3,76	3,40	3,45	3,17	3,78
	25-34	2395	3,99	3,94	3,82	3,56	3,50	3,29	3,84
	35-44	2383	4,04	3,94	3,84	3,57	3,43	3,29	3,97
	45-54	1769	4,03	3,87	3,77	3,46	3,29	3,14	3,90
	55+	996	4,05	3,95	3,89	3,40	3,28	3,08	3,94
Wyksz.	Niższe	2753	3,95	3,83	3,74	3,33	3,33	3,05	3,85
	Średnie	3003	3,98	3,90	3,81	3,46	3,38	3,22	3,86
	Wyższe	2281	4,14	4,06	3,92	3,80	3,52	3,43	4,01
Praca na czas	Nieokreślony	6104	4,09	3,98	3,93	3,61	3,47	3,31	3,97
	Określony	1934	3,79	3,75	3,46	3,21	3,19	2,97	3,69
Kateg. zawod.	1 kier	354	4,21	4,13	4,00	3,86	3,81	3,56	4,02
	2 spec	1377	4,25	4,07	3,93	3,92	3,50	3,52	4,08
	3 sred	975	4,11	4,02	3,98	3,77	3,52	3,44	3,97
	4 biur	761	4,02	4,04	3,85	3,62	3,37	3,25	3,94
	5 uslu	1387	3,94	3,89	3,77	3,35	3,27	3,14	3,78
	7 rob-w	1436	4,00	3,87	3,79	3,37	3,40	3,08	3,91
	8 oper	915	3,91	3,72	3,71	3,28	3,38	3,09	3,84
	9 rob-n	665	3,69	3,71	3,55	2,98	3,18	2,78	3,70

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Tabela 1.9. Zadowolenie z pracy na etacie – różnice między kobietami i mężczyznami

Kompetencje		N Kob.	N Męż.	Warunki	Rozwój	Rodzaj	Awans	Pewność	Zarobki	Ogólnie
Ogółem		3786	4251	0,07	0,04	0,04	-0,01	-0,01	-0,13	0,02
Wiek	18-24	205	288	0,05	-0,12	0,12	-0,07	0,03	-0,06	-0,07
	25-34	1098	1296	0,09	0,05	0,04	0,00	0,01	-0,08	0,04
	35-44	1118	1265	0,09	0,00	0,08	-0,11	-0,07	-0,19	0,00
	45-54	942	827	0,07	0,08	0,00	0,13	0,03	-0,09	0,04
	55+	423	573	-0,03	0,12	-0,06	0,02	0,01	-0,13	-0,01
Wykształc.	Niższe	962	1791	0,01	-0,10	-0,10	-0,08	-0,03	-0,13	-0,03
	Średnie	1451	1551	0,02	-0,06	-0,01	-0,14	-0,04	-0,23	-0,03
	Wyższe	1373	907	0,07	0,08	0,15	0,02	-0,06	-0,12	0,05
Umowa na czas	Nieokreślony	2902	3200	0,06	0,05	0,04	-0,02	0,01	-0,14	0,01
	Określony	884	1050	0,06	-0,01	0,00	0,02	-0,11	-0,10	0,03
Kategor. zawod.	1 kier	160	194	0,09	0,23	0,00	0,24	-0,09	-0,20	0,05
	2 spec	890	487	-0,04	0,00	0,13	-0,13	-0,10	-0,17	-0,03
	3 sred	578	397	-0,07	-0,16	0,02	-0,12	-0,09	-0,24	-0,10
	4 biur	500	261	0,26	0,27	0,14	0,10	0,18	0,19	0,24
	5 uslu	954	433	-0,03	-0,08	0,05	-0,11	0,04	0,06	0,06
	7 rob-w	238	1198	-0,10	-0,38	-0,28	-0,33	-0,21	-0,38	-0,13
	8 oper	98	818	-0,10	-0,28	-0,39	-0,30	-0,35	-0,32	-0,11
	9 rob-n	318	348	-0,03	-0,35	-0,02	-0,33	-0,10	-0,44	-0,07

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Zdecydowanie największe różnice między płciami możemy zaobserwować na poziomie poszczególnych kategorii zawodowych. W zawodach robotniczych pod każdym względem ujawnia się przewaga mężczyzn, często dość wyraźna. Warto zwrócić uwagę, że w przypadku robotników wykwalifikowanych oraz operatorów maszyn i urządzeń (głównie kierowcy), czyli zawodów relatywnie rzadko wykonywanych przez kobiety, mężczyźni wyrażali

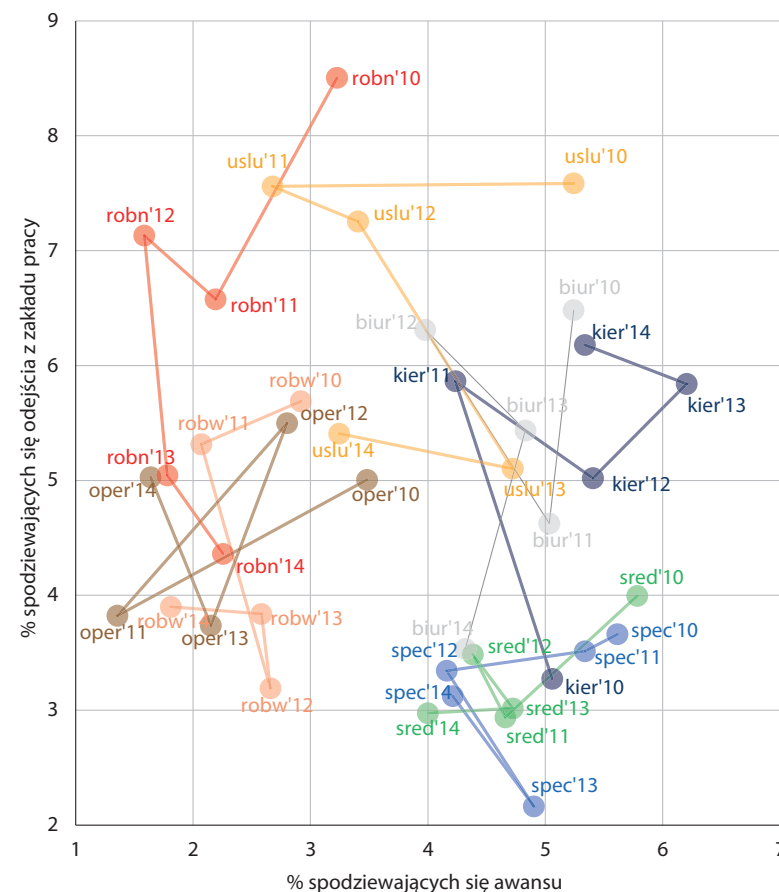
większe zadowolenie z samego rodzaju wykonywanej pracy. Jedyną kategorią zawodową cechującą się systematyczną przewagą kobiet, także pod względem zadowolenia z zarobków, to pracownicy biurowi. Odnotujmy też, że w kategorii kierowników to kobiety deklarowały większą satysfakcję z możliwości awansu i rozwoju osobistego.

Przyszłość według pracowników etatowych

Po serii pytań dotyczących zadowolenia z pracy wszystkich pracowników etatowych zapytano o to, jak przewidują swoją przyszłość zawodową w ciągu najbliższych 12 miesięcy: czy spodziewają się pozostać na obecnym stanowisku bądź przejść na równorzędne, awansować, czy raczej odejść z obecnego zakładu pracy. Wykres 1.10 przedstawia, jak w kolejnych latach badania zmieniały się oczekiwania co do awansu i odejścia z pracy w poszczególnych kategoriach zawodowych. W większości przypadków zmiany te można uznać za wynik losowych wahań próby – istotniejsze zmiany można zaobserwować właściwie tylko w dwóch grupach: robotników niewykwalifikowanych oraz pracowników handlu i usług. W obu przypadkach (a zwłaszcza wśród robotników) mamy do czynienia ze zmniejszeniem się liczby deklaracji o spodziewanym odejściu z zakładu pracy.

Z wykresu 1.10 można też odczytać systematyczne różnice pomiędzy grupami zawodowymi, zwłaszcza między pracownikami fizycznymi i umysłowymi. We wszystkich latach badania pracownicy umysłowi (specjaliści, technicy i personel średniego szczebla, a także pracownicy biurowi) deklarowali większe subiektywne prawdopodobieństwa awansu od pracowników fizycznych, zaś przedstawiciele handlu i usług zajmowali pozycję pośrednią. Ponadto specjaliści i personel średniego szczebla najrzadziej spodziewali się odejść z zakładu w najbliższych 12 miesiącach.

Wykres 1.10. Subiektywne prawdopodobieństwo awansu bądź odejścia z pracy w latach 2010-2014

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Aby prześledzić wpływ wieku na perspektywy zawodowe pracowników etatowych, dane ze wszystkich 5 edycji badania zostały połączone w celu uzyskania odpowiednio dużych liczebności. W tabeli 1.10 zestawione są procenty osób spodziewających w najbliższych 12 miesiącach awansować bądź zakończyć pracę w obecnym miejscu zatrudnienia – w podziale na kategorię zawodową i grupę wiekową. We wszystkich kategoriach zawodowych awansu najczęściej oczekują osoby z młodszych kategorii wiekowych.

Podobnie rzecz ma się z oczekiwanym odejściem z pracy – w tym wypadku radykalnie największe odsetki występują w najmłodszej kategorii wiekowej (18-24 lata), co wiąże się z tym, że młodzi ludzie często szukają dopiero swojego miejsca na rynku pracy i znaczna część z nich traktuje obecną pracę jako tymczasową. Pominąwszy kierowników i robotników niewykwalifikowanych, odsetki osób spodziewających się odejścia z obecnej pracy systematycznie maleją wraz z wiekiem, aż do kategorii 45-54 lata, gdy uzyskują wartość minimalną.

Tabela 1.10. Procent osób spodziewających się awansować bądź odejść z zakładu pracy w zależności od płci i kategorii zawodowej

	Oczekiwany awans						Oczekiwane odejście						Liczebność					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59/64	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59/64	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59/64	Ogół
1 kier	7,7	10,2	4,3	2,8	1,0	5,2	34,6	6,9	3,5	4,5	3,4	5,2	26	432	517	354	204	1533
2 spec	11,5	8,9	4,3	1,4	0,5	4,9	8,7	5,4	1,9	1,6	2,6	3,1	104	2230	2231	1665	580	6810
3 sred	10,9	7,8	3,8	2,0	0,5	4,7	5,9	4,2	2,8	1,9	3,4	3,3	238	1608	1406	1091	564	4907
4 biur	5,1	6,6	5,0	2,2	2,2	4,7	18,1	5,9	3,5	2,2	4,0	5,3	293	1331	903	805	445	3777
5 uslu	7,3	4,8	2,7	2,3	2,5	3,9	13,4	7,9	4,0	4,0	5,5	6,6	806	2293	1850	1169	636	6754
7 rob-w	2,1	3,6	2,3	2,1	1,1	2,4	10,2	5,5	3,4	2,9	3,1	4,4	608	1839	2118	1702	926	7193
8 oper	2,2	3,2	1,8	2,4	1,0	2,3	13,3	5,5	3,6	2,8	3,1	4,7	360	1253	1280	1072	509	4474
9 rob-n	4,3	3,8	1,1	2,0	0,8	2,2	16,8	6,7	5,2	5,2	3,8	6,3	279	686	751	995	527	3238
Ogółem	5,4	5,9	3,1	2,0	1,2	3,7	12,9	5,9	3,3	2,9	3,6	4,7	2734	11753	11114	8935	4415	38951

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Dzięki połączeniu prób z lat 2010-2014 możliwe staje się też porównanie powodów spodziewanego odejścia z dotychczasowej pracy z uwzględnieniem wieku i płci pracowników (tabela 1.11). Zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet najczęstszym deklarowanym powodem spodziewanego odejścia jest chęć wykonywania innej pracy – przy czym powód ten słabnie na znaczeniu wraz z wiekiem pracowników. W przypadku mężczyzn drugą przyczyną spodziewanych odejść, której wpływ radykalnie spada wraz z wiekiem, są zbyt niskie zarobki (powód ten wskazuje 26,5% najmłodszych mężczyzn i jedynie 2,1% najstarszych). Z kolei czynnikiem, który wraz z wiekiem coraz silniej dochodzi do głosu, są czysto zewnętrzne okoliczności związane z redukcją zatrudnienia. W przypadku starszych pracowników

widać więc zwiększoną obawę, że ich stanowiska pracy są szczególnie zagrożone, gdy w firmie będzie dochodzić do zwolnień. Wśród starszych mężczyzn widać też większy poziom niepokoju, że firma nie odnowi z nim wygasającej umowy.

Czynnikiem odejścia specyficznym dla kobiet jest konieczność opieki nad dzieckiem (bądź rzadziej innym członkiem rodziny). Przyczyna ta systematycznie spada na znaczeniu z 7,8% w wieku 18-24 lata do zupełnego zaniku w wieku 45-54 lata, by „odżyć” ponownie w najstarszej grupie wiekowej (co może być związane z podjęciem opieki nad wnukami przez babcię albo nad zniedołężniałymi rodzicami).

Tabela 1.11. Powody spodziewanego odejścia z dotychczasowej pracy

	Mężczyźni						Kobiety						Ogółem					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	Ogół	18-24	25-34	35-44	45-54	55+	Ogół
Chęć wykonywania innej pracy	33,3	28,3	22,7	11,3	8,4	23,9	27,1	29,1	9,9	11,0	7,5	20,7	30,4	28,7	17,6	11,2	8,0	22,5
Redukcja zatrudn. /Upadek firmy	5,3	11,1	16,0	24,1	23,2	13,9	4,2	15,2	31,8	27,2	35,8	19,5	4,8	13,0	22,3	25,7	28,4	16,5
Niskie zarobki	26,5	20,4	18,7	11,3	2,1	18,2	6,0	10,3	14,6	4,4	3,0	8,7	16,9	15,7	17,0	7,8	2,5	13,9
Zniechęcenie do tej pracy	9,5	10,6	11,6	5,3	1,1	9,0	9,0	8,8	9,9	14,7	1,5	9,4	9,3	9,7	10,9	10,0	1,2	9,2
Wygaśnięcie umowy	5,3	3,7	3,6	10,5	13,7	5,8	15,7	11,2	10,6	12,5	16,4	12,6	10,1	7,2	6,4	11,5	14,8	8,9
Brak możliwości rozwoju osob.	4,8	9,5	7,6	6,0	0,0	6,9	10,2	7,6	9,9	5,1	7,5	8,1	7,3	8,6	8,5	5,6	3,1	7,4
Wiek	0,0	0,0	4,4	3,8	29,5	4,2	0,0	0,0	0,0	4,4	4,5	1,1	0,0	0,0	2,7	4,1	19,1	2,8
Opieka n. dzieckiem/inną osobą	0,0	0,8	0,4	0,0	1,1	0,5	7,8	4,2	3,3	0,0	3,0	4,0	3,7	2,4	1,6	0,0	1,9	2,1
Brak możliwości awansu	1,1	3,4	3,6	2,3	1,1	2,6	1,2	1,8	0,0	0,0	0,0	0,9	1,1	2,7	2,1	1,1	0,6	1,9
Stan zdrowia	1,1	1,9	2,2	5,3	1,1	2,2	0,6	0,3	0,0	5,9	3,0	1,4	0,8	1,1	1,3	5,6	1,9	1,8
Przeprowadzka	2,1	1,9	1,3	0,0	0,0	1,4	5,4	2,1	0,7	0,7	0,0	2,1	3,7	2,0	1,1	0,4	0,0	1,7
Inny powód	11,1	8,5	8,0	20,3	18,9	11,4	12,7	9,4	9,3	14,0	17,9	11,4	11,8	8,9	8,5	17,1	18,5	11,4
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	189	378	225	133	95	1020	166	330	151	136	67	850	355	708	376	269	162	1870

Źródło: BKL – Ludność 2010-2014.

Aby bliżej przeanalizować różnice między kobietami i mężczyznami, w tabeli 1.12 wyliczono różnice między częstością wskazywania konkretnych przyczyn przez kobiety i przez mężczyzn w poszczególnych kategoriach wiekowych. Przyczyny te zostały uszeregowane od tych, które wskazywane były przez kobiety znacznie częściej od mężczyzn, do tych, które wyraźnie mocniej podkreślali mężczyźni. Uwagę zwraca fakt, że dwie przyczyny wyraźnie powszechniejsze wśród pań wiążą się z niepewnością zatrudnienia (wygaśnięcie umowy bądź zwolnienia w firmie), dopiero na trzecim miejscu znajduje się kwestia opieki nad dziećmi. Czynnikiem zdecydowanie częściej podawanym przez mężczyzn były zbyt niskie zarobki, co szczególnie widoczne jest w najmłodszej grupie wiekowej. Powód ten podawał co czwarty mężczyzna w wieku 18-24 lata i tylko co siedemnasta kobieta.

Tabela 1.12. Powody spodziewanego odejścia: różnice między kobietami i mężczyznami (w punktach proc.)

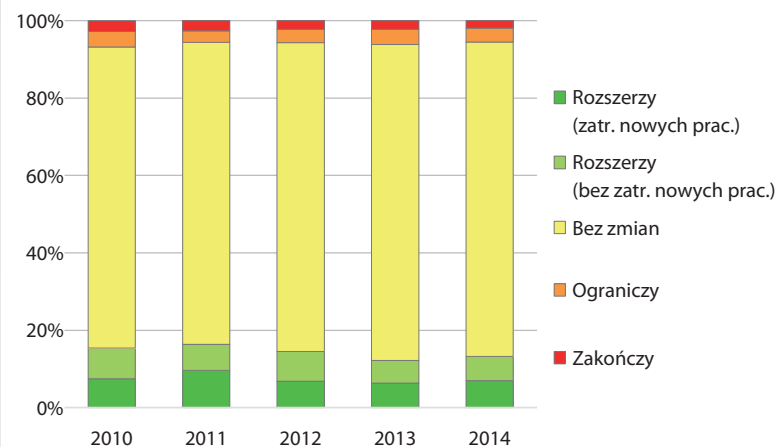
Wiek	18-24	25-34	35-44	45-54	55+	Ogół
Wygaśnięcie umowy	10,4	7,5	7,0	2,0	2,7	6,8
Redukcja zatrudnienia/upadek firmy	-1,1	4,0	15,8	3,1	12,7	5,6
Opieka n. dzieckiem/inną osobą	7,8	3,4	2,9	0,0	1,9	3,5
Brak możliwości rozwoju osobistego	5,5	-1,9	2,4	-0,9	7,5	1,3
Przeprowadzka	3,3	0,3	-0,7	0,7	0,0	0,7
Zniechęcenie do tej pracy	-0,5	-1,8	-1,6	9,4	0,4	0,4
Inny powód	1,5	0,9	1,3	-6,3	-1,0	0,0
Stan zdrowia	-0,5	-1,5	-2,2	0,6	1,9	-0,7
Brak możliwości awansu	0,1	-1,6	-3,6	-2,3	-1,1	-1,7
Wiek	0,0	0,0	-4,4	0,7	-25,0	-3,2
Chęć wykonywania innej pracy	-6,2	0,8	-12,7	-0,2	-1,0	-3,2
Niskie zarobki	-20,4	-10,1	-4,1	-6,9	0,9	-9,5
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	355	708	376	269	162	1870

Źródło: BKL – Ludność 2010-2014.

Przyszłość według przedsiębiorców

Nieco ponad 10% pracujących to osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (tabela 1.2). Podobnie, jak widzieliśmy to w przypadku pracowników najemnych, przedsiębiorcy w zdecydowanej większości (78-82%) nie spodziewają się większych zmian w skali prowadzonej działalności. Ci, którzy spodziewają się zmian, nastawieni są raczej optymistycznie – we wszystkich latach badania przeciętnie 14% deklarowało rozszerzenie działalności, z czego mniej więcej połowa miała nadzieję zatrudnić z tej okazji nowych ludzi. Proporcje te nie zmieniały się zbyt wiele w kolejnych latach badania, choć w okresie 2011-2013 mieliśmy do czynienia z lekkim spadkiem liczby optymistów (2011: 16,3%, 2012: 14,5%, 2013: 12,2%). Odsetki spodziewających się zakończyć działalność bądź ją ograniczyć w kolejnych latach oscylowały w granicach odpowiednio 2-3% i 3-4% (wykres 1.11).

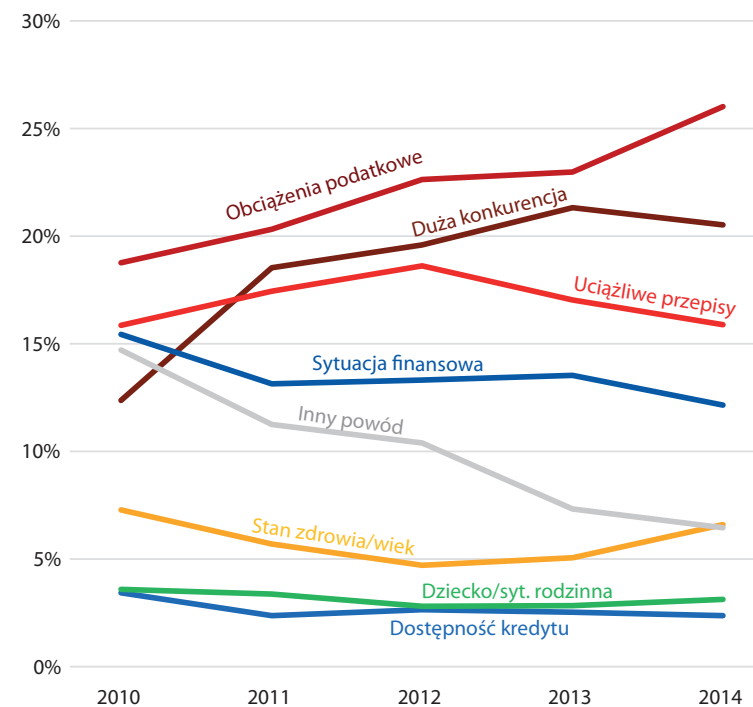
Wykres 1.11. Spodziewana zmiana skali działalności w najbliższych 12 mies.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Przedsiębiorcy, którzy spodziewali się ograniczenia bądź zakończenia własnej działalności, pytani byli o główny powód takiego obrotu rzeczy, natomiast pozostałych pytano o główne utrudnienia w prowadzonej działalności. W obu przypadkach przedstawiono badanym tę samą listę odpowiedzi. Do najczęściej wskazywanych przyczyn/utrudnień należały wysokie obciążenia podatkowe, uciążliwe przepisy, duża konkurencja i zła sytuacja finansowa firmy. W kolejnych edycjach badania odnotowywaliśmy zwiększającą się częstotliwość skarg na obciążenia podatkowe i silną konkurencję, kosztem topniejącego udziału odpowiedzi „inny powód”⁷. Ogółem rok w rok ok. 40% przedsiębiorców za główne utrudnienia wprost uznawało czynniki leżące w gestii państwa (podatki i przepisy).

Wykres 1.12. Główny powód zakończenia/ograniczenia/utrudnień w prowadzeniu działalności gospodarczej

BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

⁷ W edycjach 2010-2012 badanych proszono o wskazanie jednego, głównego powodu z listy. W edycjach 2013-2014 proszono o podanie wszystkich istotnych utrudnień, po czym wskazanie, które z tych utrudnień jest najcięższe.

W latach 2013-2014 respondenci mieli możliwość wskazać więcej niż jedno utrudnienie. Dzięki połączeniu danych z tych lat możemy przyjrzeć się, w jaki sposób dostrzegane utrudnienia zależą od wizji tego, co stanie się z firmą w ciągu najbliższych 12 miesięcy (tabela 1.13). Niezależnie od oczekiwanego rozwoju sytuacji do najczęściej wymienianych problemów należały zbyt duże obciążenia podatkowe, uciążliwe przepisy prawne oraz zbyt duża konkurencja. Przedsiębiorcy spodziewający się ograniczenia bądź

zamknięcia działalności często wskazywali też na złą sytuację finansową firmy. Warto zwrócić uwagę, że na wysokość podatków najczęściej narzekali przedsiębiorcy chcący w ciągu roku rozszerzyć swoją działalność przez zatrudnienie nowych pracowników. Optymistyczniejsze scenariusze rozwoju wiązały się też z częstszym wskazywaniem na utrudnienia dotyczące braku odpowiednich ludzi do pracy i słabą dostępność kredytów.

Tabela 1.13. Utrudnienia działalności a wizja bliskiej przyszłości firmy

Utrudnienia działalności	Oczekiwana skala działalności w najbliższych 12 mies.				Ogółem
	Zakończy/ /ograniczy	Bez zmian	Rozszerzy (przy stałym zatrudn.)	Rozszerzy (zwiększy zatrudn.)	
Zbyt duże obciążenia podatkowe	34,2	37,1	35,2	47,6	37,5
Uciążliwe przepisy prawne	25,6	35,0	38,5	34,7	34,6
Zbyt duża konkurencja	23,0	34,9	34,6	33,7	34,1
Zła sytuacja finansowa firmy	31,5	17,9	20,1	9,2	18,2
Inny powód	13,4	8,6	9,5	5,5	8,7
Brak odpowiednich pracowników	5,2	7,0	10,3	18,4	7,8
Dostępność kredytu	4,0	6,8	14,2	12,7	7,5
Stan zdrowia	17,3	7,3	3,6	3,1	7,4
Brak chęci do prowadz. działalności	10,3	4,9	2,9	1,5	4,8
Opieka nad dzieckiem/inną osobą	4,2	3,4	7,3	4,3	3,7
Wiek	4,3	3,6	1,8	0,3	3,3
Sytuacja rodzinna	7,4	2,8	3,7	0,6	2,9
Niedostateczne doświadczenie	0,0	1,4	1,7	2,0	1,4
Brak certyfikatów/uprawnień	0,7	0,9	1,9	0,9	0,9
N	235	3280	245	268	4028

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013-2014.

Badani proszeni byli o przeprowadzenie samooceny swoich predyspozycji w kontekście zawodowym⁸ według listy 12 kompetencji głównych. W tabeli 1.14 kompetencje te uporządkowano malejąco według przeciętnego poziomu samooceny (na potrzeby analizy ponownie zagregowano dane z lat 2010-2014). Najwyższe samooceny dotyczyły umiejętności interpersonalnych (średnia 3,8), najniższe zaś umiejętności artystycznych (średnia 2,6).

Tabela 1.14. Samoocena kompetencji (skale 1-5)

Kompetencje		INT	DYS	POL	FIZ	SAM	KOG	MAT	KOM	KIE	TCH	BIU	ART
Ogółem		3,8	3,6	3,6	3,5	3,5	3,3	3,2	3,1	3,0	2,9	2,9	2,6
Płeć	Mężczyźni	3,8	3,7	3,5	3,6	3,4	3,2	3,2	3,1	3,0	3,4	2,7	2,4
	Kobiety	3,9	3,5	3,7	3,4	3,5	3,4	3,3	3,2	3,1	2,3	3,1	2,8
Wiek	18-24	3,9	3,7	3,8	3,9	3,6	3,4	3,3	3,9	3,0	2,8	3,0	2,8
	25-34	4,0	3,7	3,8	3,8	3,7	3,5	3,4	3,7	3,2	3,0	3,2	2,7
	35-44	3,9	3,7	3,6	3,6	3,6	3,3	3,3	3,2	3,2	3,0	3,0	2,6
	45-54	3,7	3,6	3,4	3,2	3,3	3,1	3,1	2,6	2,9	2,9	2,8	2,4
	55+	3,6	3,3	3,2	2,8	3,1	3,0	3,0	2,2	2,8	2,9	2,6	2,2
Wyksz.	Niższe	3,5	3,3	3,2	3,3	3,1	2,8	2,8	2,5	2,5	2,8	2,3	2,3
	Średnie	4,0	3,8	3,8	3,6	3,7	3,5	3,4	3,5	3,3	3,0	3,2	2,7
	Wyższe	4,3	4,0	4,3	3,7	4,1	4,1	3,8	4,2	3,8	3,0	3,8	3,1
Sytuacja zawod.	Pracujący	4,0	3,8	3,7	3,6	3,7	3,4	3,4	3,3	3,3	3,1	3,1	2,7
	Bezrobotni	3,8	3,8	3,4	3,6	3,3	3,1	3,0	3,0	2,7	2,8	2,7	2,4
	Nieaktywni	3,5	3,2	3,4	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5
Kateg. zawod.	1 kier	4,4	4,2	4,2	3,7	4,2	4,0	4,0	4,0	4,3	3,2	4,0	2,9
	2 spec	4,3	3,9	4,2	3,6	4,1	4,1	3,7	4,0	3,7	2,9	3,7	3,2
	3 sred	4,1	3,9	4,0	3,6	3,9	3,7	3,6	3,7	3,5	3,0	3,6	2,8
	4 biur	4,0	3,8	3,9	3,5	3,7	3,6	3,6	3,7	3,4	2,8	3,7	2,8
	5 uslu	3,9	3,6	3,6	3,5	3,5	3,3	3,3	3,2	3,2	2,6	3,0	2,7
	6 roln	3,6	3,3	3,2	3,4	3,3	2,9	2,9	2,3	2,7	2,9	2,3	2,1
	7 rob-w	3,7	3,5	3,3	3,4	3,3	3,0	3,0	2,6	2,8	3,3	2,4	2,3
	8 oper	3,7	3,6	3,3	3,4	3,3	3,0	3,0	2,7	2,7	3,4	2,4	2,2
	9 rob-n	3,6	3,4	3,2	3,3	3,1	2,8	2,8	2,5	2,5	2,6	2,4	2,3

ART – artystyczne, BIU – biurowe, DYS – dyspozycyjne, FIZ – sprawność fizyczna, INT – interpersonalne, KIE – kierownicze, KOG – kognitywne, KOM – komputerowe, MAT – matematyczne, POL – językowe (polski), SAM – samoorganizacyjne, TCH – techniczne

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

⁸ Zestaw skal do samooceny poprzedzony był następującym wprowadzeniem: *Różne rodzaje pracy wymagają różnych umiejętności i zdolności. Często jest tak, że w jednej lub dwóch dziedzinach nasze możliwości są w miarę wysokie, podczas gdy w innych są one znacznie niższe. Teraz przeczytam Panu(-i) listę różnych umiejętności. Przy każdej z nich poproszę Pana(-ią) o ocenę poziomu własnych umiejętności pod tym względem na 5-punktowej skali, gdzie 1 – oznacza poziom niski, 2 – podstawowy, 3 – średni, 4 – wysoki i 5 – bardzo wysoki.*

Samoocena kompetencji uwarunkowana jest wieloma czynnikami, wśród których do najistotniejszych należy poziom wykształcenia. Z wyjątkiem kompetencji technicznych wyższy poziom wykształcenia każdorazowo wiązał się ze skokowo wyższymi wartościami samooceny. W przypadku kompetencji komputerowych dystans między wykształceniem zasadniczym zawodowym (lub niższym) a wykształceniem wyższym sięgał aż 1,7 pkt na skali pięciopunktowej. Jedyną kompetencją nieuwarunkowaną poziomem wykształcenia to umiejętności techniczne. Wiek respondentów silnie wiązał się z samooceną kompetencji komputerowych (różnice międzypokoleniowe) oraz sprawności fizycznej (różnice związane z procesami starzenia). Obserwujemy znaczące zróżnicowanie kompetencyjne pomiędzy kategoriami zawodowymi⁹ – ogólna zależność jest taka, że zawody znajdujące się wyżej w hierarchii ISCO mają też wyższe samooceny w prawie wszystkich kompetencjach. Wyjątkiem pod tym względem są kompetencje techniczne, której najlepiej oceniali u siebie robotnicy wykwalifikowani oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń.

W celu porównania samoocen kompetencyjnych między płciami w tabeli 1.15 przedstawiono różnice samoocen kobiet i mężczyzn w obrębie poszczególnych kategorii wieku, wykształcenia, sytuacji zawodowej oraz zawodu. Kompetencje w tabeli ustawione są od tych, w których największą przewagę mają kobiety (biurowe), do tych, w których to mężczyźni są górą (techniczne). W przypadku kompetencji biurowych, artystycznych i językowych (polszczyzna) kobiety mają systematycznie lepszą samoocenę od mężczyzn (w każdej grupie wiekowej, w każdej kategorii wykształcenia itd.). Z kolei w przypadku kompetencji technicznych, sprawności fizycznej i dyspozycyjności systematycznie lepiej oceniają się mężczyźni.

Jak można odczytać z górnego wiersza tabeli, w większości kompetencji kobiety osiągają przeciętnie lepsze wyniki (choć przewaga ta jest na ogół nieznacząca). Wynika to bezpośrednio z faktu osiągania przez panie wyższych poziomów wykształcenia, które to wykształcenie jest bardzo silnie

skorelowane z samooceną własnych umiejętności. Gdy różnice między płciami, które na poziomie ogółu korzystniejsze są dla kobiet, analizujemy przy kontroli wykształcenia, to albo okazują się one mniejsze (kompetencje biurowe i artystyczne, posługiwanie się językiem polskim), albo wręcz zmieniają kierunek i przewagę uzyskują mężczyźni (kompetencje komputerowe i matematyczne). Z podobnym efektem mamy do czynienia, gdy porównań dokonujemy w kontekście konkretnych kategorii zawodowych, które, jak wiemy, też są silnie zróżnicowane ze względu na poziom wykształcenia. Ponownie dobrą ilustracją będzie tu umiejętność posługiwania się komputerem – o ile na poziomie ogólnym kobiety mają przeciętną samoocenę wyższą o 0,15 pkt od mężczyzn, o tyle w zawodach handlowo-usługowych i prostych robotniczych mężczyźni uzyskują przewagę ponad 0,2 pkt, a w zawodach robotników wykwalifikowanych i specjalistów przewaga ta przekracza 0,3 pkt. Interesujące jest, że z przeciwnym zjawiskiem mamy do czynienia przy kontrolowaniu sytuacji zawodowej badanych – gdy uwagę skupimy na osobach bezrobotnych, różnice korzystne dla kobiet na poziomie ogółu ulegają dalszemu wzmocnieniu. Przykładowo, różnica w samoocenie posługiwania się językiem polskim wzrasta z 0,24 do 0,40 pkt, użytkowania komputera z 0,15 do 0,30 pkt, umiejętności matematycznych z 0,11 do 0,25 pkt. Sugeruje to, że w przypadku kobiet różnica poziomu wykształcenia między bezrobotnymi a pracującymi i nieaktywnymi jest mniejsza niż ma to miejsce w przypadku mężczyzn.

Aby sprawdzić, w jaki sposób samoocena kompetencji powiązana jest z zarobkami, przeprowadzono serię analiz regresji (osobno dla każdej kategorii zawodowej z pierwszego poziomu klasyfikacji ISCO), w której prognozowano deklarowane zarobki na podstawie informacji o samoocenie danej kompetencji przy kontroli płci, wieku, kategorii wykształcenia (zawodowe lub niższe, średnie, wyższe) oraz roku badania. W tabeli 1.16 przedstawiono wyniki tych analiz, informujące o tym, ile procent wyższe zarobki deklaruje przeciętnie osoba oceniającą swój poziom kompetencji o 1 punkt wyżej od innej, gdy obie osoby są tej samej płci i w tym samym wieku, mają ten sam poziom wykształcenia i były badane w tym samym roku.

⁹ W tabeli uwzględniono wszystkie osoby, niezależnie od aktualnej sytuacji zawodowej i formy zatrudnienia; osobom niepracującym, o ile wcześniej pracowały, przypisano zawód z ich ostatniej pracy.

Tabela 1.15. Samoocena kompetencji (skale 1-5) – różnice między kobietami i mężczyznami

Kompetencje		BIU	ART	POL	KOM	KOG	INT	MAT	SAM	KIE	DYS	FIZ	TCH
Ogółem		0,46	0,39	0,24	0,15	0,14	0,11	0,11	0,07	0,06	-0,17	-0,18	-1,10
Wiek	18-24	0,41	0,42	0,21	-0,09	0,12	0,10	0,03	0,09	0,13	-0,11	-0,32	-1,08
	25-34	0,46	0,34	0,17	0,03	0,09	0,06	0,05	-0,01	0,02	-0,38	-0,34	-1,09
	35-44	0,38	0,35	0,22	0,08	0,10	0,11	0,07	0,03	-0,03	-0,25	-0,26	-1,10
	45-54	0,52	0,38	0,24	0,24	0,17	0,12	0,15	0,07	0,08	-0,06	-0,15	-1,13
	55+	0,47	0,39	0,26	0,28	0,13	0,11	0,17	0,10	0,06	-0,04	0,03	-1,13
Wyksz.	Niższe	0,25	0,31	0,13	0,03	0,02	0,02	0,04	-0,06	-0,06	-0,26	-0,19	-1,15
	Średnie	0,36	0,28	0,08	-0,13	-0,04	0,01	-0,03	-0,08	-0,12	-0,27	-0,30	-1,21
	Wyższe	0,15	0,29	0,05	-0,16	-0,07	0,02	-0,20	-0,03	-0,20	-0,24	-0,27	-1,02
Sytuacja zawod.	Pracujący	0,51	0,39	0,22	0,16	0,16	0,11	0,12	0,06	0,06	-0,14	-0,25	-1,11
	Bezrobotni	0,66	0,42	0,40	0,30	0,20	0,18	0,25	0,19	0,21	-0,14	-0,22	-1,09
	Nieaktywni	0,39	0,41	0,29	0,20	0,14	0,19	0,11	0,17	0,10	-0,09	0,09	-0,99
Kateg. zawod.	1 kier	0,29	0,22	-0,03	0,04	0,00	-0,04	-0,06	0,03	-0,05	-0,17	-0,27	-1,08
	2 spec	-0,03	0,25	0,00	-0,34	-0,14	0,03	-0,30	-0,06	-0,26	-0,18	-0,23	-0,98
	3 sred	0,33	0,23	0,13	-0,11	-0,04	0,02	0,07	-0,06	-0,17	-0,26	-0,31	-1,11
	4 biur	0,67	0,36	0,19	0,06	0,10	0,09	0,19	0,11	0,11	-0,18	-0,27	-0,92
	5 uslu	0,04	0,23	0,02	-0,23	-0,14	-0,05	-0,06	-0,11	-0,22	-0,32	-0,23	-1,07
	6 roln	0,30	0,31	0,17	0,07	0,00	0,02	0,01	-0,05	-0,08	-0,22	-0,21	-1,30
	7 rob-w	0,12	0,30	0,05	-0,30	-0,10	-0,10	-0,15	-0,22	-0,28	-0,40	-0,39	-1,26
	8 oper	0,11	0,21	-0,03	-0,14	-0,13	-0,02	-0,10	-0,19	-0,29	-0,25	-0,24	-0,88
	9 rob-n	0,21	0,15	0,07	-0,25	-0,04	0,02	-0,03	-0,06	-0,13	-0,30	-0,36	-1,12

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W zdecydowanej większości przypadków pracownicy etatowi wyżej oceniający swoje kompetencje deklarują równocześnie wyższy poziom zarobków. Kompetencje, które w wielu kategoriach zawodowych mają relatywnie najsilniejszy „efekt zarobkowy”, to kompetencje kognitywne, kierownicze i komputerowe. Wymowny jest fakt, że zdecydowanie najsłabiej przekłada się na zarobki samoocena kompetencji interpersonalnych (w żadnej grupie zawodowej nie uzyskano wyników istotnych na poziomie $p < 0,01$). Może to świadczyć o tym, jak słabo samoocena pod tym względem jest skorelowana z realiami¹⁰. Zgodnie z prostą intuicją kompetencje kognitywne najsilniej przekładają się na zarobki w zawodach umysłowych, a sprawność fizyczna na zarobki w zawodach robotniczych (a także w handlu i usługach). Wśród techników i personelu średniego szczebla (kategoria „3 sred”) silniej niż gdzie indziej zaznaczają swój wpływ kompetencje samoorganizacyjne i matematyczne.

¹⁰ W gruncie rzeczy wiemy, że ludzie bardzo wysoko oceniają swoje umiejętności interpersonalne, podczas gdy pracodawcy często skarżą się na ich niski poziom.

Tabela 1.16. Procentowa zmiana zarobków z wiązana z samooceną kompetencji wyższą o 1 punkt¹¹

	KOG	KIE	KOM	SAM	MAT	BIU	TCH	ART	POL	DYS	FIZ	INT
1 kier	10,7	4,4	4,5	2,3	1,8	5,3	1,8	0,8	6,6	3,1	-0,3	4,1
2 spec	5,8	4,1	5,8	3,9	4,2	1,4	1,6	-0,3	2,7	1,7	-0,2	1,7
3 sred	5,9	6,2	5,1	7,5	5,8	3,7	2,0	0,8	-1,0	3,2	2,0	-0,2
4 biur	7,6	7,5	5,5	4,4	4,4	3,6	4,9	3,6	1,8	2,6	1,6	1,2
5 uslu	4,8	5,6	3,7	2,5	3,1	3,9	2,3	3,3	2,0	0,2	2,4	-0,3
7 rob-w	4,2	4,7	4,6	4,4	4,3	4,0	4,2	2,5	-0,5	1,1	2,2	0,0
8 oper	3,3	3,3	4,4	3,0	1,4	1,8	1,3	1,8	1,0	-0,2	2,8	0,0
9 rob-n	3,6	5,0	3,6	3,3	3,1	2,7	3,1	2,8	1,9	1,1	1,6	0,7

Białą czcionką zaznaczono wyniki nieistotne statystycznie ($p > 0,05$), a szarą wyniki o istotności $0,05 > p > 0,01$.

Pozostałe efekty istotne na poziomie $p < 0,01$ (w większości $p < 0,0005$).

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

¹¹ Wyniki na podstawie modelu, w którym zmienną zależną był logarytm naturalny zarobków, a zmiennymi niezależnymi samoocena kompetencji, płeć, wiek, poziom wykształcenia i rok badania. W analizie uwzględniono pracowników etatowych pracujących w pełnym wymiarze godzin, deklarujących zarobki między 1000 a 10 000 zł.

Rozdział 2

Wykształcenie i edukacja

Jak kształtuje się
struktura wykształcenia w Polsce

Jakie różnice w poziomie wykształcenia
występują pomiędzy generacjami

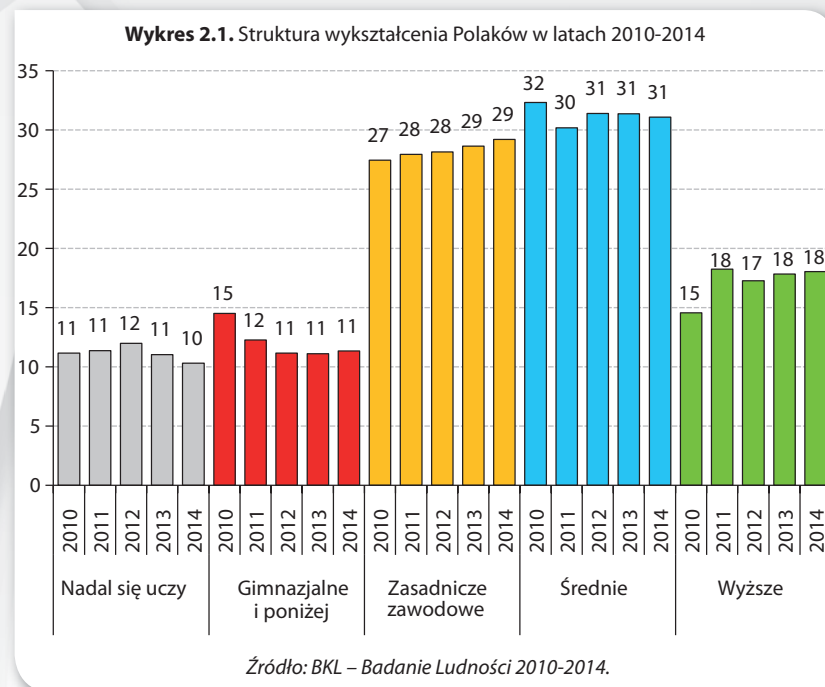
Jakie są najpopularniejsze
kierunki studiów

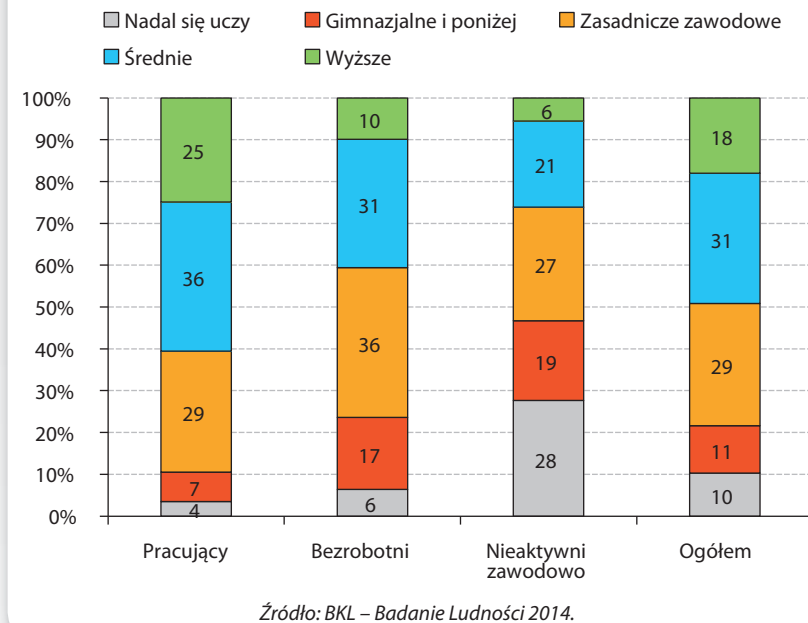
Jacy absolwenci
wchodzą na rynek pracy

W okresie ostatnich pięciu edycji badań BKL struktura wykształcenia nie uległa znaczącym przemianom (wykres 2.1). **Wykształcenie wyższe posiadało 18% Polaków w wieku 18-59/64 lata, wykształcenie średnie 31%, zasadnicze zawodowe 29%, zaś 11% gimnazjalne lub niższe. Dodatkowo 10% badanych nadal uczestniczyło w kształceniu formalnym w momencie badania.**

Wykres 2.2. Wykształcenie Polaków ze względu na sytuację zawodową (w %)

Wśród osób pracujących w 2014 r. osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 25%, wśród bezrobotnych 10%, zaś wśród nieaktywnych zawodowo 6% (wykres 2.2). Z kolei wykształcenie gimnazjalne lub niższe posiadało jedynie 7% pracujących, 17% bezrobotnych i 19% nieaktywnych. Wśród osób nieaktywnych zawodowo aż 28% stanowią osoby, które aktualnie kształcą się w szkole lub na uczelni.

Tabela 2.1 prezentuje bardziej szczegółowe dane dotyczące wykształcenia Polaków w 2014 r., zawiera informacje z dodatkowym podziałem ze względu na płeć. Lewa część tabeli dotyczy najwyższego ukończonego poziomu wykształcenia bez względu na to, czy ktoś się nadal uczy czy nie, prawa zaś strona uwzględnia dodatkowo kategorię osób nadal uczących się (stano- wili oni 10% badanych).

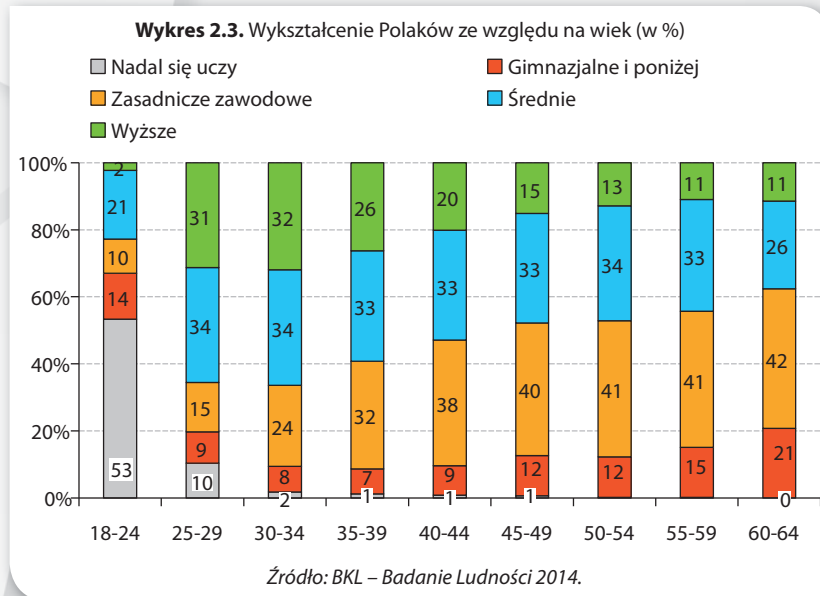
Wyraźnie częściej wykształcenie wyższe posiadały kobiety – wśród nich aż 24% mogło poszczycić się dyplomem uczelni wobec 14% mężczyzn. 10% Polaków miało tytuł magistra (zdecydowanie częściej kobiety: 13% wobec 6% wśród mężczyzn), 3% licencjata, 3% tytuł magistra-inżyniera, zaś 1% inżyniera.

Wśród osób, które uczestniczą aktualnie w kształceniu formalnym proporcje były bardzo zbliżone. Warto zwrócić uwagę na 11% osób, które edukację zakończyły (przynajmniej tymczasowo) na wykształceniu niższym.

Tabela 2.1. Poziom wykształcenia wśród osób w wieku 18-59/64 lata, w podziale na płeć (w %)

	Najwyższy ukończony poziom			Z uwzględnieniem osób nadal uczących się		
	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Gimnazjalne i poniżej	18	14	16	13	10	11
Niepełne podstawowe	1	1	1	2	1	1
Podstawowe	11	8	9	10	7	9
Gimnazjalne	6	5	5	2	2	2
Zasadnicze zawodowe	35	23	29	35	23	29
Średnie	33	39	36	29	33	31
Liceum ogólnokształcące	9	16	12	7	12	10
Technikum	19	12	16	20	12	16
Liceum profilowane	3	7	5	3	8	5
Szkoła policealna	2	4	3	2	5	3
Wyższe	14	24	19	14	23	18
Licencjackie	2	4	3	2	4	3
Wyższe inżynierskie	2	1	1	2	1	1
Magisterskie	6	14	10	6	14	9
Magistersko-inżynierskie	3	2	3	3	2	3
Studia podyplomowe	1	3	2	1	3	2
Doktorat lub MBA	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Nadal się uczy	---	---	---	9	11	10
Ogółem	%	100	100	100	100	100
	N	9276	8398	17674	9277	8398

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Poziom **wykształcenia silnie różnicuje młodsze i starsze pokolenia Polaków** (wykres 2.3, tabela 2.2). **Wśród trzydziestolatków wyższe wykształcenie** posiada co trzecia osoba, wśród pięćdziesięciolatków jedynie co dziesiąta. W zamian w kolejnych grupach wieku zdecydowanie rośnie udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, dochodząc do ponad 40% w grupie czterdziesto- i pięćdziesięciolatków. W grupie wieku 18-24 lata nadal ponad połowa osób uczestniczy w kształceniu formalnym.

Tabela 2.2. Wykształcenie Polaków ze względu na wiek (w %)

	Wiek					Ogółem
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59/64	
Nadal się uczy	53	6	1	0	0	10
Gimn. i poniżej	14	8	8	12	17	11
Zasad. zawod.	10	20	35	40	41	29
Średnie	21	34	33	34	31	31
Liceum ogóln.	9	10	9	8	6	9
Technikum	9	16	15	16	17	15
Średnie inne	2	9	9	10	7	8
Wyższe	2	32	23	14	11	18
Licenc.	1	6	3	1	1	3
Inż.	0	2	2	1	1	1
Mgr.	0	17	12	7	5	9
Mgr-inż.	0	4	3	2	2	3
Podypł.	0	2	3	2	1	2
Ogółem	%	100	100	100	100	100
	N	2862	4343	4053	3431	2989

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wśród osób pracujących najlepiej wykształconymi grupami zawodowymi (dotyczy to głównej wykonywanej pracy) byli specjaliści (76% pracowników z wykształceniem wyższym) oraz kierownicy (54%) (wykres 2.4). W grupach robotników, operatorów i monterów oraz rolników niemal połowę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Natomiast wśród techników i średniego personelu, pracowników biurowych oraz pracowników usług i sprzedawców dominowało wykształcenie średnie. W każdej z grup zawodowych osoby pobierające edukację formalną stanowiły znikomy odsetek, nieprzekraczający 6%.

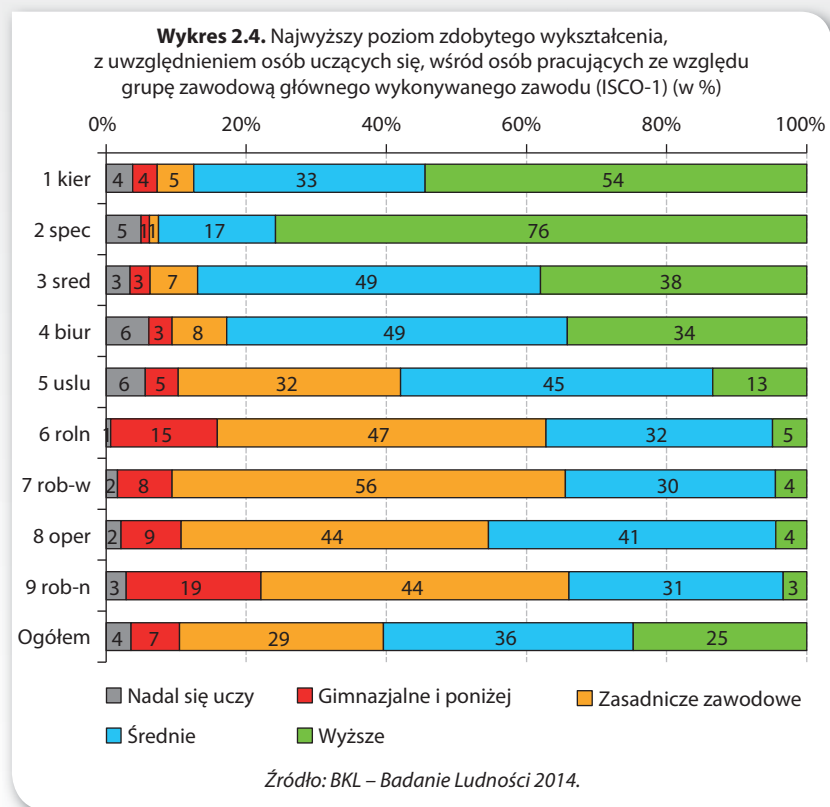

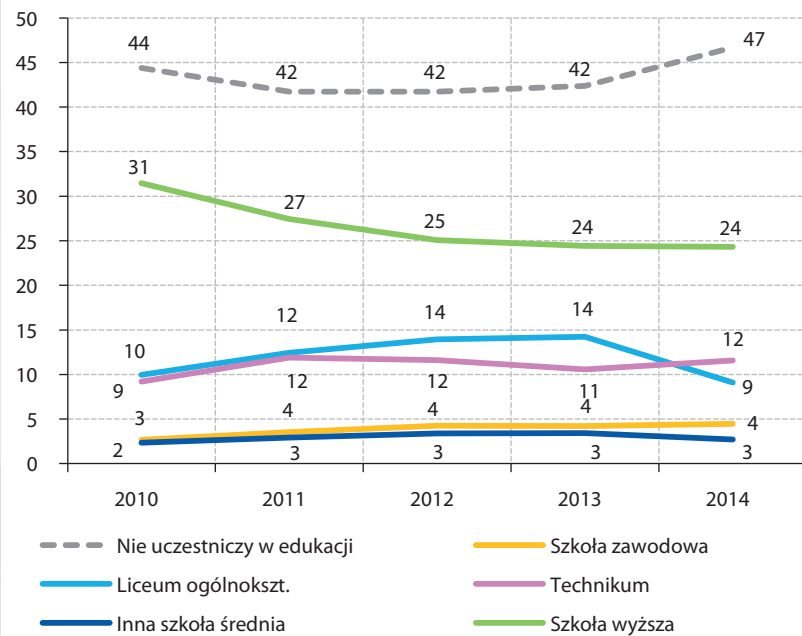
Tabela 2.3. Wykształcenie Polaków ze względu na województwo zamieszkania (w %)

Województwo	Nadal się uczy	Gimn. i poniżej	Zasad. zawod.	Średnie	Wyższe	Ogółem	
						%	N
Dolnośląskie	9	11	35	29	16	100	1372
Kujawsk.-Pom.	10	14	34	29	12	100	978
Lubelskie	12	13	24	30	21	100	993
Lubuskie	11	14	33	28	15	100	484
Łódzkie	12	10	25	34	19	100	1145
Małopolskie	12	9	28	27	24	100	1539
Mazowieckie	10	7	28	35	20	100	2251
Opolskie	10	13	30	32	15	100	478
Podkarpackie	11	11	28	29	20	100	993
Podlaskie	12	13	23	30	22	100	557
Pomorskie	11	15	26	36	12	100	1066
Śląskie	9	11	30	32	18	100	2114
Świętokrzyskie	10	12	27	30	21	100	586
Warm.-Mazursk.	10	15	28	32	16	100	688
Wielkopolskie	9	9	33	30	19	100	1613
Zach.Pom	7	18	31	29	14	100	814
Ogółem	10	11	29	31	18	100	17671

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Poziom wykształcenia mieszkańców poszczególnych województw prezentuje się niemal identycznie jak podczas poprzedniej edycji badań BKL. Największy odsetek mieszkańców z wykształceniem wyższym miały województwa małopolskie (24%) i podlaskie (22%) (tabela 2.3). Najmniej osób wysoko wykształconych było zaś w kujawsko-pomorskim i pomorskim (12%). Największy udział osób nadal się uczących odnotowano w lubelskim, łódzkim, małopolskim i podlaskim (12%).

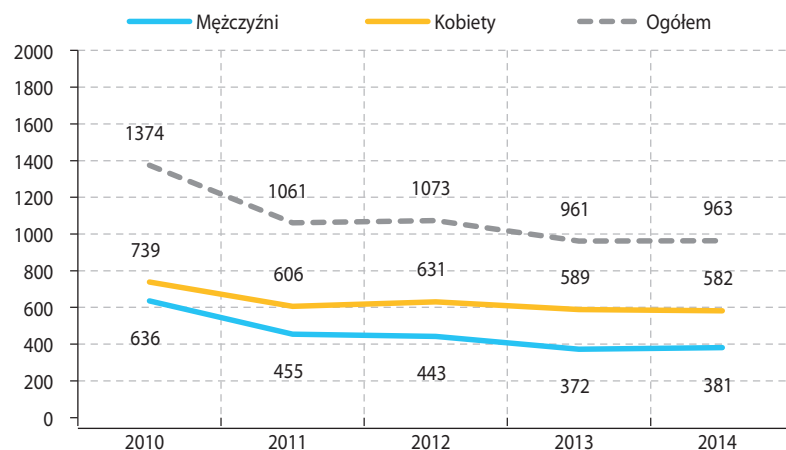
Wykres 2.5. Typ szkoły, do jakiej aktualnie uczęszczały osoby w wieku 18-24 lata pobierające edukację formalną w czasie badań w latach 2010-2014 (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Jak widzieliśmy na poprzednich stronach, 10% osób badanych w 2014 r. nadal uczestniczyło w kształceniu formalnym. Były to przede wszystkim osoby w wieku 18-24 lata, wśród których odsetek ten wynosił 53%. Wśród nich udział osób uczestniczących w studiach wyższych utrzymuje się na poziomie 24%, wyraźnie niższym niż w latach 2010-2011 (wykres 2.5). Po okresie wzrostu w latach 2010-2014 spadł za to odsetek osób w tym wieku uczących się liceach ogólnokształcących. W grupie osób w wieku 25-34 lata, nieprzedstawionej na wykresie, udział osób studiujących na uczelniach był już znacznie mniejszy i w kolejnych turach badania wahał się pomiędzy 4% i 6%.

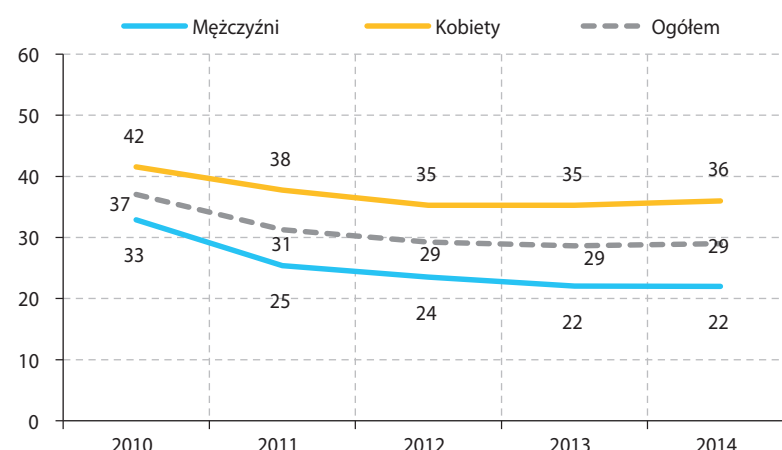
Wykres 2.6. Liczba studentów (studiowanie w momencie badania) wśród ludności w wieku 18-59/64 (w tys.)

Liczebność oszacowana dla populacji.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 2.7. Liczba studentów (studiowanie w momencie badania) wśród ludności w wieku 19-24 (w tys.)

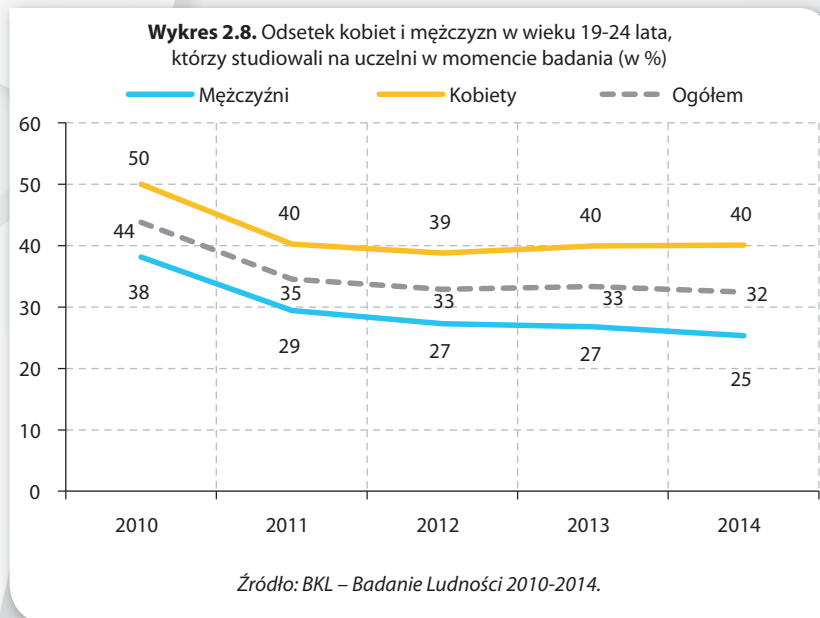
Liczebność oszacowana dla populacji.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

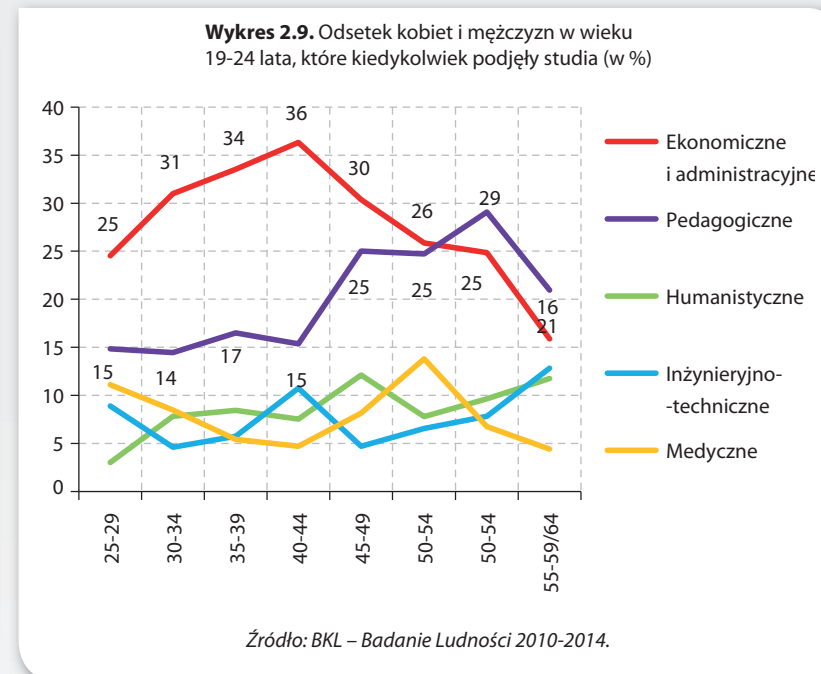
Wykres 2.6 prezentuje liczbę osób, które w momencie badania zadeklarowały, że studiują na uczelni. **Liczba studentów przez ostatnie cztery lata spadała, od 1,73 mln do 1,3 mln¹².** Na uczelniach częściej można było spotkać kobiety niż mężczyzn: w 2013 r. było ich aż o 250 tys. więcej.

Wykres 2.7 prezentuje te same dane dla grupy osób w wieku 19-24 lata. Liczba studentów w tym wieku w 2014 r. wyniosła 963 tys., z czego 582 tys. stanowiły kobiety i 381 tys. mężczyźni.

¹² Warto zauważyć, że GUS podaje nieco wyższe wartości osób studiujących w Polsce, np. w roku akademickim 2011/12 według nich studia rozpoczęło 1,76 mln osób (dane za MNI-SW, 2013, *Szkolnictwo wyższe w Polsce*). Różnice wynikają m.in. z okresu badania – w edycji BKL 2010 był to IV kwartał roku, w edycjach 2011-2014 był to I-II kwartał (w trakcie roku akademickiego część osób mogła zrezygnować lub skończyć już studia). Ponadto GUS uwzględnia przy liczeniu studentów także cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach.

Według danych GUS współczynnik skolaryzacji netto (stosunek liczby osób w wieku 19-24 lata, które studiują, do ogólnej liczby osób w wieku 19-24 lata) w latach 2010-2011 kształtował się na poziomie niecałych 41%. Wykres 2.8 prezentuje podobnie skonstruowany wskaźnik. Tak samo jednak, jak w przypadku liczby studentów, ukazuje on mniejsze wartości, głównie ze względu na osoby, które w trakcie roku przerwały lub ukończyły edukację. Według danych BKL **odsetek studiujących w wieku 19-24 lata w ostatnich dwóch latach kształtuje się na podobnym poziomie**. W 2014 r. w tej kategorii wiekowej w studiach, w momencie badania, ucztnczyło 36% kobiet i 22% mężczyzn.

Kolejny wykres 2.9 ukazuje odsetek osób w wieku 19-24 lata, które kiedykolwiek podjęły studia (bez względu na to, czy skończyły, przerwały czy nadal studiuje). W 2010 r. było ich 44%. W kolejnych latach ten odsetek spadł, osiągając w 2014 r. wartość 32%. Podobnie jak w przypadku poprzednich wskaźników kobiety osiągały wyższe wartości.

Wśród osób studiujących w wieku 19-24 lata **niezmiennie od 2010 r. najpopularniejszymi kierunkami studiów były kierunki ekonomiczne i administracyjne** (tabela 2.4). Wybierał je mniej więcej co czwarty student. Podobnie nie zmieniała się popularność studiów pedagogicznych (od 11% do 14%), humanistycznych (od 7% do 9%) i inżynierjno-technicznych (od 7% do 10%). Można natomiast zauważyć nieznaczny trend spadkowy w przypadku studiów społecznych: w 2010 r. studia takie rozpoczęło 10% studentów, w 2013 i 2014 r. odsetek ten spadł do 6%.

Tabela 2.4. Najpopularniejsze rozpoczynane kierunki studiów wśród osób w wieku 19-24 lata, które kiedykolwiek podjęły studia (w %)

Kierunek studiów (rozpoczęty)	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem
Ekonomiczne/administracyjne	28	30	23	26	26	27
Pedagogiczne	12	11	14	12	11	12
Inżynierjno-techniczne	7	9	7	10	9	8
Humanistyczne	9	7	8	7	6	8
Społeczne	10	8	7	6	6	8
Medyczne	7	6	6	6	8	7
Informatyczne	5	6	7	5	4	5
Architektury i budownictwa	3	5	6	3	5	4
Produkcji i przetwórstwa	4	3	4	3	5	3
Prawne	3	3	4	4	2	3
Biologiczne	3	3	2	3	3	3
Fizyczne	2	2	2	3	3	2
Artystyczne	2	1	2	2	2	2
Dziennikarstwa i informacji	1	1	2	2	1	1
Matematyczne/statystyczne	1	1	1	2	2	1
Rolnicze, leśne i rybactwa	2	1	1	1	1	1
Opieki społecznej	0	0	0	1	1	1
N ogółem	1132	846	861	799	788	4427

* Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 2.5. Najczęściej kończone kierunki studiów przez osoby z wykształceniem wyższym w podziale na płeć w grupie 18-59/64 lata (w %)

Kierunek studiów (ukończony)	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Ekonomiczne i administracyjne	25	33	30
Ekonomia	6	10	8
Zarządzanie i marketing	10	8	9
Finanse, rachunkowość, bankowość	1	4	3
Administracja	4	8	6
Pedagogiczne	10	25	19
Pedagogika ogólna	3	10	7
Pedagogika specjalna	1	3	2
Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza	1	3	2
Humanistyczne	5	12	9
Filologia polska	1	4	2
Socjologia	2	2	2
Politologia, nauki polityczne	2	1	2
Psychologia	1	2	2
Inżynierjno-techniczne	16	2	7
Medyczne	4	9	7
Społeczne	6	7	6
Informatyczne	9	2	5
Usługi dla ludności	4	4	4
Architektura i budownictwo	7	2	4
Prawne	4	3	3
Biologiczne	2	4	3
Fizyczne	3	3	3
Rolnicze, leśne i rybactwo	4	2	3
Produkcja i przetwórstwo	4	2	3
Matematyczne i statystyczne	2	2	2
Artystyczne	2	2	2
Dziennikarstwo i informacja	1	1	1
Ochrona środowiska	2	1	1
Opieka społeczna	0	1	1
N ogółem	1313	2001	3314

* Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Tabela 2.5 prezentuje bardziej szczegółowe informacje o popularności poszczególnych kierunków studiów. Wzięte są w niej pod uwagę tylko kierunki, które zostały ukończone (a nie jedynie rozpoczęte, jak w poprzedniej tabeli). Odnosi się ona również do wszystkich Polaków w wieku 18-59/64 lata z wykształceniem wyższym w 2014 r. (przypomnijmy – było ich 18%).

Również i tutaj niezmiennie najpopularniejsze były kierunki ekonomiczne i administracyjne. Ukończyła je co trzecia osoba posiadająca obecnie dyplom uczelni. Wyraźnie bardziej popularne były one wśród kobiet (33%). Bardzo popularnymi kierunkami były ekonomia, zarządzanie oraz marketing.

Na drugim miejscu uplasowały się kierunki pedagogiczne (19%), przede wszystkim była to pedagogika ogólna. Na trzecim miejscu były kierunki humanistyczne (9%). Również i one były domeną kobiet.

Z kolei kierunki zdecydowanie bardziej popularne wśród mężczyzn to studia inżynieryjno-techniczne (16%), informatyczne (9%) oraz architektura i budownictwo (7%).

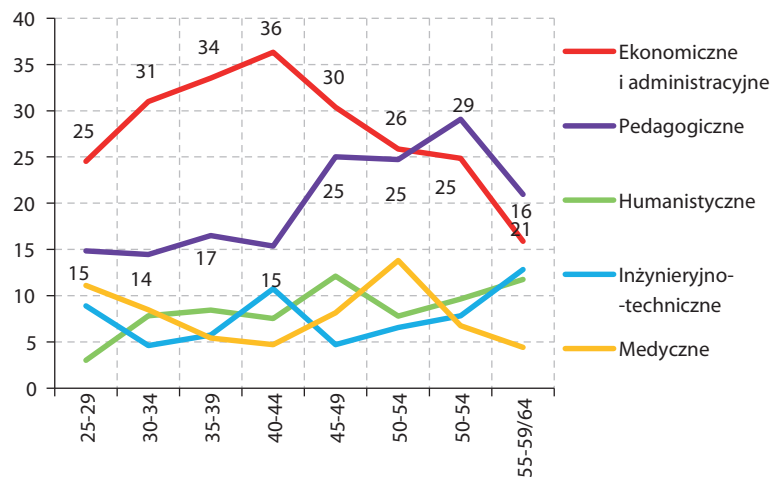
Warto również zwrócić uwagę na większą popularność studiów medycznych wśród kobiet (9%) niż mężczyzn (4%).

Wśród młodszych i średnich grup wieku dużo bardziej popularne były studia z grupy kierunków ekonomicznych i administracyjnych (wykres 2.10). W grupie 35-44 lata kończyło je około 35% osób z wykształceniem wyższym. W starszych grupach odsetek ten spadał.

W przypadku kierunków pedagogicznych możemy zaobserwować odmienny trend. Zdecydowanie częściej kończyły je osoby w grupach wieku powyżej 40 lat.

Wśród osób z wykształceniem wyższym w wieku 18-59/64 lata 81% ukończyło uczelnię publiczną, zaś 24% prywatną (tabela 2.6). Studia dzienne ukończyło 66%, zaoczne 45%, zaś wieczorowe lub eksternistyczne jedynie 3%.

Wykres 2.10. Odsetek osób, które ukończyły dany kierunek studiów wśród osób z wyższym wykształceniem w danej grupie wiekowej (w %)

Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%. Wybrano jedynie najpopularniejsze kierunki.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Tabela 2.6. Rodzaj uczelni i tryb studiów, jakie ukończyli Polacy z wyższym wykształceniem, według danych na 2013 r. (w %)

		Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Rodzaj uczelni (ukończone)	Publiczna	83	80	81
	Prywatna	20	26	24
Tryb studiów (ukończone)	Dzienne	71	62	66
	Wieczorowe/eksternist.	3	3	3
	Zaoczne	33	47	42
N ogółem		1324	2018	3342

* Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Poszukiwanie pracy

Jaki jest poziom bezrobocia
w Polsce

W których rejonach i kategoriach społecznych
stopa bezrobocia była najwyższa

Jakie były główne powody bezrobocia
i bariery w podjęciu pracy

Jakie były główne sposoby
poszukiwania pracy

Jakiej pracy poszukiwali bezrobotni
i jakie mieli oczekiwania płacowe

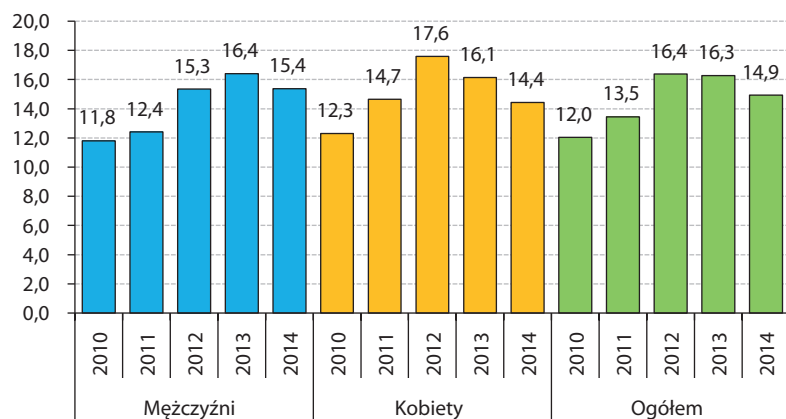

Jak wygląda sytuacja osób zarejestrowanych
w urzędach pracy jako bezrobotni

Stopa bezrobocia – stosunek liczby osób nieposiadających pracy, aktywnie jej poszukujących (podejmujących jakiegokolwiek działania w tym zakresie w ciągu ostatnich 4 tygodni i gotowych do jej podjęcia w następnym tygodniu) do liczby osób aktywnych zawodowo.

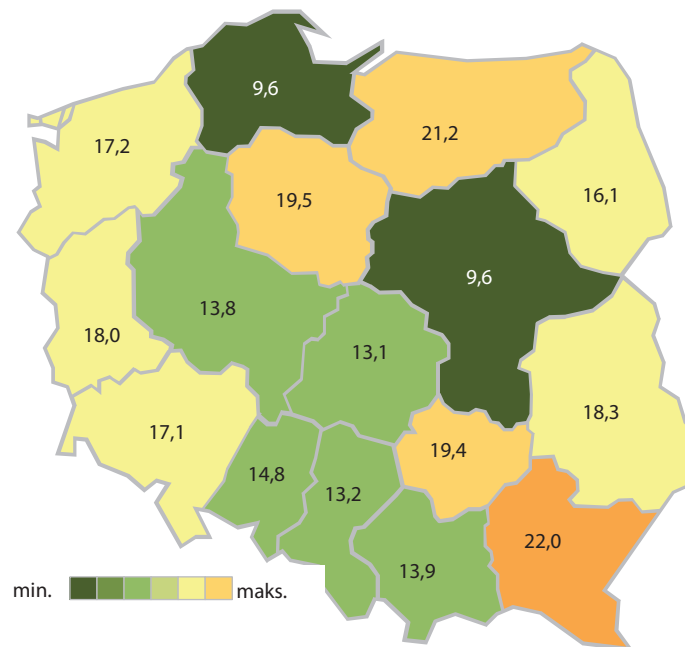
Wykres 3.1. Stopa bezrobocia w latach 2010-2014 według badań BKL (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W porównaniu z poprzednią edycją badań BKL ogólna stopa bezrobocia wśród osób w wieku 18-59/64 lata spadła o 1,3 punkt procentowy do poziomu 14,9% (wykres 3.1). Liczba bezrobotnych wyniosła zatem, według tych szacunków, 2,68 mln osób. Szczególnie znaczący jest spadek stopy bezrobocia wśród kobiet: od 2012 r. obniżyła się ona o 3,2 p.p., osiągając 2014 r. 14,4% (1,18 mln). Wśród mężczyzn wskaźnik wyniósł 15,4% (1,5 mln osób), 1 p.p. mniej niż rok wcześniej. Warto dodać, że edycja badań BKL 2010 r. odbyła się w III kwartale roku, natomiast trzy kolejne 2011-2014 w okresie I-II kwartału.

Mapa 3.1. Stopa bezrobocia w Polsce w 2014 roku według badań BKL (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

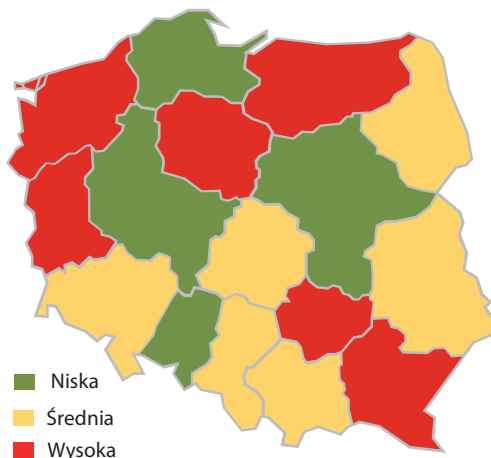
Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w województwie podkarpackim (22%) i warmińsko-mazurskim (21,2%), najniższą zaś w mazowieckim (9,6%) i pomorskim (9,6%) (mapa 3.1).

Tabela 3.1. Stopa bezrobocia w poszczególnych województwach w latach 2010-2014 według badań BKL (w %)

Województwo	2010	2011	2012	2013	2014	Zmiana (w punktach procentowych)		Średnia		Kategoria (st. bezrob. 2010-2014)
						2014-2013	2014-2010	2010-2014	2012-2014	
Dolnośląskie	13,1	14,3	15,1	18,1	17,1	-1,0	4,0	15,5	16,8	Średnia
Kuj.-pom.	12,3	12,5	17,2	18,9	19,5	0,6	7,2	16,1	18,5	Wysoka
Lubelskie	12,3	13,7	16,7	18,2	18,3	0,1	6,0	15,8	17,7	Średnia
Lubuskie	14,0	18,2	19,7	18,7	18,0	-0,7	4,0	17,7	18,8	Wysoka
Łódzkie	9,4	11,6	16,4	16,3	13,1	-3,2	3,7	13,4	15,3	Średnia
Małopolskie	12,4	14,8	17,8	14,0	13,9	-0,1	1,5	14,6	15,2	Średnia
Mazowieckie	10,0	10,5	14,6	14,7	9,6	-5,1	-0,4	11,9	13,0	Niska
Opolskie	9,9	9,6	10,6	15,5	14,8	-0,7	4,9	12,1	13,6	Niska
Podkarpackie	18,2	16,2	25,2	23,7	22,0	-1,7	3,8	21,1	23,6	Wysoka
Podlaskie	11,7	13,5	19,2	15,5	16,1	0,6	4,4	15,2	16,9	Średnia
Pomorskie	11,6	15,0	12,1	11,9	9,6	-2,3	-2,0	12,0	11,2	Niska
Śląskie	11,9	13,6	15,5	15,0	13,2	-1,8	1,3	13,8	14,6	Średnia
Świętokrzyskie	16,7	14,9	18,7	19,2	19,4	0,2	2,7	17,8	19,1	Wysoka
Warm.-maz.	18,7	15,6	24,3	25,3	21,2	-4,1	2,5	21,0	23,6	Wysoka
Wielkopolskie	8,1	9,5	10,7	11,5	13,8	2,3	5,7	10,7	12,0	Niska
Zach.pom.	13,5	20,4	20,9	16,9	17,2	0,3	3,7	17,8	18,3	Wysoka
Ogółem	12,0	13,4	16,4	16,3	14,9	-1,4	2,9	14,6	15,9	

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Mapa 3.2. Podział województw ze względu na przeciętną stopę bezrobocia w latach 2010-2014

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

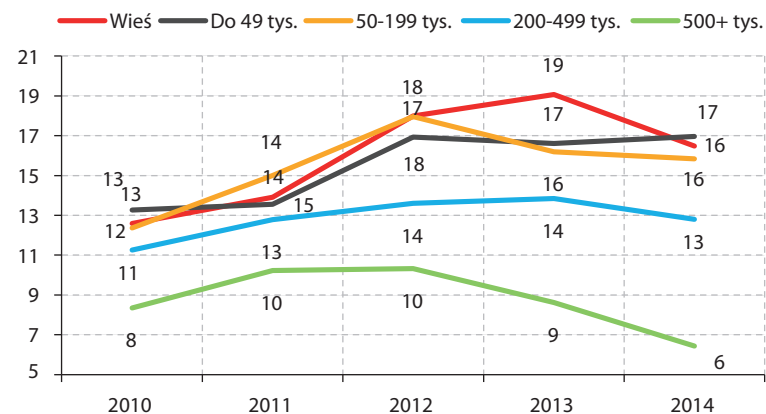
W perspektywie pięciu lat badań widoczne są pewne trendy pozwalające wyróżnić województwa o przeciętnie niskiej, średniej i wysokiej stopie bezrobocia:

- niska st. bezr. (mazowieckie, opolskie, pomorskie, wielkopolskie) – w tych województwach od 2010 r. stopa bezrobocia utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie, szczególnie dotyczy to pomorskiego i wielkopolskiego, choć w niektórych latach widać pewne wahania;
- średnia st. bezr. (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, małopolskie, podlaskie, śląskie) – w dolnośląskim i lubelskim utrzymuje się tendencja wzrostowa, natomiast w łódzkim, małopolskim i śląskim od 2012 r. wskaźniki bezrobocia spadają;
- wysoka st. bezr. (kujawsko-pomorskie, lubuskie, podkarpackie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) – najbardziej niekorzystna sytuacja utrzymuje się w podkarpackim i warmińsko-mazurskim, dodatkowo kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie odnotowują systematyczny wzrost stopy bezrobocia.

Stopa bezrobocia na wsi i w miejscowościach poniżej 200 tys. mieszkańców utrzymuje się na wysokim poziomie, około 16-17% (wykres 3.2).

Jedynie na wsi wskaźnik spadł o 2,6 punktu procentowego. W miastach liczących 200-499 tys. mieszkańców stopa bezrobocia wyniosła 13%, natomiast w miastach ponad 500 tys. od 2012 r. obserwowany jest wyraźny spadek – z 10% do 6%. W samej Warszawie, pominiętej na wykresie, sytuacja wygląda najkorzystniej – w 2012 r. wskaźnik wynosił 9%, zaś w 2014 r. spadł do 3%.

Wykres 3.2. Stopa bezrobocia w latach 2010-2014 w podziale na wielkość miejscowości zamieszkania (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W niektórych województwach występowały duże różnice w stopie bezrobocia pomiędzy terenami wiejskimi i miastami różnej wielkości (tabela 3.2). W 2014 r. na wsi bezrobocie było szczególnie wysokie w warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (24%) oraz podkarpackim (22%). W małych miastach, do 49 tys. mieszkańców, wysokie wskaźniki obserwowano w podkarpackim (26%), podlaskim, warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim i dolnośląskim (20-22%). Dodatkowo świętokrzyskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie i lubelskie odnotowały wysokie wskaźniki dla miast liczących 50-199 tys. mieszkańców.

Tabela 3.2. Stopa bezrobocia w poszczególnych województwach w 2014 r. w podziale na wielkość miejscowości zamieszkania (w %)

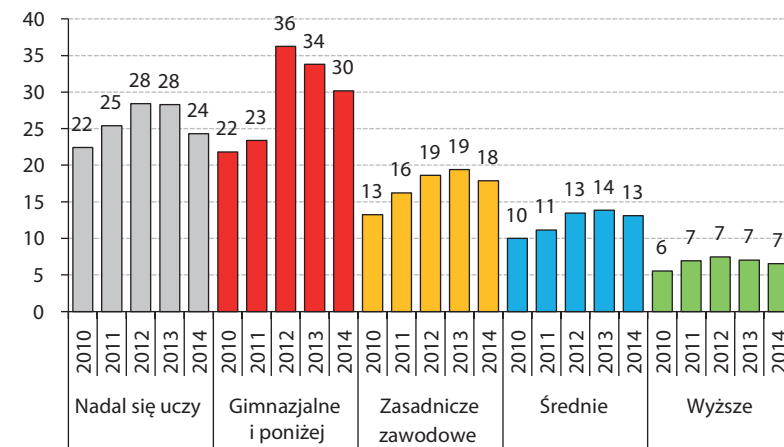
Województwo	Wieś	Do 49 tys.	50-199 tys.	200+ tys.	Ogółem
Dolnośląskie	17	20	16	14	17
Kujawsko-pomorskie	17	22	25	19	20
Lubelskie	20	15	22	16	18
Lubuskie	17	21	14	*	18
Łódzkie	13	13	23	9	13
Małopolskie	17	15	14	6	14
Mazowieckie	15	7	17	5	10
Opolskie	12	19	15	*	15
Podkarpackie	22	26	17	*	22
Podlaskie	14	23	9	15	16
Pomorskie	8	15	9	6	10
Śląskie	14	16	14	9	13
Świętokrzyskie	19	22	24	16	19
Warmińsko-mazurskie	24	23	15	*	21
Wielkopolskie	14	16	18	6	14
Zachodniopomorskie	24	17	13	12	17
Ogółem	16	17	16	9	15

* Brak miast liczących powyżej 200 tys. mieszkańców

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Różnice w poziomie bezrobocia pomiędzy grupami wykształcenia utrzymują się (wykres 3.3). W kategorii wykształcenia wyższego stopa bezrobocia wyniosła jedynie 7%, średniego 13%, zaś zasadniczego zawodowego 18%. Najwyższy poziom odnotowała grupa osób z wykształceniem najniższym, choć w od 2012 r. wyraźnie on spadł: z 36% do 30%.

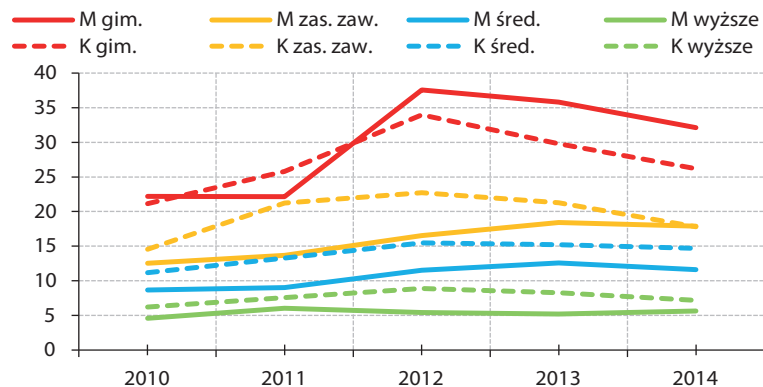
Wykres 3.3. Stopa bezrobocia w podziale na poziom wykształcenia w latach 2010-2014 z uwzględnieniem osób uczących się (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W porównaniu z poprzednimi latami nieco zmniejszyły się różnice pomiędzy wskaźnikami dla kobiet i mężczyzn o tym samym poziomie wykształcenia, szczególnie dotyczy to kategorii „zasadnicze zawodowe” (wykres 3.4). Jednak nadal wskaźniki bezrobocia pozostają mniej korzystne w przypadku kobiet, z wyjątkiem kategorii z najniższym poziomem wykształcenia, jednak pamiętajmy, że jest to specyficzna kategoria, w której połowa kobiet jest nieaktywnych zawodowo. Bardziej szczegółowo sytuację dla kategorii wykształcenia w 2014 r. prezentuje tabela 3.3. W przypadku wykształcenia gimnazjalnego lub niższego wskaźnik bezrobocia dla kobiet jest o 6 p.p. niższy niż dla mężczyzn.

Wykres 3.4. Stopa bezrobocia w podziale na poziom wykształcenia i płeć w latach 2010-2014 (w %)

Na wykresie pominięto kategorię osób nadal uczących się.

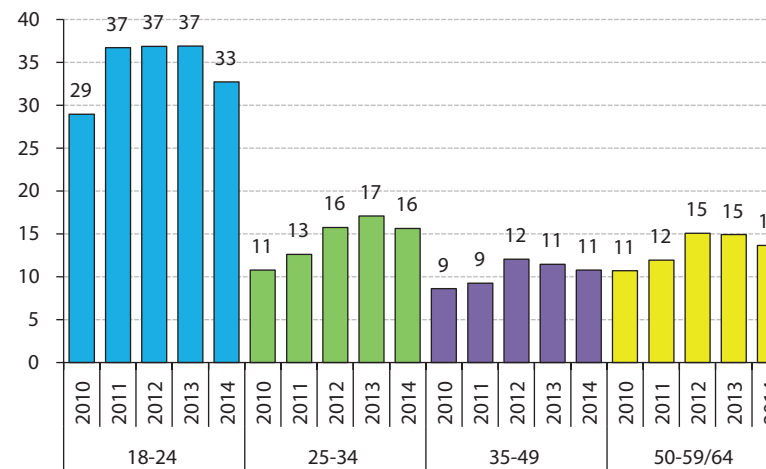
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 3.3. Stopa bezrobocia w 2014 r. w podziale na poziom wykształcenia (kategorie szczegółowe), z uwzględnieniem osób uczących się, i płeć (w %)

Wykształcenie	Stopa bezrobocia			N aktywnych zawodowo		
	Mężcz.	Kob.	Ogól.	Mężcz.	Kob.	Ogól.
Nadal się uczy	22	26	24	206	303	509
Gimnaz. lub niższe	32	26	30	741	359	1100
Zasad. zawod.	18	18	18	2565	1309	3874
Liceum ogóln.	12	14	13	495	675	1170
Technikum	11	15	12	1472	716	2188
Średnie inne	13	15	15	361	798	1159
Licencjat	10	11	11	159	254	413
Inżynierskie	6	6	6	157	52	209
Magisterskie	6	7	6	493	1040	1533
Mgr.-inżynierskie	4	8	5	265	157	422
Poddyplomowe	1	5	4	88	218	306
Ogółem	15	14	15	7028	5898	12926

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.5. Stopa bezrobocia w podziale na kategorie wieku w latach 2010-2014 (w %)

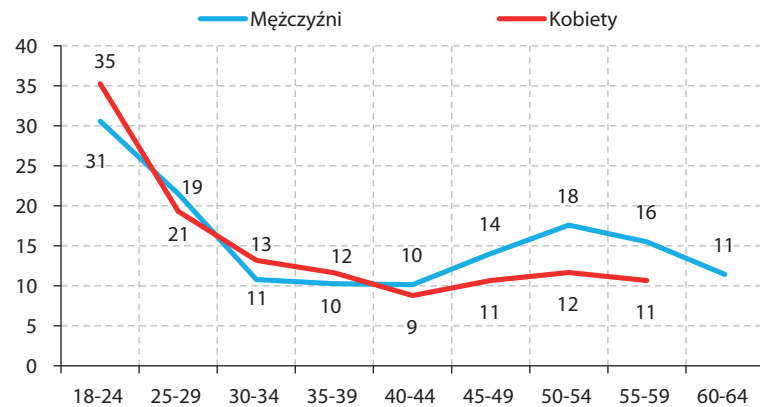
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W porównaniu z 2013 r. w 2014 r. jedynie wśród osób w wieku 18-24 widoczna była większa zmiana poziomu bezrobocia – spadł on z 37 do 33% (wykres 3.5). Nadal jednak była to wartość zdecydowanie najwyższa. W pozostałych grupach trzy ostatnie lata nie przyniosły wyraźnych zmian. W kategorii wieku 25-34 lata wskaźnik wyniósł 16%, natomiast w kategorii 35-49 lata 11%. Wśród osób w wieku 50+ bezrobocie sięgało 14%.

Największe różnice pomiędzy kobietami zaobserwować można było w grupie 45-59 lata (na korzyść kobiet) i 30-34 lata (nieznacznie na korzyść mężczyzn) (wykres 3.6).

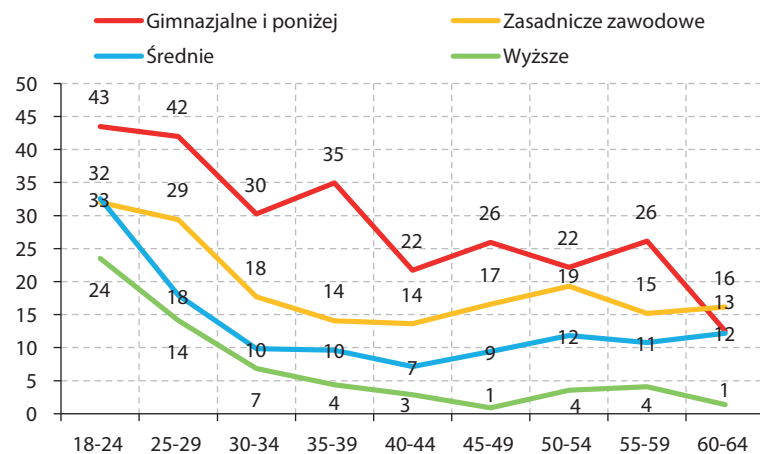
We wszystkich kategoriach wiekowych najwyższa stopa bezrobocia występowała wśród osób z wykształceniem niższym, jednak wraz z wiekiem spadała (wykres 3.7). Grupa wykształcenia wyższego niezmiennie, bez względu na wiek, osiągała najniższe wskaźniki bezrobocia. Począwszy od 35-latków nie przekraczała ona 4%, spadając nawet niemal do 1%.

Wykres 3.6. Stopa bezrobocia w 2014 r. w podziale na kategorie wieku i płeć (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.7. Stopa bezrobocia w 2014 r. w podziale na poziom wykształcenia i kategorie wieku (w %)

Na wykresie pominięto kategorię osób nadal uczących się.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Tabela 3.4. Stopa bezrobocia wśród absolwentów z ostatnich 5 lat w wieku poniżej 30 lat ze względu na poziom uzyskanego wykształcenia dla lat 2013-2014 (w %)

	Stopa bezrobocia		N aktywnych zawodowo	
	2013	2014	2013	2014
Gimnazjum lub niższe	51	46	94	96
Szk. zasadnicza zawodowa	36	34	185	212
Średnie	36	34	540	504
Liceum ogólnokształcące	39	35	174	159
Technikum	36	35	265	246
Wyższe	15	15	640	575
Licencjat	21	18	135	130
Inżynier	15	17	54	52
Magister	14	12	333	300
Magister-inżynier	17	18	92	68
Ogółem	28	27	1458	1387

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013-2014.

Tabela 3.4 prezentuje **stopę bezrobocia wśród absolwentów** z ostatnich 5 lat (osób, które po zakończeniu szkoły lub uczelni nie kontynuowały nauki), będących w wieku poniżej 30 lat. Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia stopa bezrobocia spadała. Absolwenci szkół średnich znajdowali się w podobnej sytuacji do osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Najgorzej prezentowała się sytuacja osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym, wśród których stopa bezrobocia sięga 46% w 2014 r. Na przeciwnym biegunie znajdowali się absolwenci z wykształceniem wyższym, wśród których wskaźnik wyniósł w dwóch ostatnich latach 15%.

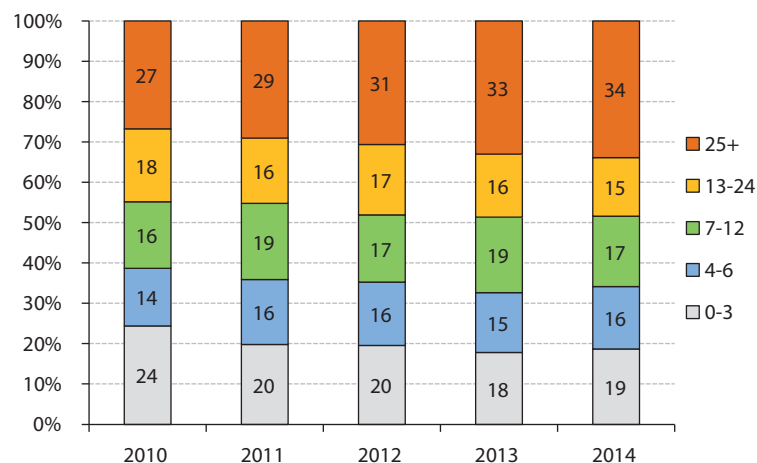
Tabela 3.5. Stopa bezrobocia wśród absolwentów z ostatnich 5 lat w wieku poniżej 30 lat ze względu na poziom uzyskanego wykształcenia i płeć dla lat 2013-2014 (w %)

	Stopa bezrobocia				N aktywnych zawodowo			
	2013		2014		2013		2014	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Gimn. lub niższe	56	39	50	38	62	31	66	29
Szk. zasad. zawod.	40	27	30	44	123	62	148	64
Średnie	29	45	28	42	313	228	286	218
Wyższe	12	18	14	15	250	391	217	358
Ogółem	27	28	26	28	748	712	717	669

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013-2014.

Tabela 3.5 dodatkowo uwzględnia podział ze względu na płeć. W przypadku kategorii absolwentów kończących edukację na poziomie niższym, wyższe bezrobocie obserwujemy w przypadku mężczyzn. Wśród absolwentów szkół zasadniczych zawodowych wskaźniki dla 2013 i 2014 r. wyraźnie się różnią, co wynikać może z małych liczebności. Natomiast stabilne wyniki, przy większych liczebnościach, występują w przypadku wykształcenia średniego, gdzie wyraźnie większe problemy ze znalezieniem pracy mają kobiety, oraz wyższego, gdzie sytuacja kobiet i mężczyzn nie jest już tak odmienna.

Wykres 3.8. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w miesiącach) w latach 2010-2014 (w %)

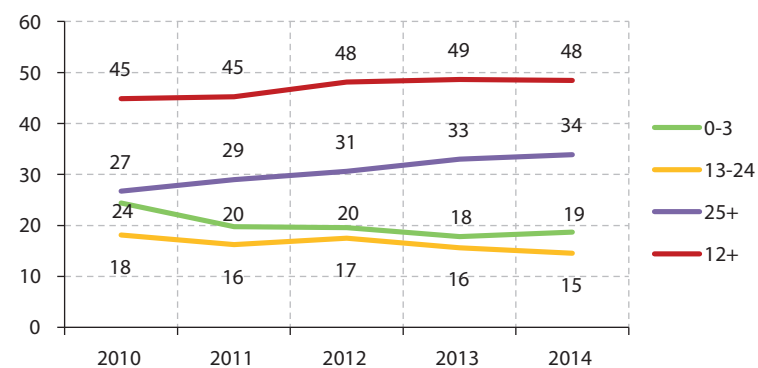

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W perspektywie ostatnich pięciu lat widoczny jest **wzrost odsetka osób poszukujących pracy powyżej 25 miesięcy**: z 27% do 34%. (wykres 3.8 i 3.9). W wyniku tego wzrósł również udział bezrobotnych długotrwale poszukujących pracy (powyżej 12 miesięcy): z 45% do 48%. Jednocześnie spadł odsetek osób najkrócej poszukujących pracy (0-3 miesięcy): z 24% do 19%. Zmiany w pozostałych kategoriach były nieznaczne.

Jak widzimy w tabeli 3.6, różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami były nieznaczne. W 2014 r. wśród kobiet odsetek poszukujących pracy pow. 12 miesięcy wyniósł 46% wobec 50% wśród mężczyzn.

Wykres 3.9. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w miesiącach) w latach 2010-2014 – wybrane kategorie (w %)

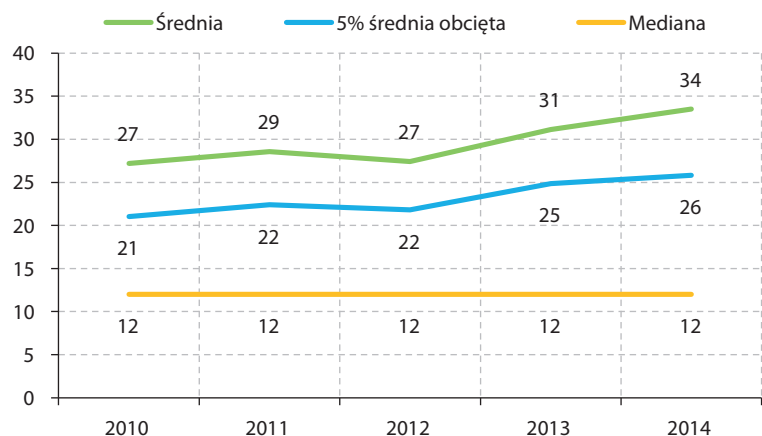
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 3.6. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w miesiącach) w latach 2010-2014 w podziale na płeć (w %)

		2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem
Mężcz.	0-3	25	19	20	18	16	19
	4-6	14	17	16	15	17	16
	7-12	17	20	16	20	16	18
	13-24	19	14	17	15	16	16
	25+	25	30	31	33	34	31
Kobiety	0-3	24	20	19	18	22	20
	4-6	15	15	15	15	13	15
	7-12	16	18	17	17	19	18
	13-24	17	19	18	17	12	17
	25+	29	28	31	33	34	31

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.10. Przeciętny czas poszukiwania pracy przez bezrobotnych w latach 2010-2014 (w miesiącach)

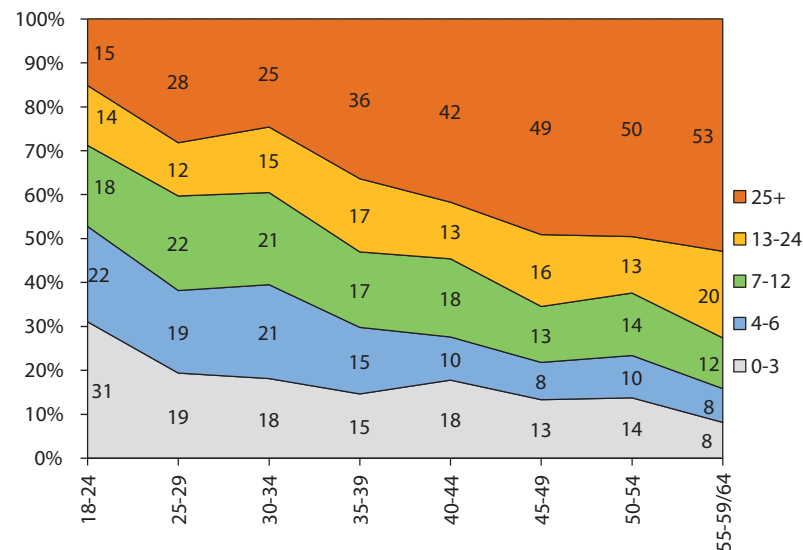

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.10 prezentuje informacje o okresie poszukiwania pracy przez bezrobotnych w postaci wartości przeciętnych. Średnia oraz średnia obciążona w okresie 2010-2014 wzrosły o odpowiednio 7 i 5 miesięcy (wartości średniej są wyższe niż średniej obciążonej ze względu na uwzględnienie wysokich wartości skrajnych). Z kolei wartość mediany nie zmieniła się, co oznacza, że połowa badanych bezrobotnych poszukiwała pracy 12 miesięcy lub krócej, zaś połowa powyżej tej wartości.

Odsetek osób długotrwale poszukujących pracy wyraźnie rósł wraz z wiekiem bezrobotnych. W grupie 18-24 lata wynosił on jedynie 29%, w grupie 25-34 lata około 40%, natomiast wśród osób w wieku 45-54 lata było to już ponad 60%, zaś w grupie 55-59/64 lata aż 73%. Ponad połowa bezrobotnych powyżej 50 r. ż. poszukiwała pracy dłużej niż 2 lata.

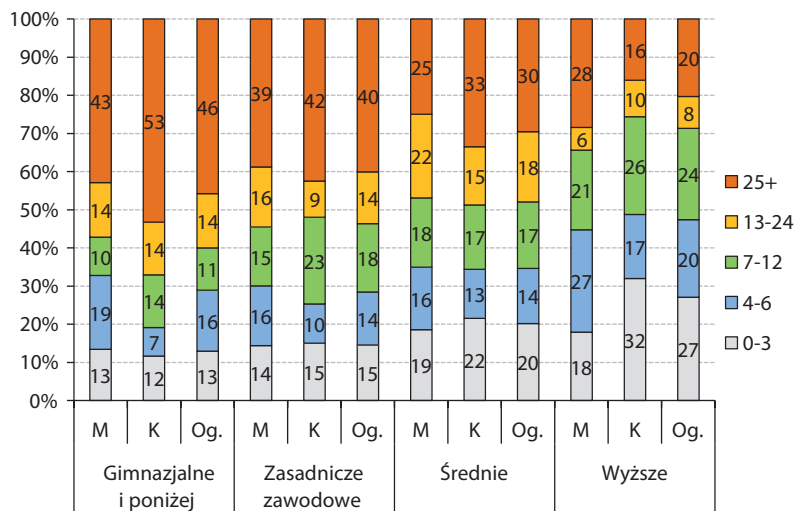
Wykres 3.11. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych w 2014 r. według wieku (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

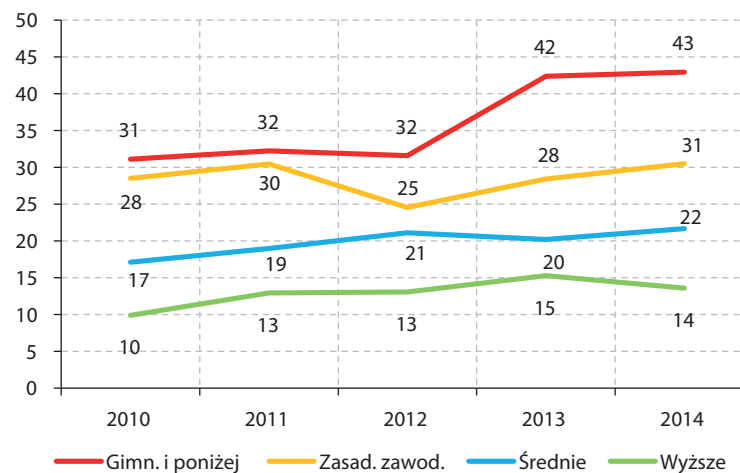
Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia malał odsetek osób poszukujących pracy długotrwale, czyli powyżej 12 miesięcy (wykres 3.12). Wśród najslabiej wykształconych wyniósł on 50% (wyższe wartości obserwowano wśród kobiet), wśród najlepiej wykształconych natomiast jedynie 28% (wyższe wartości wśród mężczyzn).

Wykres 3.12. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w miesiącach) w 2014 r. według wykształcenia i płci (w %)

M – mężczyźni; K – kobiety; Og. – ogółem.
 Na wykresie pominięto kategorię osób uczących się.
 Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

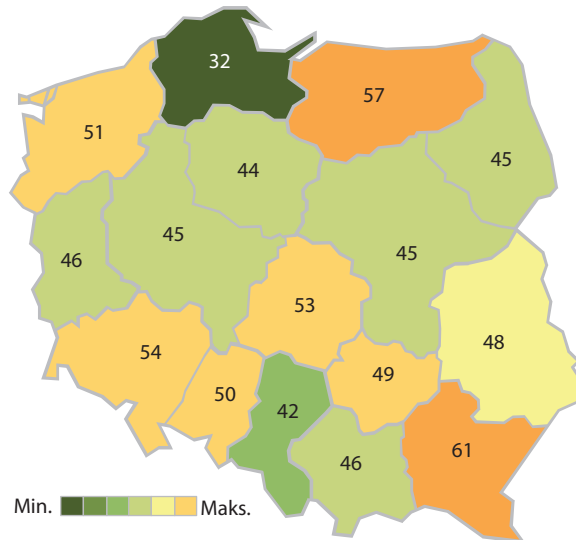
Wykres 3.13. Przeciętny czas poszukiwania pracy przez bezrobotnych w latach 2010-2013 (w miesiącach) (średnia obciąża 5%)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

We wszystkich latach badania BKL przeciętny czas poszukiwania pracy wyraźnie rósł wraz ze spadkiem poziomu wykształcenia (wykres 3.13). W przypadku osób z wykształceniem niższym przeciętny czas poszukiwania pracy wzrósł z 31 do 43 miesięcy (średnia obciąża 5%). Nieco mniejszy wzrost odnotowano także w grupie osób z wykształceniem średnim (z 17 do 22 miesięcy). W przypadku absolwentów szkół wyższych po 4-letnim okresie wzrostu z 10 do 15 miesięcy w 2014 r. nastąpił nieznaczny spadek do 14 miesięcy.

Mapa 3.3. Odsetek bezrobotnych poszukujących pracy powyżej 12 miesięcy w 2014 r (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Podobnie jak w poprzedniej edycji, w 2014 r. **najwyższy odsetek długotrwale poszukujących pracy odnotowano w województwie podkarpackim (61%) i warmińsko-mazurskim (57%)** (mapa 3.3). Wysoki był on również w dolnośląskim (54%), zachodniopomorskim (51%), łódzkim (53%), opolskim (50%) i świętokrzyskim (49%). Z kolei najmniejszy udział długotrwale poszukujących pracy był w pomorskim (32%).

Spoglądając na sytuację w województwach na przestrzeni ostatnich pięciu lat, można wyodrębnić **grupy województw o niezmiennie wysokim poziomie długotrwale poszukujących pracy, rzadko spadającym poniżej poziomu 50%** (tabela 3.7). Są to podkarpackie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, opolskie i dolnośląskie. Niezmiennie najniższy poziom odnotowywano za to w pomorskim, podlaskim i śląskim.

Tabela 3.7. Odsetek bezrobotnych poszukujących pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2010-2014 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia 2010-2014	Zmiana (w p.p)	
							2012- 2013	2010- 2013
Dolnośląskie	48	43	54	54	54	51	0	6
Kujaw.-pom.	44	39	51	42	44	44	2	-1
Lubelskie	47	48	52	45	48	48	3	1
Lubuskie	39	39	44	46	46	43	0	7
Łódzkie	49	50	47	49	53	50	5	4
Małopolskie	41	46	43	46	46	44	0	6
Mazowieckie	45	44	50	47	45	46	-2	0
Opolskie	45	57	53	51	50	51	-1	5
Podkarpackie	55	56	58	60	61	58	0	6
Podlaskie	33	43	42	41	45	41	4	12
Pomorskie	31	49	36	39	32	37	-6	1
Śląskie	40	39	43	44	42	42	-1	2
Świętokrzysk.	57	47	56	52	49	52	-3	-8
Warm.-mazur.	45	49	55	65	57	54	-8	12
Wielkopolskie	52	47	36	44	45	45	1	-7
Zach.pom.	40	42	53	53	51	48	-1	12
Ogółem	45	45	48	49	48	47	0	4

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Przypomnijmy przy okazji, że w 2010 r. badania zrealizowane zostały w innym okresie roku, mianowicie w II-IV kwartale, a nie w I-II, jak w trzech kolejnych edycjach, co mogło mieć wpływ na wyniki.

Tabela 3.8. Główne przyczyny poszukiwania pracy wśród bezrobotnych w latach 2010-2014 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	Og.
Zwolnienie z pracy	35	35	33	32	31	33
Powrót do pracy po przerwie	18	18	26	26	26	23
Podjęcie pierwszej pracy w życiu	19	22	20	21	19	20
Zarobienie dodatk. pieniędzy	16	13	15	14	14	14
Zmiana dotychczasowej pracy	6	6	4	4	5	5
Inne powody	5	5	3	3	5	5
Ogółem	%	100	100	100	100	100
	N	1467	1655	2061	2085	1929

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wszystkich czterech dotychczasowych edycjach badań BKL główne przyczyny poszukiwania pracy wśród bezrobotnych prezentowały się niemal identycznie. Najczęściej wskazywane były: **zwolnienie z poprzedniej pracy (średnio 33% wskazań w latach 2010-2014), chęć powrotu do pracy po przerwie (23%), chęć podjęcia pierwszej pracy w życiu (20%) oraz potrzeba zarobienia dodatkowych pieniędzy (14%)** (tabela 3.8). Inne powody podawane były sporadycznie.

Tabela 3.9. Główne przyczyny poszukiwania pracy wśród bezrobotnych w 2014 r. w podziale na kategorie wiekowe (w %)

	18-24	25-34	35-49	50-59/64	Og.
Zwolnienie z pracy	13	31	37	41	31
Powrót do pracy po przerwie	9	24	34	35	26
Podjęcie pierwszej pracy w życiu	55	23	4	1	19
Zarobienie dodatk. pieniędzy	16	11	15	16	14
Zmiana dotychczasowej pracy	4	6	4	3	5
Inne powody	3	6	6	4	5
Ogółem	%	100	100	100	100
	N	397	577	525	429

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W 2014 r. poszukiwanie pierwszej pracy wskazywane było przede wszystkim przez najmłodszych bezrobotnych (aż 55% wskazań) (tabela 3.9). Odsetek ten znacząco spadał w kolejnych grupach wiekowych. Rósł za to udział odpowiedzi dotyczących zwolnienia z pracy. W grupie 25-34 lata wskazywało na to 31%, w grupie 35-49 lata już 37%, zaś w grupie 50-59/64 lata 41%. Podobnie rósł udział osób bezrobotnych pragnących powrócić do pracy po przerwie: z 24% w grupie 25-34 lata do 35% w grupie powyżej 50 lat.

Tabela 3.10. Główne powody poszukiwania pracy przez bezrobotnych w 2014 r. w poszczególnych województwach (w %)

	Powód poszukiwania pracy						N ogółem
	Zwolnienie	Powrót po przerwie	Pierwsza praca	Dodatkowe pieniądze	Zmiana pracy	Inne	
Dolnośląskie	28	33	24	10	2	3	100
Kuj.-pom.	37	33	14	8	4	3	100
Lubelskie	20	26	23	17	12	2	100
Lubuskie	32	26	15	15	8	5	100
Łódzkie	42	31	10	11	4	2	100
Małopolskie	26	27	26	13	4	3	100
Mazowieckie	28	20	22	20	2	7	100
Opolskie	40	14	16	18	6	6	100
Podkarpackie	28	34	22	7	4	5	100
Podlaskie	25	26	15	22	7	4	100
Pomorskie	35	24	14	14	4	9	100
Śląskie	34	19	14	22	3	8	100
Świętokrz.	29	18	22	21	3	8	100
Warm.-maz.	30	19	34	10	2	5	100
Wielkopol.	37	23	16	15	5	5	100
Zach.pom.	33	30	15	11	7	3	100
Ogółem	31	26	19	14	5	5	100

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Najwyższy odsetek osób poszukujących pierwszej pracy w 2014 r. był w województwie warmińsko-mazurskim (34%). Tej grupie przyjrzymy się bliżej w kilku kolejnych analizach (tabela 3.10). Zwolnienie z pracy jako główny powód poszukiwania pracy najczęściej podawane było przez bezrobotnych z województwa łódzkiego (42%) i opolskiego (40%).

Tabela 3.11. Zwolnienie z pracy jako główny powód poszukiwania pracy przez bezrobotnych w latach 2010-2014 w poszczególnych województwach (w %)

	Zwolnienie z pracy					Ogółem
	2010	2011	2012	2013	2014	
Dolnośląskie	33	38	34	36	28	34
Kuj.-pom.	43	40	42	38	37	40
Lubelskie	38	29	23	21	20	25
Lubuskie	26	34	26	30	32	30
Łódzkie	40	49	46	40	42	44
Małopolskie	38	32	32	25	26	30
Mazowieckie	35	35	30	29	28	31
Opolskie	53	37	34	40	40	41
Podkarpackie	38	33	33	33	28	33
Podlaskie	29	27	33	26	25	28
Pomorskie	30	44	28	30	35	34
Śląskie	34	32	37	38	34	35
Świętokrz.	39	20	32	33	29	31
Warm.-maz..	26	30	31	25	30	28
Wielkopol.	41	31	30	41	37	36
Zach.pom.	28	44	22	27	33	31
Ogółem	35	35	32	32	31	33

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

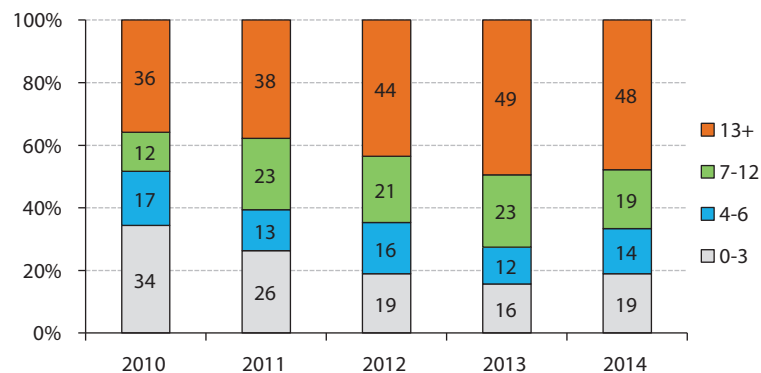
Jak widać w tabeli 3.11, była to stała tendencja w ostatnich latach. Oprócz tych dwóch województw wysoki udział zwolnień w perspektywie lat 2010-2014 był także w kujawsko-pomorskim. Najniższy zaś w lubelskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim.

Wśród osób, które chciały podjąć pierwszą pracę **odsetek poszukujących jej dłużej niż rok w 2014 r. wyniósł 48%**, podobnie jak rok wcześniej (wykres 3.14). Była to wartość wyraźnie wyższa niż w 2010 r. (36%).

Część osób deklarujących poszukiwanie pierwszej pracy miało już w przeszłości pewne doświadczenia zawodowe (tabela 3.12). Były to głównie praktyki i staże, nieco rzadziej pomoc w rodzinnej działalności, praca bez umowy oraz praca na umowę zlecenie lub dzieło. Od 2010 r. do 2014 r. wyraźnie **wzrósł natomiast odsetek osób, które poszukiwały pierwszej pracy bez doświadczenia zawodowego: z 45 do 69%**.

Porównując przeciętny czas poszukiwania pierwszej pracy w grupie osób, która posiadała jakiegokolwiek wcześniejsze doświadczenia zawodowe oraz w grupie, która go nie miała, zauważymy znaczące różnice (wykres 3.15). Osoby z doświadczeniem w 2014 r. poszukiwały pracy średnio od około 17 miesięcy i wartość ta nie zmieniała się znacząco od 2010 r. Natomiast **wśród osób bez doświadczenia obserwujemy wyraźny wzrost: z 14 miesięcy w 2010 r. do 31 miesięcy w 2013 r. i 28 w 2014 r.**

Wykres 3.14. Okres poszukiwania pracy przez bezrobotnych z 2014 r., którzy chcieli podjąć pierwszą pracę w życiu (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

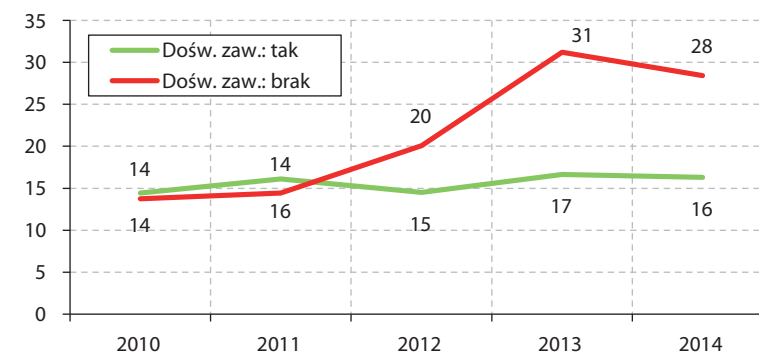
Tabela 3.12. Doświadczenie zawodowe bezrobotnych poszukujących pierwszej pracy, dane z lat 2010-2014 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Brak doświadczeń zawodowych	45	52	59	66	69
Praktyka, staż	27	30	22	12	12
Nieodpłatna pomoc w rodzinnej działalności gosp. roln. (ostatnie 12 m.)	15	10	10	11	10
Praca bez formalnej umowy (ostatnie 12 m.)	16	10	10	8	8
Umowa zlecenie/o dzieło (ostatnie 12 m.)	6	8	8	5	5
Umowa o pracę (w przeszłości)	4	2	2	3	4
Praca za granicą	2	2	1	1	2
N ogółem	275	368	416	433	374

* Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.15. Przeciętny czas poszukiwania pierwszej pracy w zależności od posiadania jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego (w miesiącach; średnia obciąża 5%)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W zakresie sposobów poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w ciągu ostatniego miesiąca) niemal nic się nie zmieniło w porównaniu z latami poprzednimi. Nadal najpopularniejszym sposobem była **pomoc rodziny lub znajomych** (tabela 3.13). Wskazało na nią 76% badanych. Na drugim miejscu znalazły się **urzędy pracy**, z których skorzystało 66% bezrobotnych (przypomnijmy, że mówimy o osobach bezrobotnych, aktywnie poszukujących pracy, nie zaś o osobach zarejestrowanych jako bezrobotne, które analizowane będą dalej). Natomiast ponad połowa badanych bezpośrednio kontaktowała się z pracodawcą podczas poszukiwania pracy.

Tabela 3.13. Sposoby poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w ciągu ostatniego miesiąca)

	2010	2011	2012	2013	2014
Rodzina lub znajomi	78	79	75	78	76
Urząd pracy	*	61	67	66	66
Bezpośredni kontakt z prac.	59	60	55	56	56
Odp. na ogłoszenia prasowe	47	49	46	43	40
Odp. na ogłoszenia internet.	35	41	38	38	41
Własne ogłoszenia w Intern.	14	16	16	15	15
Własne ogłoszenia w prasie	9	10	11	10	10
Targi pracy	6	6	7	7	6
N ogółem	1471	1661	2062	2083	1931

* W 2010 r. nie zadano pytania o urząd pracy w formie nadającej się do porównań. Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 3.14. Sposoby poszukiwania pracy przez bezrobotnych (w ciągu ostatniego miesiąca) w podziale na kategorie wieku i wykształcenie

	18-24	25-34	35-49	50-59/64	Gimn. i poniżej	Zasad. zawod.	Średnie	Wyższe	Ogółem
Rodzina lub znajomi	74	74	77	77	81	76	74	72	76
Urząd pracy	55	67	69	70	59	71	64	64	66
Bezpośr. kontakt z prac.	53	58	57	57	54	60	53	60	56
Odp. na ogłosz. internet.	55	51	35	22	28	27	53	69	41
Odp. na ogłosz. prasowe	41	41	40	37	35	35	45	50	40
Własne ogłosz. w Intern.	20	20	13	8	9	10	19	31	15
Własne ogłosz. w prasie	11	12	7	7	5	8	11	15	10
Targi pracy	8	7	5	4	3	4	8	12	6
N ogółem	397	579	527	428	356	699	665	210	1931

* Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Publikowanie własnych ogłoszeń oraz odpowiadanie na oferty zamieszczone w Internecie było zdecydowanie bardziej popularne w młodszych niż w starszych grupach bezrobotnych oraz wśród osób z wykształceniem wyższym (tabela 3.14). We wszystkich grupach wieku i wykształcenia dominowało jednak poszukiwanie pracy z pomocą rodziny i znajomych, urzędów pracy oraz poprzez bezpośredni kontakt z pracodawcą.

Tabela 3.15. Instytucje, z których usług korzystali do tej pory bezrobotni poszukujący pracy w latach 2010-2014 (w %)

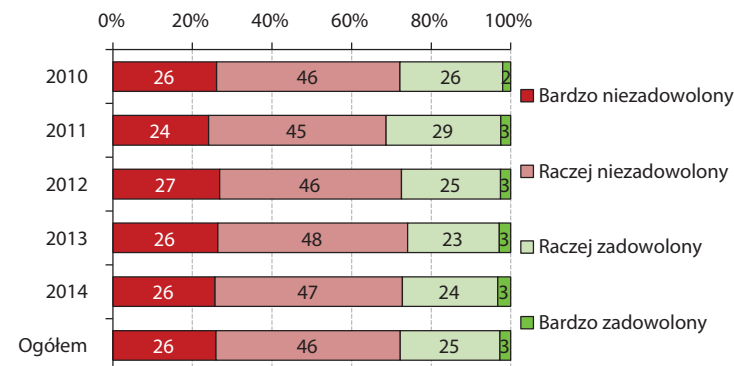
	2010	2011	2012	2013	2014	Og.
Powiatowy urząd pracy	67	67	72	71	71	70
Prywatne biura pośrednictwa pracy	9	11	9	9	8	9
Ochotnicze Hufce Pracy	2	3	3	3	2	2
Szkolne/akademickie ośrodki kariery	2	3	3	3	2	3
Szkolni doradcy zawodowi	2	4	3	3	3	3
Nie korzystał z usług żadnej instytucji	35	37	33	34	35	35
N ogółem	1469	1653	2059	2083	1930	9194

* Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Badanych bezrobotnych zapytano również o to, z usług jakich instytucji korzystali do tej pory lub obecnie korzystają, szukając pracy (tabela 3.15). Najczęściej były to oczywiście **powiatowe urzędy pracy**, na które we wszystkich edycjach wskazywało około 70% bezrobotnych. Podobnie jak w poprzednich latach jedynie 8% korzystało z usług **prywatnych biur pośrednictwa pracy**. Z usług innych rodzajów instytucji niezmiennie korzystał jedynie niewielki odsetek bezrobotnych. 35% bezrobotnych aktywnie poszukujących pracy nie korzystało natomiast z żadnej pomocy instytucjonalnej.

Wśród osób, które korzystały z usług **powiatowych urzędów pracy** aż 73% było z tych usług niezadowolonych (wykres 3.16). W poprzednich latach uzyskano identyczne odpowiedzi. Najczęściej niezadowolenia byli bezrobotni z łódzkiego (86%) i warmińsko-mazurskiego (84%) (tabela 3.16). Najrzadziej zaś bezrobotni z mazowieckiego (50%).

Wykres 3.16. Zadowolenie z usług powiatowych urzędów pracy wśród bezrobotnych korzystających z ich usług (w %)

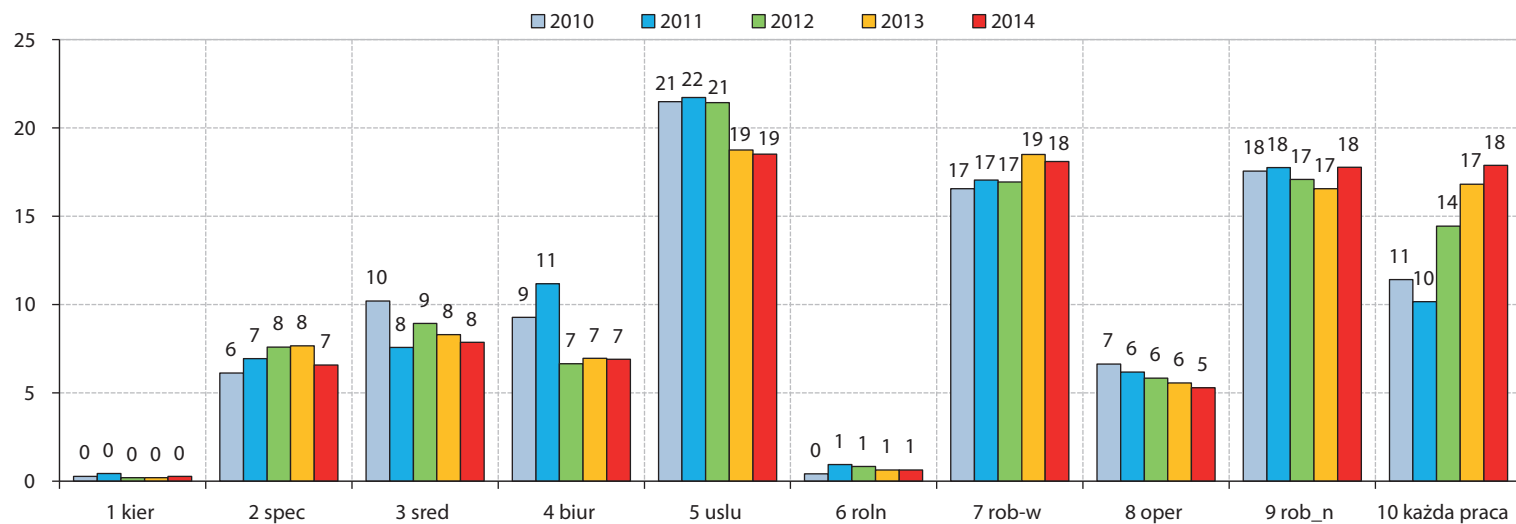
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Tabela 3.16. Odsetek bezrobotnych niezadowolonych z usług powiatowych urzędów pracy w podziale na województwa w latach 2010-2014 (w %)

Województwo	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem
Dolnośląskie	62	73	59	63	74	66
Kuj.-pom.	69	61	74	66	60	66
Lubelskie	59	68	68	78	76	71
Lubuskie	58	68	76	71	60	67
Łódzkie	80	74	77	85	86	81
Małopolskie	77	86	75	77	80	79
Mazowieckie	72	55	69	68	50	64
Opolskie	81	78	77	71	73	75
Podkarpackie	70	68	73	74	70	71
Podlaskie	63	63	56	62	63	61
Pomorskie	76	69	77	79	76	75
Śląskie	77	64	76	74	79	75
Świętokrz.	69	68	76	75	79	74
Warm.-maz..	86	65	74	86	84	80
Wielkopol.	68	64	78	78	78	74
Zach.pom.	80	74	74	76	73	75
Ogółem	72	69	72	74	73	72

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.17. Grupy zawodowe (ISCO-1), w których bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy w latach 2010-2014

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.17 prezentuje grupy zawodowe (ISCO-1), w których bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy. W ostatnich latach nie zażyły na tym polu bardzo znaczące zmiany. Największą z nich jest wzrost udziału osób, które gotowe były podjąć każdą pracę, z 11% w 2010 r. do 18% w 2014 r.

Niezmiennie **najpopularniejsze grupy zawodowe to zawody usługowe (19%), robotnicy wykwalifikowani (18%) i niewykwalifikowani (18%)**. Najrzadziej badani wskazywali na zawody kierownicze i rolnicze.

Tabela 3.17. Grupy zawodowe (ISCO-1), w których bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy w 2013 r., w podziale na płeć

	Mężczyźni						Kobiety					
	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem
1 kier	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 spec	4	5	5	4	3	4	9	9	11	12	11	10
3 sred	11	7	8	7	6	7	10	8	10	10	11	10
4 biur	6	6	3	3	4	4	13	16	11	11	11	12
5 uslu	7	8	7	7	6	7	37	35	37	33	34	35
6 roln	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7 rob-w	26	29	29	30	29	29	6	6	4	4	4	5
8 oper	12	12	11	9	9	10	1	1	1	1	0	1
9 rob_n	22	22	24	22	24	23	13	13	10	11	10	11
10 każda praca	12	10	14	16	17	14	11	11	15	18	18	15
Ogółem	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N	723	773	1012	1089	1049	4646	680	809	988	919	819

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Jak widzimy w tabeli 3.17, w większości grup zawodowych występowało zróżnicowanie popularności ze względu na płeć. W ciągu pięciu lat nie nastąpiły tutaj żadne zmiany. Ponad **jedna trzecia bezrobotnych kobiet szukała pracy w zawodach usługowych**, zaś wśród mężczyzn było to jedynie 7%. Kobiety nieco częściej szukały również pracy w zawodach specjalistycznych, średniego szczebla i biurowych.

Natomiast mężczyźni znacznie częściej wskazywali na **zawody robotnicze zarówno wykwalifikowane, jak i niewykwalifikowane**. Co drugi bezrobotny mężczyzna szukał takiej właśnie pracy. Częściej również szukali pracy jako operatorzy.

Tabela 3.18. Zawody, w których bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy w podziale na grupy wiekowe i poziom wykształcenia (w %)

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	N	
		kier	spec	tech	biur	uslu	roln	rob-w	oper	rob-n	każda praca		
Wiek	18-24	0	7	13	8	28	1	14	4	10	17	100	380
	25-34	1	13	7	10	20	1	15	5	12	15	100	565
	35-49	0	3	6	6	17	1	18	5	25	20	100	511
	50-59/64	0	2	7	4	10	1	26	7	24	20	100	413
Wykształcenie	Gimn. i poniżej	0	2	2	2	9	1	19	6	34	25	100	343
	Zasad. zawod.	0	0	2	1	19	1	31	6	23	17	100	683
	Średnie	0	5	15	12	27	1	9	6	8	17	100	637
	Wyższe	2	43	16	20	6	0	2	0	1	9	100	205
Ogółem		0	7	8	7	19	1	18	5	18	18	100	1868

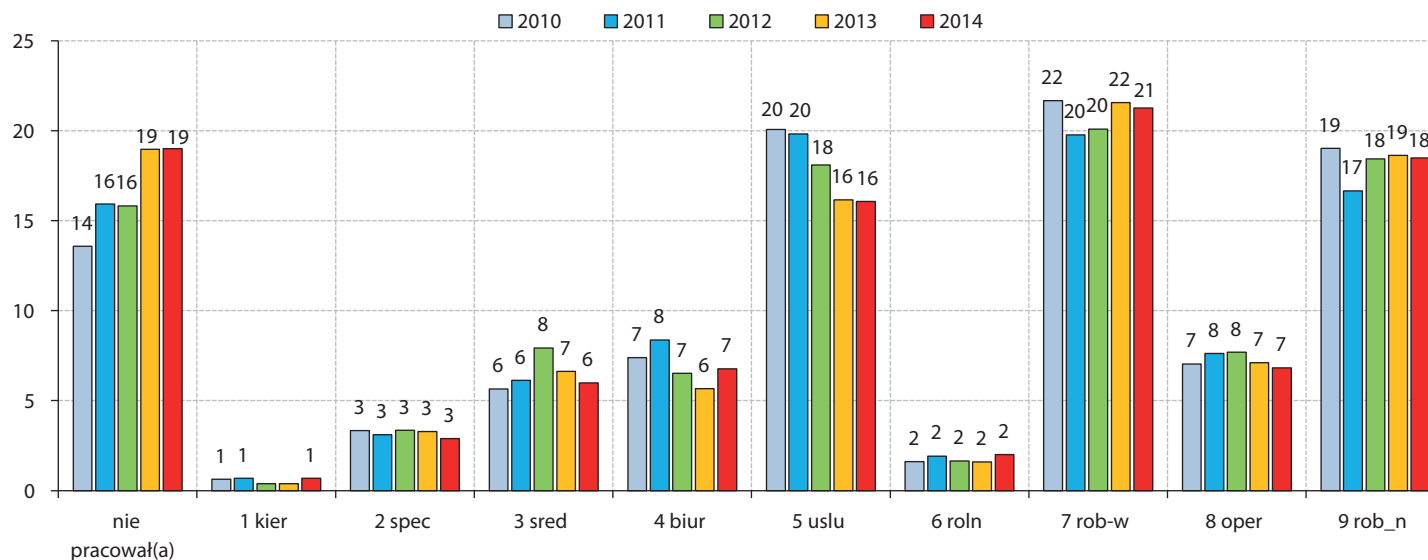
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Bezrobotni w wieku 18-24 lata częściej niż pozostali szukali pracy w zawodach usługowych i jako sprzedawcy (28%) (tabela 3.18). W kolejnych grupach wiekowych odsetek ten malał aż do 10% w grupie powyżej 50 lat. Zawody robotnicze, zarówno wykwalifikowane, jak i niewykwalifikowane, najczęściej pojawiały się w deklaracjach osób w wieku powyżej 35 lat, a także wśród osób z wykształceniem niższym lub zawodowym.

Zawody specjalistyczne częściej wskazywane były przez dwudziesto- i trzydziestolatków. Najbardziej jednak rzuca się w oczy 43-procentowy udział osób, które szukają pracy jako specjaliści wśród bezrobotnych z wyższym wykształceniem.

Wraz z poziomem wykształcenia malał odsetek osób poszukujących jakiegokolwiek pracy: wskazywało na nią 25% bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz 9% z wykształceniem wyższym.

Wykres 3.18. Zawody poprzednio wykonywane przez bezrobotnych z lat 2010-2014 (ISCO-1) (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W ciągu ostatnich pięciu lat niewiele zmieniła się struktura zawoduwa bezrobotnych, biorąc pod uwagę ostatnio wykonywany przez nich zawód (wykres 3.18). Dominują w niej byli robotnicy i pracownicy fizyczni oraz byli pracownicy usług. Razem te grupy obejmują niemal 60% bezrobotnych. Wyraźną zmianę odnotowano w grupie zawodów usługowych: z 20% w 2010 r. do 16% w 2014 r.

Od 2010 r. wzrósł także udział osób, które do tej pory nie miały żadnych doświadczeń zawodowych: z 14% do 19% w 2014 r. Są to osoby, które nie pracowały wcześniej nawet na umowę zlecenie, bez umowy, za granicą czy też w formie praktyk.

Tabela 3.19. Struktura zawodów poprzednio wykonywanych przez bezrobotnych (ISCO-1) ze względu na płeć (w %)

	Mężczyźni						Kobiety					
	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem	2010	2011	2012	2013	2014	Ogółem
nie pracował(a)	12	14	15	16	16	15	15	18	16	22	23	19
1 kier	1	1			1		1	1			1	1
2 spec	3	2	2	2	2	2	4	4	4	5	4	4
3 sred	4	4	6	5	4	5	7	8	10	8	9	9
4 biur	4	6	3	3	5	4	11	10	10	8	10	10
5 uslu	9	10	8	8	8	8	32	29	28	26	27	28
6 roln	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
7 rob-w	34	30	32	33	31	32	9	9	8	9	8	9
8 oper	11	12	11	10	10	11	3	3	4	4	3	3
9 rob_n	21	18	20	22	22	21	17	15	17	15	14	16
Ogółem	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N	745	793	1040	1120	1065	4763	690	822	1016	947	838

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W przypadku zawodów, w których poprzednio pracowali bezrobotni, z uwzględnieniem płci obserwujemy bardzo zbliżoną strukturę do struktury osób obecnie zatrudnionych oraz do struktury zawodów, w których bezrobotni poszukują pracy. Wśród bezrobotnych kobiet dominowały zawody usługowe i robotnicze niewykwalifikowane (tabela 3.19). Wśród mężczyzn dominowały zawody z kategorii robotniczych oraz operatorów i monterów.

Odsetek osób bezrobotnych, które dotychczas nie pracowały wynosił 15% wśród mężczyzn i 19% wśród kobiet.

Tabela 3.20. Struktura zawodów poprzednio wykonywanych przez bezrobotnych (ISCO-1) ze względu wiek i wykształcenie (w %)

		Nie pracował(a)	1 kier	2 spec	3 tech	4 biur	5 uslu	6 roln	7 rob-w	8 oper	9 rob-n	Ogółem	
												%	N
Wiek	18-24	42	0	1	3	7	14	2	12	3	16	100	392
	25-34	25	0	4	5	9	20	2	15	5	15	100	571
	35-49	8	1	4	7	4	18	3	27	6	23	100	519
	50-59/64	4	1	1	10	6	10	1	32	14	21	100	422
Wyksz.	Gimn. i poniżej	22	0	0	3	3	8	3	22	8	31	100	353
	Zasad. zawod.	14	0	0	3	3	14	2	33	9	22	100	689
	Średnie	22	1	2	9	10	22	2	14	5	13	100	657
	Wyższe	21	2	18	12	17	17	1	4	1	5	100	206
Ogółem		19	1	3	6	7	16	2	21	7	18	100	1905

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Największy odsetek bezrobotnych nieposiadających doświadczenia zawodowego był w najmłodszej grupie wieku 18-24 lata (42%), w grupie 25-34 lata spadał do 25% (tabela 3.20).

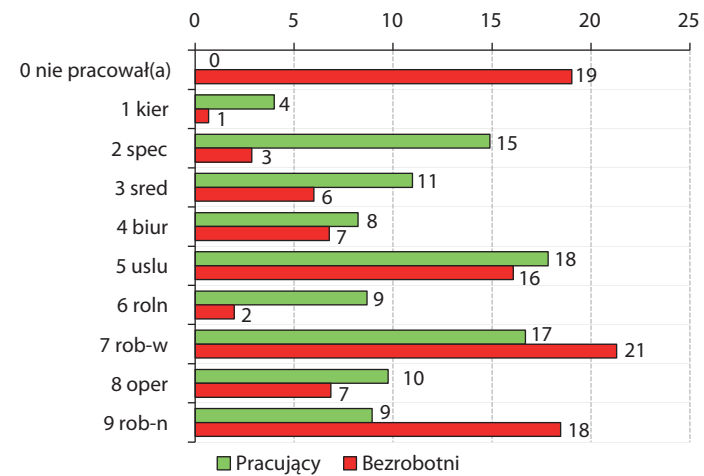
Wśród osób powyżej 50 roku życia najczęściej było byłych robotników wykwalifikowanych (32%) oraz niewykwalifikowanych (21%).

W grupie osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym zdecydowanie niższy niż w innych grupach wykształcenia był odsetek byłych robotników, wyższy zaś byłych specjalistów.

Strukturę zawodową bezrobotnych możemy zestawić z rzeczywistą strukturą zatrudnienia w 2014 r. (wykres 3.19). Pamiętajmy jednak, że w przypadku osób bezrobotnych mówimy o ich poprzednio wykonywanym zawodzie, bez względu na to, jak dawno i jak długo dana osoba w nim pracowała.

Duże dysproporcje widzimy m.in. wśród zawodów robotniczych niewykwalifikowanych: aż 18% bezrobotnych pracowało poprzednio w tych zawodach, wobec 9% pracujących obecnie. Odwrotną sytuację można zaobserwować wśród zawodów specjalistycznych, w których pracuje obecnie 15% zatrudnionych Polaków, zaś wśród bezrobotnych przedstawicieli tych zawodów jest jedynie 3%.

Wykres 3.19. Struktura zawodów poprzednio wykonywanych przez bezrobotnych oraz struktura zawodowa wśród pracujących w 2013 r. (ISCO-1) (w %)

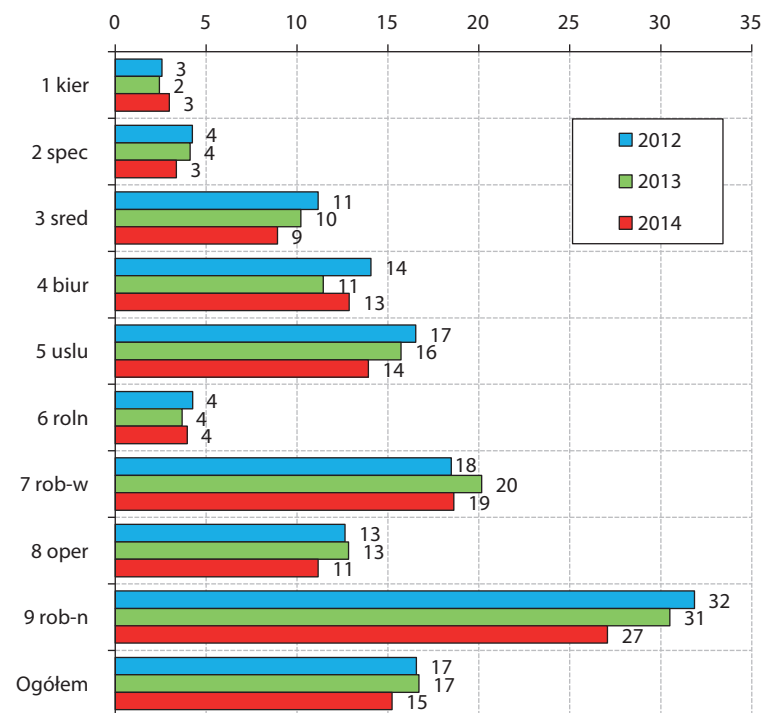
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Połączenie kategorii zawodów, w których obecnie zatrudnione są osoby pracujące oraz zawodów, które poprzednio wykonywali bezrobotni pozwala obliczyć pseudostopę bezrobocia w poszczególnych kategoriach zawodowych¹³. Jest to wskaźnik pomocniczy, nieprecyzyjny, ponieważ w przypadku bezrobotnych zawody traktowane były jednakowo bez względu na to, kiedy pracowali oni ostatnio. Niemniej tak obliczona pseudostopa bezrobocia dostarcza interesujących informacji o sytuacji rynkowej osób o określonych profilach zawodowych. Jest ona przedstawiona na wykresie 3.20.

W dwóch ostatnich latach niewiele się zmieniło. **Pseudostopa bezrobocia zdecydowanie najgorzej prezentowała się wśród osób wykonujących prace proste, chociaż spadła ona w porównaniu z latami 2010-2013 (32% w 2012 r. i 27% w 2014 r.).** W dalszej kolejności były zawody robotnicze wykwalifikowane (19% w 2014 r.) oraz usługowe (14%, tutaj również zauważalny jest spadek o kilka punktów procentowych).

Zdecydowanie najniższa stopa występowała wśród przedstawicieli specjalistów (3%), zawodów kierowniczych (3%) i zawodów rolniczych (4%).

Wykres 3.20. Pseudostopa bezrobocia wśród przedstawicieli poszczególnych grup zawodowych (ISCO-1) w 2012 i 2013 r.

*Kategorie zawodowe powstały poprzez połączenie zawodów, w których obecnie zatrudnione są osoby pracujące oraz zawodów, które poprzednio wykonywali bezrobotni (bez względu na to, kiedy ostatnio pracowali).

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

¹³ Pseudostopa bezrobocia oznacza stosunek liczby osób bezrobotnych, które poprzednio wykonywały dany zawód (bez względu na to, kiedy ostatnio pracowali) do liczby aktywnych zawodowo w danym zawodzie (stanowiącej sumę osób bezrobotnych, które poprzednio wykonywały dany zawód oraz osób pracujących, obecnie zatrudnionych w danym zawodzie).

Tabela 3.21. Zawody, w jakich poszukują pracy bezrobotni ze względu na poprzednio wykonywany zawód (ISCO-1)

		2 spec	3 sred	4 biur	5 uslu	7 rob-w	8 oper	9 rob_n	10 każda praca	Ogółem	
										%	N
Popzedni zawód	0 nie pracował	14	7	6	24	12	3	14	18	100	344
	2 spec	47	6	8	8	8	4	2	13	100	53
	3 sred	8	44	8	13	4	3	8	10	100	106
	4 biur	9	13	36	14	6	4	5	14	100	127
	5 uslu	5	5	9	49	4	2	7	18	100	297
	7 rob-w	1	3	1	5	47	6	17	19	100	401
	8 oper	1	0	4	6	14	32	21	21	100	126
	9 rob_n	2	6	3	11	14	2	41	20	100	345
	Ogółem	7	8	7	18	18	5	18	18	100	1847

* Ze względu na małe liczebności usunięto kategorie: „Kierownicy” oraz „Rolnicy i pokrewni”.

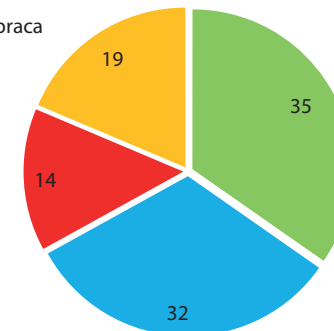
Źródło: BK – Badanie Ludności 2014.

Poszukiwanie pracy w tym samym zawodzie, który się poprzednio wykonywało najczęściej występowało w zawodach usługowych (49% poprzednio pracujących w tych zawodach nadal poszukiwało pracy w obrębie tej samej grupy zawodowej), wśród specjalistów (47%) i robotników wykwalifikowanych (47%) (tabela 3.21). Osoby, które do tej pory nie pracowały najczęściej poszukiwały pracy jako pracownicy usług i sprzedawcy (24%) lub też jakiegokolwiek pracy (18%).

Wykres 3.21 podsumowuje strukturę poszukiwanych i wcześniejszych zawodów bezrobotnych. Jak już to zostało wcześniej opisane, 19% bezrobotnych poszukujących pracy nie miało wcześniej żadnych doświadczeń zawodowych. 35% bezrobotnych poszukiwało pracy w grupie zawodowej (ISCO-1), w której poprzednio pracowało, dalsze 32% zamierzało szukać pracy w innym zawodzie, niż poprzednio przez nich wykonywany. Natomiast 14% spośród bezrobotnych z doświadczeniem zawodowym zadowoliliby się każdą pracą.

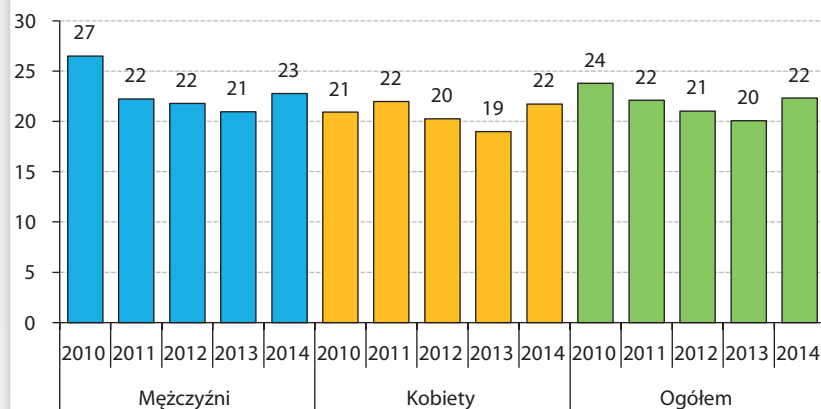
Wykres 3.21. Grupa zawodowa (ISCO-1), w obrębie której poszukiwali pracy bezrobotni Polacy

- Pracował(a): ta sama gr. zawod.
- Pracował(a): inna gr. zawod.
- Pracował(a): każda praca
- Nie pracował(a)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.22. Odsetek bezrobotnych rozważających możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w podziale na płeć w latach 2010-2014

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

W 2010 r. **24% bezrobotnych rozważało możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej** (wykres 3.22). W kolejnych latach ten odsetek nieznacznie spadał do poziomu 20% w 2013 r., natomiast w 2014 r. wzrósł do 22%. Wśród mężczyzn i kobiet wskaźnik był zbliżony.

Częściej możliwość taką deklarowały osoby z wyższym wykształceniem (zarówno kobiety, jak i mężczyźni), mężczyźni z wykształceniem średnim, a przede wszystkim mężczyźni nadal uczący się (tabela 3.22).

Uwzględniając podział wiekowy, niższy udział rozważających możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej obserwowany był jedynie wśród osób w wieku 50-59/64 lata.

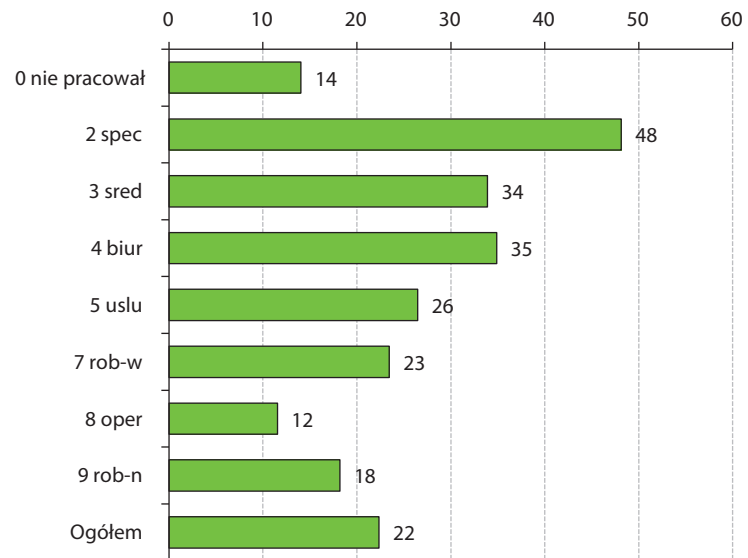
Tabela 3.22. Odsetek bezrobotnych rozważających możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w podziale na płeć, wiek oraz wykształcenie

		%			N bezrobotnych		
		Mężcz.	Kob.	Ogół.	M	K	Og.
Wykształcenie	Nadal się uczy	59	33	43	46	78	124
	Gimn. i poniżej	14	9	12	238	94	332
	Zasad. zawod.	16	13	15	459	233	692
	Średnie	30	26	28	271	321	592
	Wyższe	47	29	35	66	125	191
Wiek	18-24	28	21	25	208	189	397
	25-34	30	24	27	306	273	579
	35-49	21	24	22	290	237	527
	50-59/64	13	14	13	276	152	428
Ogółem		23	22	22	1080	851	1931

* M – mężczyzna; K – kobieta; Og. – ogółem.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.23. Odsetek bezrobotnych rozważających możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w podziale na wykonywany poprzednio zawód (ISCO-1) (w %)

* Ze względu na małe liczebności usunięto kategorie: „Kierownicy” oraz „Rolnicy i pokrewni”.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Z uwzględnieniem podziału na wykonywany poprzednio zawód widzimy, że najczęściej własną działalność skłonni byli zakładać bezrobotni z grupy zawodów specjalistycznych, techników i personelu średniego szczebla oraz zawodów biurowych (wykres 3.23). W poprzednich latach układ ten był niemal identyczny.

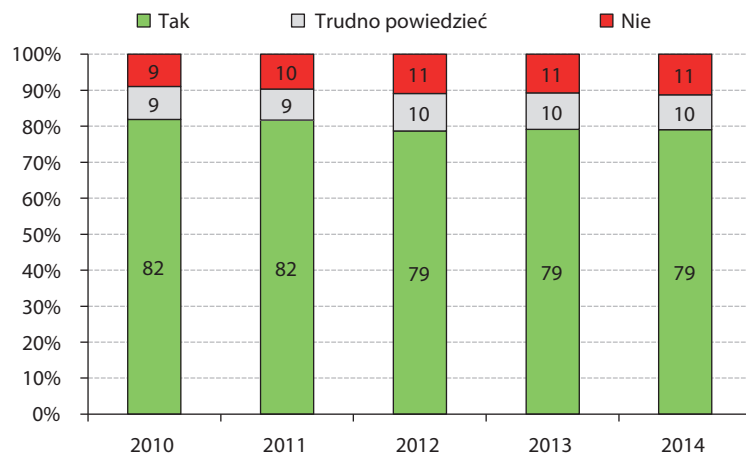
Tabela 3.23. Odsetek bezrobotnych rozważających możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w podziale na płeć, wiek oraz wykształcenie

		%	N
Wykształcenie	Nadal się uczy	9	54
	Gimn. i poniżej	7	41
	Zasad. zawod.	14	104
	Średnie	13	166
	Wyższe	22	67
Wiek	18-24	11	98
	25-34	16	157
	35-49	13	118
	50-59/64	14	58
Ogółem		14	431

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Należy zauważyć, że **spośród bezrobotnych deklarujących możliwość rozpoczęcia własnej działalności jedynie 14% poczyniło jakiegokolwiek starania w tym względzie w ciągu ostatnich 4 tygodni** (tabela 3.23). Większy odsetek obserwowany był wśród osób z wykształceniem wyższym.

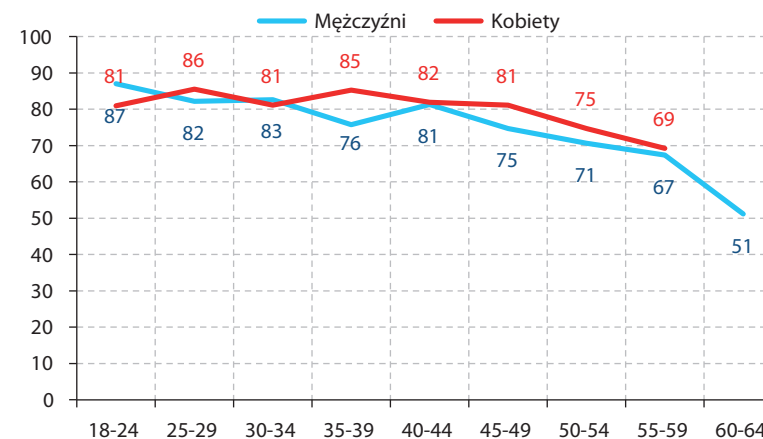
Wykres 3.24. Odsetek bezrobotnych skłonnych przyuczyć się do nowego zawodu w latach 2010-2014 (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Zdecydowana większość (79%) bezrobotnych byłaby skłonna przyuczyć się do nowego zawodu (wykres 3.24). 11% odpowiadało, że nie jest tym zainteresowane. Od 2010 r. odsetki te utrzymywały się na zbliżonym poziomie.

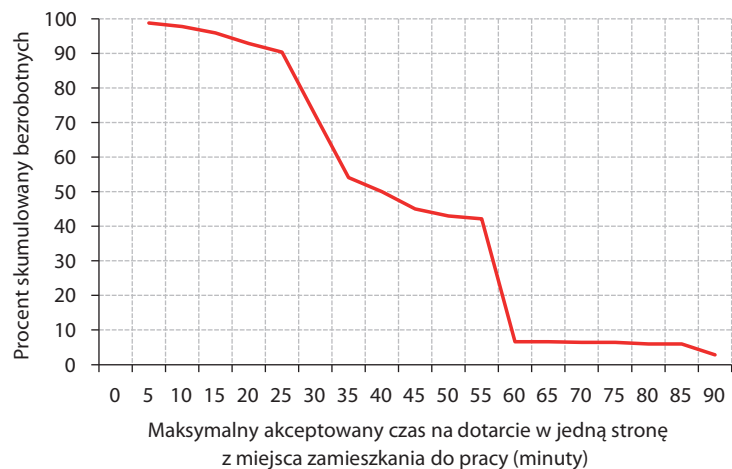
Wykres 3.25. Odsetek bezrobotnych skłonnych przyuczyć się do nowego zawodu według wieku (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Odsetek bezrobotnych skłonnych przyuczyć się do nowego zawodu wśród mężczyzn i kobiet był niemal identyczny (wykres 3.25). Odsetek ten natomiast spadał w przypadku osób starszych, niemniej nadal pozostawał wysoki. Wśród osób w wieku 18-44 lata było to ponad 80%, wśród osób w wieku 50-59 lata około 70%, natomiast wśród mężczyzn 60-64 lata 51%.

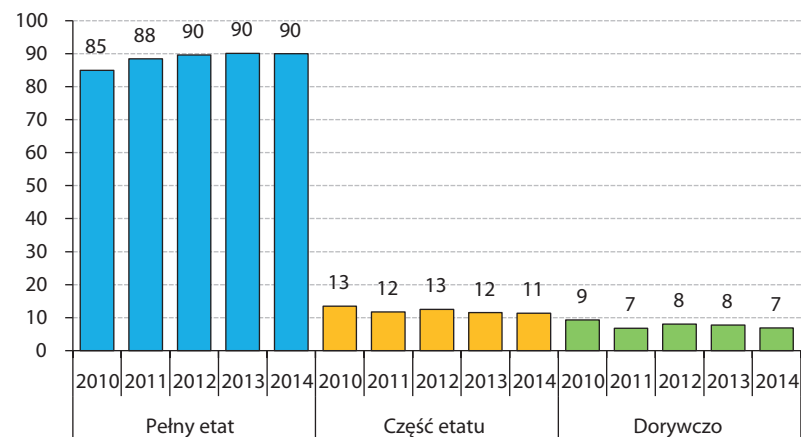
Wykres 3.26. Odsetek bezrobotnych, którzy poświęciliby na dojazd z domu do pracy określoną ilość czasu (w minutach)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Bezrobotni skłonni byli poświęcić codziennie na dotarcie w jedną stronę z miejsca zamieszkania do pracy średnio 45 minut (mediana = 40). Wykres 3.26 prezentuje skumulowany rozkład tej zmiennej informującej o tym, jaki odsetek bezrobotnych poświęciłby na dojazd z domu do pracy określoną ilość czasu (lub mniejszą). Widzimy na nim, że na maksimum 25 minut zgodziłoby się 90% bezrobotnych, na 35 min już tylko 54%, zaś na 60 min jedynie 7%.

Wykres 3.27. Wymiar godzin, w jakim chcieliby pracować bezrobotni (w %)

* Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

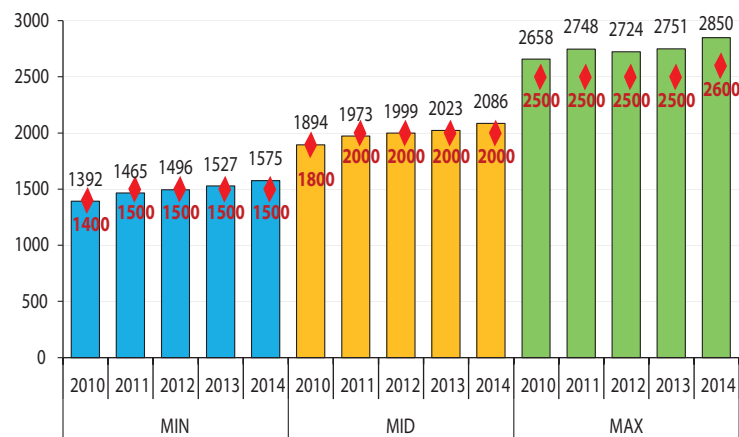
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Osoby poszukujące pracy pytano również o wymiar godzin, w jakim chciałyby pracować. Zdecydowana większość bezrobotnych chciałaby znaleźć **pracę na pełen etat (90%)** i odsetek ten wzrósł o 5 p.p. w porównaniu z 2010 r. (wykres 3.27). 11% deklarowało chęć pracy na część etatu, a 7% pracę dorywczą. Dodatkowo 2% wskazywało na chęć pracy na własny rachunek i 2% odpowiedziało, że nie są pewni.

OCZEKIWANIA PŁACOWE

- [MIN]** Jaka jest najniższa pensja, za jaką podjąłby(-ęłaby) Pan(i) tę pracę?
- [MID]** Jaką pensję uznał(a)by Pan(i) za w miarę zadowalającą?
- [MAX]** Jaka jest najwyższa pensja, na jaką mógłby/mogłaby Pan(i) liczyć przy dużym szczęściu?

Wykres 3.28. Oczekiwania płacowe bezrobotnych w latach 2010-2014 (w PLN)
(średnia obcięta 5% i mediana)

Słupki prezentują wartości średniej obciętej (5%); czerwone znaczniki i wartości oznaczone kolorem czerwonym oznaczają medianę.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Badanych bezrobotnych pytano o ich oczekiwania płacowe w poszukiwanej pracy. Pytanie miało trzy warianty: MIN – najniższa pensja, za jaką dana osoba podjąłaby pracę, MID – pensja, jaką uznałaby za w miarę zadowalającą; MAX – najwyższa pensja, na jaką mogłaby liczyć przy dużym szczęściu. Na wykresie 3.28 zaprezentowano wartości przeciętne dla lat 2010-2014 dla tak sformułowanych pytań.

Przeciętna pensja, którą osoby bezrobotne uznałyby za zadowalającą wynosiła w 2014 r. 2086 zł netto, czyli „na rękę” (mediana 2000 zł). Przeciętna najniższa pensja, za jaką zdecydowałiby się pracować bezrobotni wynosiła około 1575 zł (mediana = 1500 zł). Natomiast najwyższa pensja, na jaką mogliby liczyć badani przy dużym szczęściu wynosiła w ich opinii średnio 2850 zł (mediana = 2600 zł).

Oczekiwania płacowe bezrobotnych niemal się nie zmieniły przez ostatnie lata, chociaż w 2014 r. można zauważyć ich istotny statystycznie wzrost. Wartości mediany dla MIN i MID prawie się nie zmieniały. Obserwując jednak wartości średniej obciętej 5% dla pięciu edycji badania, można zauważyć nieznaczny wzrost, niemniej w większości zmiany z roku na rok były nieistotne statystycznie (test t-studenta). Istotny jest za to wzrost MIN i MID z 2013 na 2014 r., a także większość różnic obejmujących zakres większy niż 1 rok (np. różnica pomiędzy 2012 i 2014; z wyjątkiem różnic w MAX, w której to zmiennej obserwowano bardzo dużą wariancję).

Różnice w wartościach średniej obciążonej MID pomiędzy poszczególnymi latami prezentuje tabela 3.24. W pierwszej jej części zaprezentowane są różnice nominalne, w drugiej zaś te same różnice wyrażone jako procent z wielkości dla roku referencyjnego („od”), np. od roku 2011 do roku 2014 wartości MID wzrosły o 227 zł, co stanowiło wzrost o 12%. Zmiany rok-do-roku najwyższe były pomiędzy 2011 i 2012 (8%), pomiędzy 2013 i 2014 wyniosły 3%.

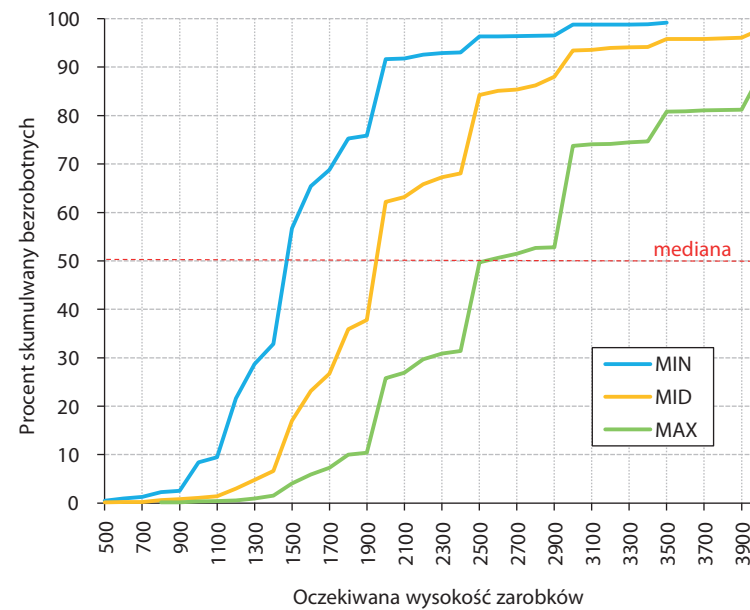
Tabela 3.24. Różnice w wartościach średniej obciążonej dla MID pomiędzy poszczególnymi latami ujęte jako zmiana nominalna i zmiana procentowa

		Do roku...	Do roku...				
			2010	2011	2012	2013	2014
Od roku...	Zmiana nominalna (w PLN)	2010	0	60	200	221	287
		2011	-	0	140	161	227
		2012	-	-	0	21	87
		2013	-	-	-	0	66
		2014	-	-	-	-	0
	Zmiana %	2010	0	3%	11%	12%	16%
		2011	-	0	8%	9%	12%
		2012	-	-	0	1%	4%
		2013	-	-	-	0	3%
		2014	-	-	-	-	0

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.29 prezentuje skumulowany odsetek odpowiedzi na pytania o oczekiwania płacowe bezrobotnych. Mówi nam on o tym, jaki odsetek bezrobotnych zaakceptowałby określoną (lub niższą) płacę. Przykładowo 25% skłonne byłoby pracować (MIN) za pensję około 1250 zł, 50% za 1500 zł (mediana), 75% za 1800 zł, natomiast niemal 92% za 2000 zł. Dla 25% zadowalająca płaca wynosiłaby 1650 zł, dla 50% 2000 zł (mediana), zaś dla 75% około 2450 zł.

Wykres 3.29. Odsetek bezrobotnych akceptujących daną lub niższą płacę MIN, MID i MAX w 2014 r. (procent skumulowany)

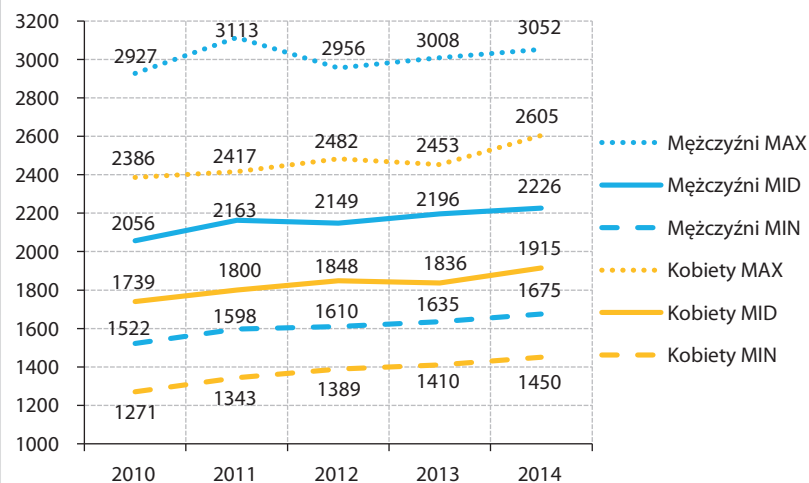

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W ostatnich latach utrzymują się różnice pomiędzy oczekiwaniami zarobkowymi kobiet i mężczyzn, przy czym kobiety deklarują kwoty niższe przeciętnie o kilkanaście procent (wykres 3.30, 3.31 i tabela 3.25).

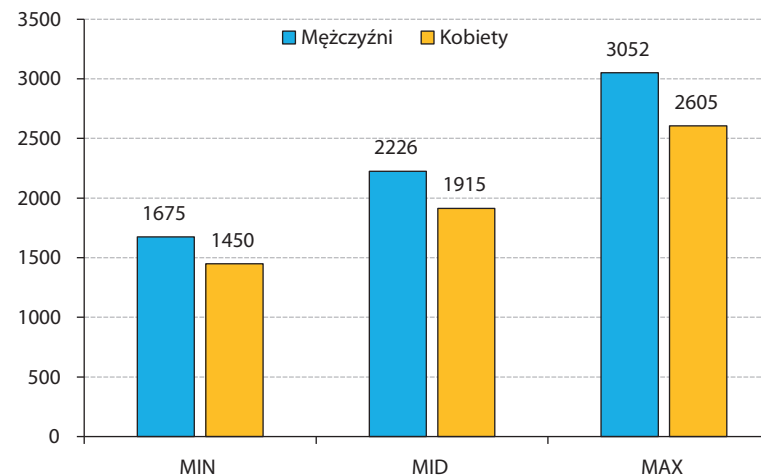
Tendencja do niższych oczekiwań płacowych kobiet występowała zarówno w przypadku najniższych, satysfakcjonujących, jak i najwyższych zarobków. W 2014 r. bezrobotne kobiety deklarowały przeciętne kwoty o około 13-15% niższe niż mężczyźni. W przypadku oczekiwań MID deklaracje kobiet wynosiły 1915 zł, zaś mężczyzn 2226 zł.

Wykres 3.30. Oczekiwania płacowe bezrobotnych kobiet i mężczyzn w latach 2010-2013 (średnia obciąża 5%) (w zł)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.31. Oczekiwania płacowe bezrobotnych kobiet i mężczyzn (średnia obciąża 5%) w 2014 r. (w PLN)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014

Tabela 3.25. Stosunek oczekiwań płacowych bezrobotnych kobiet do oczekiwań bezrobotnych mężczyzn w latach 2010-2014 (na podstawie średniej obciąża 5%)

	2010	2011	2012	2013	2014
MAX	0,82	0,78	0,84	0,82	0,85
MID	0,85	0,83	0,86	0,84	0,86
MIN	0,83	0,84	0,86	0,86	0,87

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia oczekiwania płacowe rosły (tabela 3.26). Wśród osób z wykształceniem wyższym w miarę zadowalająca pensja (MID) wynosiła przeciętnie 2327 zł, podczas gdy u osób z wykształceniem najniższym – 1958 zł. Najniższa płaca, za jaką osoby z wyższym wykształceniem skłonne byłyby pracować wynosiła przeciętnie ponad 1753 zł, osoby najniżej wykształcone wskazywały przeciętnie na 1475 zł.

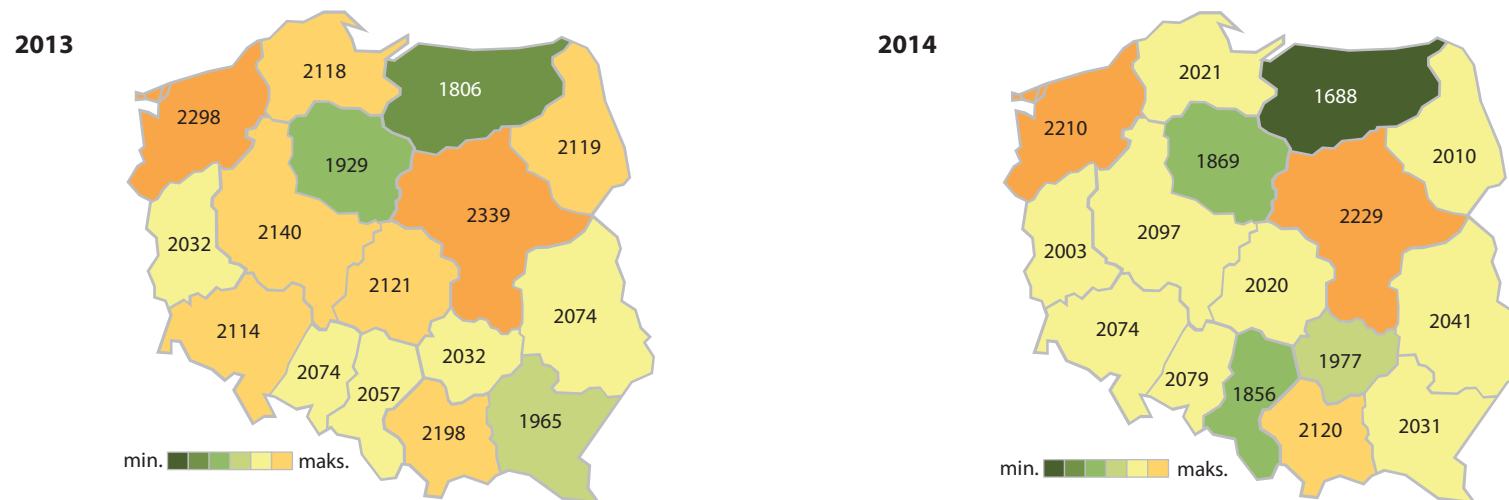
Tendencja do niższych przeciętnych oczekiwań płacowych kobiet występowała niezależnie od poziomu wykształcenia. W przypadku deklarowanej najniższej pensji, za jaką podjęłyby pracę, kobiety podawały przeciętnie ok. 1450 zł, a mężczyźni o niemal 225 zł więcej – 1675 zł. W przypadku zadowalającej pensji różnica wynosiła 311 zł, a wartości odpowiednio: 1915 zł i 2226 zł. Oznacza to, że **kobiety miały oczekiwania płacowe wobec zadowalającej pensji (MID) na poziomie 86% oczekiwań mężczyzn.** W przypadku oczekiwań MIN iloraz ten wynosił 87%, w przypadku MAX – 85%. We wszystkich przypadkach najmniejsze różnice pomiędzy oczekiwaniami kobiet i mężczyzn (nominalne i procentowe) występowały w grupach osób z wyższym wykształceniem oraz osób nadal się uczących.

Tabela 3.26. Oczekiwania płacowe bezrobotnych kobiet i mężczyzn w podziale na poziom wykształcenia (w PLN) (średnia obciąża 5%)

		Ogółem	Mężczyzna	Kobieta	Różnica	Iloraz
			(M)	(K)	M – K	K/M
MIN	Nadal się uczy	1545	1617	1508	109	93%
	Gimn. i poniżej	1475	1554	1263	291	81%
	Zasad. zawod.	1595	1700	1402	298	82%
	Średnie	1565	1722	1449	272	84%
	Wyższe	1753	1878	1687	190	90%
	Ogółem	1575	1675	1450	225	87%
MID	Nadal się uczy	2079	2211	2005	206	91%
	Gimn. i poniżej	1958	2052	1707	345	83%
	Zasad. zawod.	2101	2263	1801	462	80%
	Średnie	2072	2284	1916	368	84%
	Wyższe	2327	2441	2264	176	93%
	Ogółem	2086	2226	1915	311	86%
MAX	Nadal się uczy	3101	3422	2921	501	85%
	Gimn. i poniżej	2607	2715	2339	376	86%
	Zasad. zawod.	2831	3086	2356	730	76%
	Średnie	2853	3150	2611	539	83%
	Wyższe	3284	3396	3236	161	95%
	Ogółem	2850	3052	2605	447	85%
N	Nadal się uczy	148	46	75		
	Gimn. i poniżej	344	231	89		
	Zasad. zawod.	707	437	216		
	Średnie	590	247	309		
	Wyższe	194	61	112		
	Ogółem	1983	1023	800		

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Mapa 3.4 i 3.5. Oczekiwania płacowe bezrobotnych względem zadowalającej płacy (MID) w poszczególnych województwach w 2013 r. i 2014 r. (średnia obciąża 5%)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013, 2014.

Mapy 3.4 i 3.5 prezentują oczekiwania płacowe bezrobotnych względem zadowalającej płacy (MID) w poszczególnych województwach w latach 2013-2014. Jak widzimy, w układzie województw nie zaszły znaczące zmiany. Nadal w przypadku zadowalającej płacy MID najniższe wartości przeciętnie deklarowali bezrobotni z województwa warmińsko-mazurskiego (1806 zł) i kujawsko-pomorskiego (1929 zł). Najwyższe wartości odnotowano natomiast w mazowieckim (2339 zł) i zachodniopomorskim (2298 zł).

Tabela 3.27, na następnej stronie, zawiera bardziej szczegółowe informacje dotyczące oczekiwań MIN, MID i MAX w latach 2010-2014 w poszczególnych województwach.

Warto w tym miejscu wspomnieć o orientacyjnym charakterze tych różnic. Stosunkowo małe liczebności bezrobotnych w każdym z województw (nieważona liczebność wynosiła w 2014 r. pomiędzy 76 i 170 respondentów) powodowały, że jedynie większe różnice pomiędzy województwami były istotne statystycznie. Niemniej w 4-letnim ujęciu struktura wartości w województwach jest w miarę stabilna.

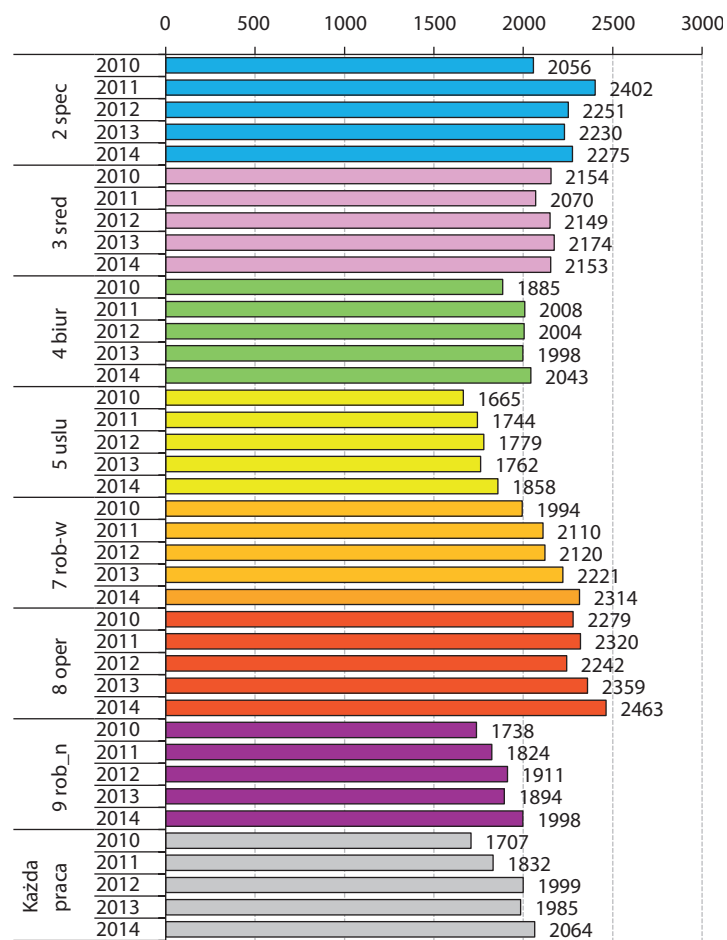
Tabela 3.27. Oczekiwania płacowe bezrobotnych względem najniższej (MIN), zadowalającej (MID) i najwyższej (MAX) płacy w poszczególnych województwach w latach 2010-2013 (średnia obciąża 5%) (w PLN)

	MIN					MID					MAX					N MID*
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	
Dolnośląskie	1412	1576	1554	1569	1618	1918	2089	2106	2074	2110	2678	2934	2852	2746	2778	142
Kuj.-pom.	1298	1351	1400	1413	1484	1761	1828	1782	1869	1924	2623	2516	2261	2479	2577	151
Lubelskie	1328	1315	1452	1472	1539	1891	1863	1917	2041	2059	2681	2686	2567	2907	2792	143
Lubuskie	1328	1440	1527	1473	1532	1817	1979	2042	1995	2035	2591	2832	2911	2700	2765	142
Łódzkie	1380	1428	1456	1508	1605	1900	1965	1962	2020	2126	2895	2618	2573	2746	2944	99
Małopolskie	1405	1610	1598	1641	1677	1908	2111	2108	2120	2215	2763	2910	2927	2909	2957	114
Mazowieckie	1639	1463	1635	1695	1679	2176	2011	2157	2216	2340	3000	2926	3010	3077	3407	83
Opolskie	1296	1426	1443	1577	1578	1761	1856	1883	2079	2067	2285	2355	2352	2744	2910	114
Podkarpackie	1283	1370	1442	1499	1471	1808	1945	1948	2031	1966	2430	2804	2632	2735	2781	170
Podlaskie	1326	1379	1437	1509	1520	1845	1862	2023	2010	2053	2560	2605	2898	2883	2985	129
Pomorskie	1452	1433	1412	1512	1614	1904	1946	1857	2021	2120	2569	2724	2425	2662	2899	76
Śląskie	1351	1414	1412	1410	1511	1829	1961	1901	1856	2019	2558	2729	2571	2480	2762	102
Świętokrz.	1375	1563	1426	1479	1533	1918	2174	2010	1977	2027	2768	2928	2860	2808	2844	142
Warm.-maz.	1312	1401	1413	1399	1455	1803	1819	1826	1688	1807	2589	2579	2444	2126	2401	168
Wielkopol.	1363	1491	1522	1550	1648	1798	1904	1991	2097	2136	2483	2520	2811	2881	2877	108
Zach.pom.	1502	1644	1655	1646	1732	1988	2030	2241	2210	2310	2873	2991	3105	3023	3205	134
Ogółem	1392	1465	1496	1527	1575	1894	1973	1999	2023	2086	2658	2748	2724	2751	2850	2017

* Liczebność nieważona.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.32. Oczekiwania płacowe bezrobotnych względem zadowolającej płacy (MID) w zależności od poszukiwanego zawodu (średnia obciąża 5%)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Układ oczekiwań zarobkowych MID w zależności od poszukiwanego zawodu prezentował się przez ostatnie lata bardzo podobnie, chociaż w wielu kategoriach można było zaobserwować wzrost w kolejnych latach (wykres 3.32). **Najwyższe zadowolające oczekiwania płacowe** mieli poszukujący pracy jako monterzy i operatorzy (średnio 2463 zł), robotnicy wykwalifikowani (2314 zł) i w zawodach specjalistycznych (2275 zł). Na drugim końcu plasowali się poszukujący pracy w usługach (1858 zł) oraz jako robotnicy niewykwalifikowani (1998 zł).

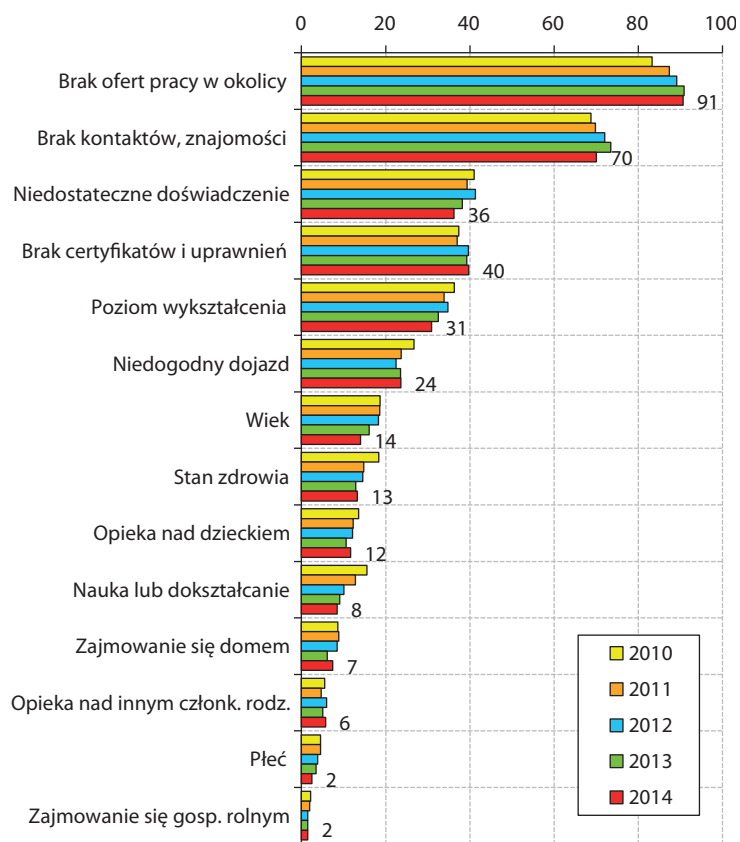
Największe różnice między kobietami i mężczyznami występowały w przypadku osób poszukujących pracy w zawodach robotniczych (kobiety deklarowały przeciętnie 79% wartości przeciętnej deklaracji mężczyzn) (tabela 3.28). Najmniejsze różnice natomiast były w grupach pracowników biurowych (101%, czyli brak różnic) średniego szczebla (94%) i specjalistów (90%).

Tabela 3.28. Oczekiwania płacowe bezrobotnych kobiet i mężczyzn względem zadowolającej płacy (MID) w zależności od poszukiwanego zawodu (średnia obciąża 5%)

	Mężczyźni	Kobiety	Różnica	Iloraz	N	
	(M)	(K)	M – K	K/M	M	K
2 spec	2457	2212	245	90%	33	88
3 sred	2232	2108	125	94%	60	85
4 biur	2036	2047	-11	101%	40	84
5 uslu	2050	1818	232	89%	66	275
7 rob-w	2367	1867	500	79%	302	33
8 oper	2476	-	-	-	95	3
9 rob_n	2087	1723	364	83%	251	80
Każda praca	2199	1906	294	87%	182	150
Ogółem	2226	1915	311	86%	1023	800

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.33. Główne bariery w podjęciu pracy wśród bezrobotnych (w %)

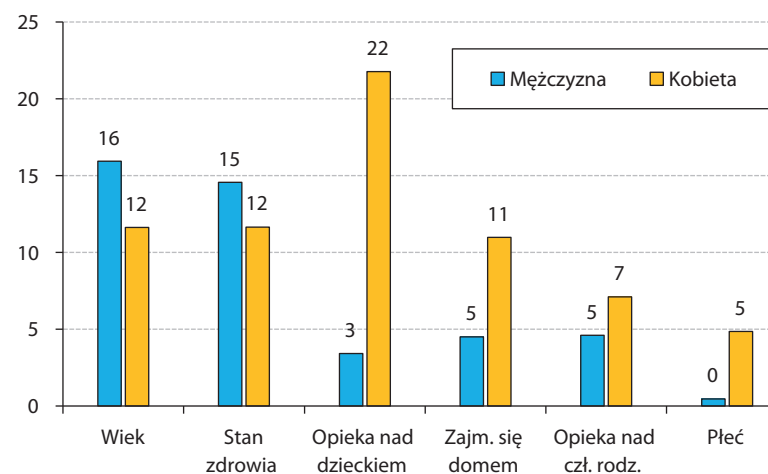
Wartości liczbowe przedstawione na wykresie dotyczą 2014 r.
Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wśród głównych barier w podjęciu pracy osoby bezrobotne najczęściej wymieniały bariery „zewnętrzne”: **brak odpowiednich ofert pracy (91%) oraz brak kontaktów i znajomości (70%)** (wykres 3.33). W ostatnich czterech latach odsetek takich wskazań wzrósł o kilka punktów procentowych. **O wiele rzadziej wskazywane były braki kompetencyjne: niedostateczne doświadczenie (36%), brak certyfikatów i uprawnień (40%), poziom wykształcenia (31%).**

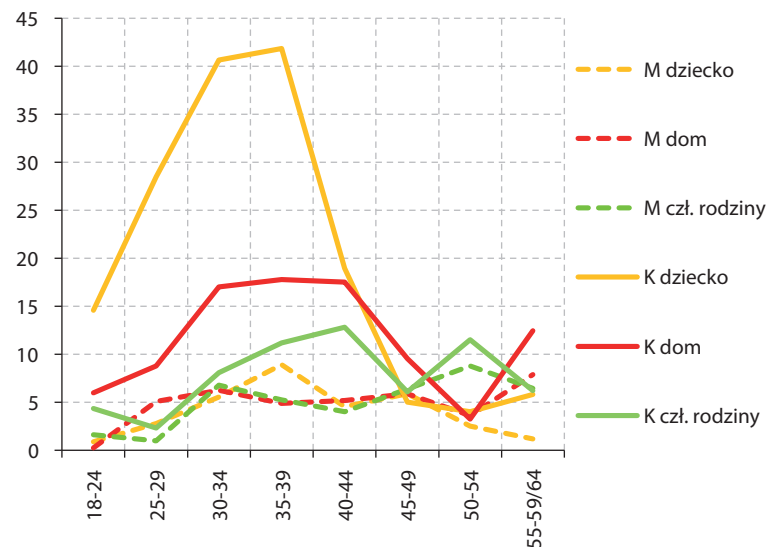
W przypadku większości wymienianych powodów różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami były znikome. Wyjątkiem jest opieka nad dzieckiem (wskazywana przez 22% bezrobotnych kobiet i jedynie 3% mężczyzn) i zajmowanie się domem (odpowiednio 11% i 5%) oraz sama płeć (5% i 0%) (wykres 3.34).

Wykres 3.34. Wybrane bariery w podjęciu pracy wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

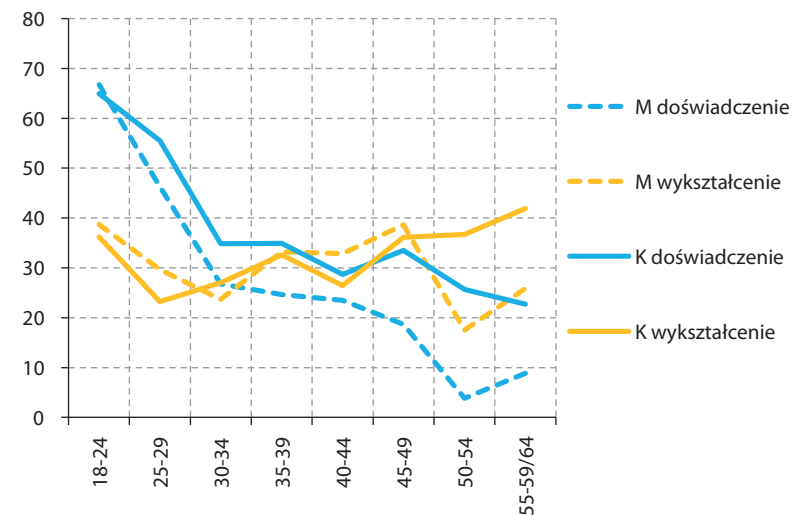
Wykres 3.35. Bariery w podjęciu pracy związane z obowiązkami opiekuńczymi i zajmowaniem się domem wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn ze względu na wiek (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Wykres 3.35 prezentuje bariery związane z obowiązkami opiekuńczymi i zajmowaniem się domem z uwzględnieniem wymiaru wieku. Opieka nad dzieckiem stanowiła problem w podjęciu pracy szczególnie dla kobiet w wieku 25-39 lata. W grupie 30-39 lata odsetek wskazań wyniósł ponad 40%. Opieka nad innym członkiem rodziny wskazywana była rzadziej. W grupie kobiet 35-44 lata oraz 50-54 lata sięgała ponad 10%. Konieczność zajmowania się domem wskazywana była najczęściej przez trzydziesto- i czterdziestolatki (około 18% wskazań). Mężczyźni w każdej grupie wieku zdecydowanie rzadziej wskazywali na tego typu bariery.

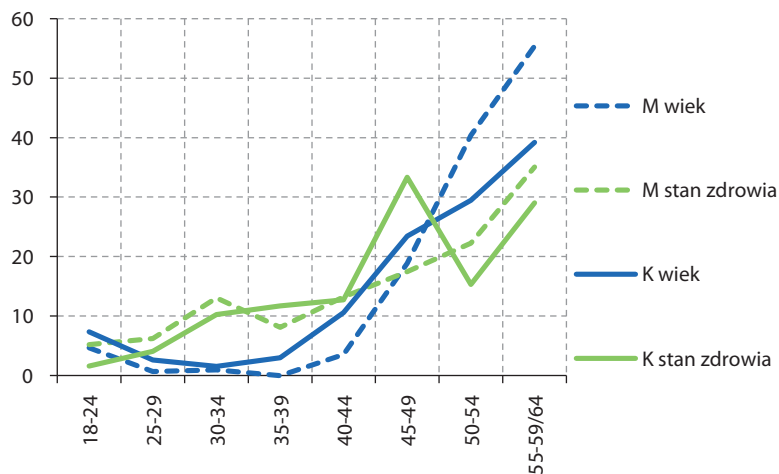
Wykres 3.36. Bariery w podjęciu pracy związane z wykształceniem i doświadczeniem wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn ze względu na wiek (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Z kolei w przypadku niedostatecznego doświadczenia wraz z wiekiem spadał odsetek wskazań (wykres 3.36). Nieco częściej wskazywały na nie kobiety. Natomiast odsetek wskazań na niedostateczny poziom wykształcenia nie zmieniał się tak wyraźnie wraz z wiekiem, chociaż wśród kobiet dostrzec można tendencję wzrostową.

Wykres 3.37. Bariery w podjęciu pracy związane z wiekiem i stanem zdrowia wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn ze względu na wiek (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W przypadku barier związanych z wiekiem i stanem zdrowia tendencja jest bardzo wyraźna – wraz z wiekiem rośnie odsetek wskazań (wykres 3.37). Szczególnie dotyczy to postrzegania wieku jako bariery w zatrudnieniu. Wśród osób w wieku 45-49 lata wskazało na to około 20% osób, w grupie 50-54 lata 40% mężczyzn i 29% kobiet, a w grupie 55-59/64 aż 55% mężczyzn i 39% kobiet. Podobną tendencję wśród mężczyzn obserwujemy w przypadku stanu zdrowia. Skarżył się na niego co trzeci mężczyzna z kategorii wiekowej 50-59/64. Wśród kobiet występowała nieco większa zmienność, m.in. ze względu na niewielkie liczebności, jednak od wieku 40 lat odsetek wskazań był wyższy.

Problem braku ofert pracy był powszechny we wszystkich województwach (tabela 3.29). W większości województw wzrósł on w 2010 r. W 2014 r. jedynie w kilku z nich odsetek wskazań był niższy od 90%. W perspektywie

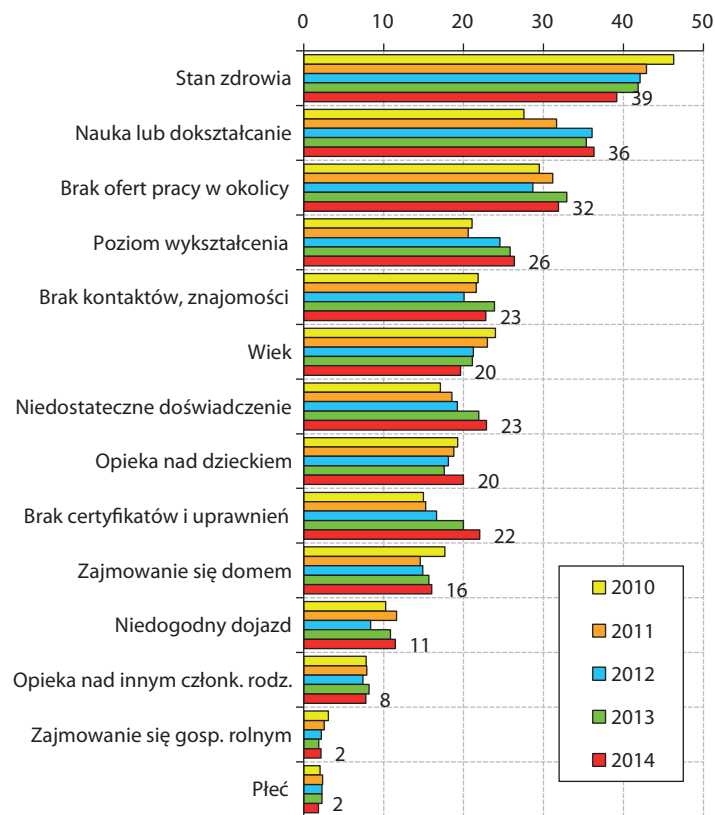
pięciu edycji badań najrzadziej skarżyli się na ten problem bezrobotni z dolnośląskiego, pomorskiego, śląskiego i zachodniopomorskiego, najczęściej zaś z podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, łódzkiego, lubelskiego, małopolskiego, lubuskiego i świętokrzyskiego.

Tabela 3.29. Procent wskazań na brak ofert pracy jako barierę w podjęciu pracy wśród bezrobotnych ze względu na województwo w latach 2010-2014 (w %)

Województwo	2010	2011	2012	2013	2014
Dolnośląskie	80	84	76	86	88
Kuj.-pom.	76	78	90	93	90
Lubelskie	81	91	97	92	95
Lubuskie	93	87	88	92	93
Łódzkie	90	91	93	94	92
Małopolskie	84	90	91	94	95
Mazowieckie	81	80	88	91	94
Opolskie	86	82	96	93	88
Podkarpackie	90	95	92	93	96
Podlaskie	82	95	95	90	90
Pomorskie	85	79	80	87	88
Śląskie	71	87	87	83	78
Świętokrz.	87	90	94	91	95
Warm.-maz.	94	93	86	98	94
Wielkopol.	86	93	90	90	91
Zach.pom	81	86	89	92	82
Ogółem	83	87	89	91	91

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.38. Główne bariery w podjęciu pracy wśród nieaktywnych zawodowo w latach 2010-2014 (w %)

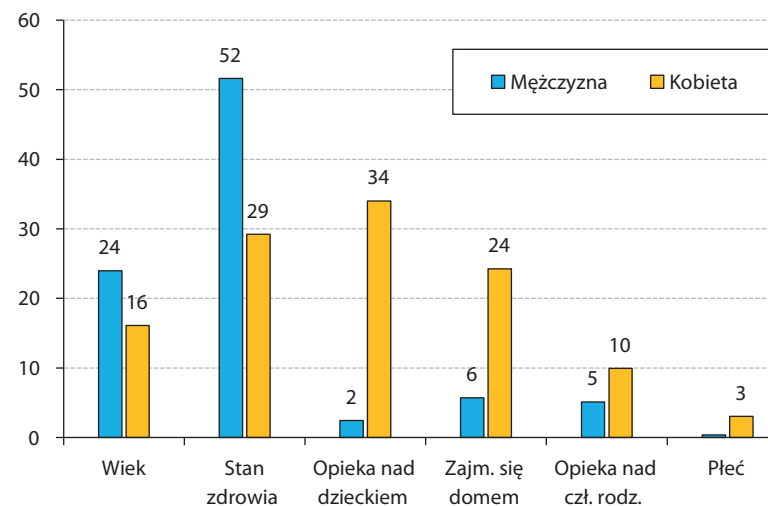
Wartości liczbowe przedstawione na wykresie dotyczą 2014 r. Pytanie wielokrotnego wyboru, kategorie nie sumują się do 100%.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.38 prezentuje z kolei **bariery w podjęciu pracy wśród osób nieaktywnych zawodowo**. Najczęściej wskazywały one na stan zdrowia (39%), naukę i doksztalcanie (36%) oraz brak ofert pracy (32%).

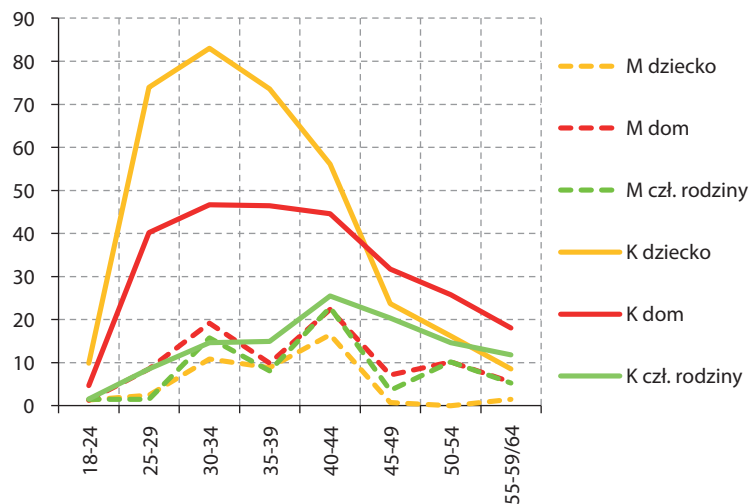
Wyraźne różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami występowały w przypadku obowiązków opiekuńczych (wykres 3.39). Opieka nad dzieckiem wskazywana była przez 34% nieaktywnych kobiet i jedynie 2% mężczyzn, zajmowanie się domem przez odpowiednio 24% i 6%, opieka nad innym członkiem rodziny przez 10% i 5%. Natomiast na wiek i stan zdrowia częściej wskazywali mężczyźni.

Wykres 3.39. Wybrane bariery w podjęciu pracy wśród nieaktywnych kobiet i mężczyzn (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.40. Bariery w podjęciu pracy związane z obowiązkami opiekuńczymi i zajmowaniem się domem wśród nieaktywnych zawodowo kobiet i mężczyzn ze względu na wiek (w %)

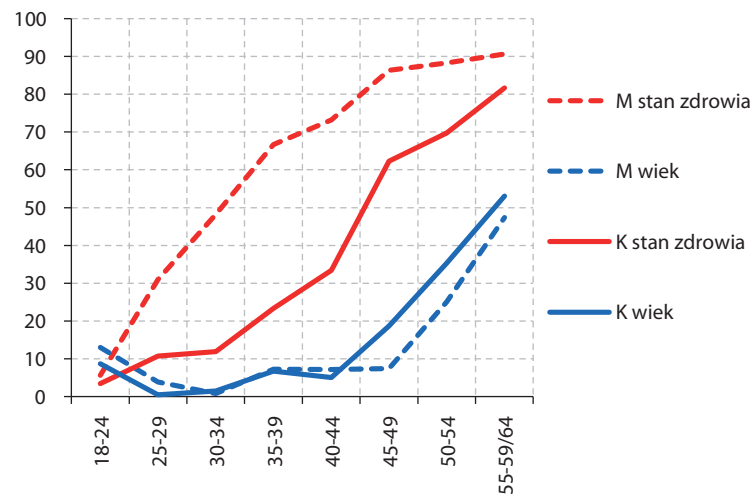

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W przypadku kobiet nieaktywnych, szczególnie w wieku 25-45 lata opieka nad dzieckiem jest dominującym czynnikiem utrudniającym podjęcie pracy (wykres 3.40). Wskazywało na nie aż około 80% kobiet w wieku 25-39 lata. Towarzyszą jej ograniczenia związane z zajmowaniem się domem (około 45% wskazań w grupie 25-44 lata). Obowiązki opieki nad innym członkiem rodziny zyskują na znaczeniu w grupie 40-49 lata.

Stan zdrowia jest główną barierą w podjęciu pracy dla osób nieaktywnych zawodowo. Wyraźnie odsetek wskazań rośnie wraz z wiekiem (wykres 3.41). Na stan zdrowia narzekają szczególnie mężczyźni. W grupie 30-34 lata jest to 48%, w grupie 45-49 lata już 86%. Wśród kobiet wskazania są rzadsze. W grupie w wieku 30-34 lata to jedynie 12%, jednak w kolejnych grupach obserwujemy wyraźny wzrost do 62% w kategorii 45-49 lata.

Wykres 3.41. Bariery w podjęciu pracy związane z wiekiem i stanem zdrowia wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn ze względu na wiek (w %)

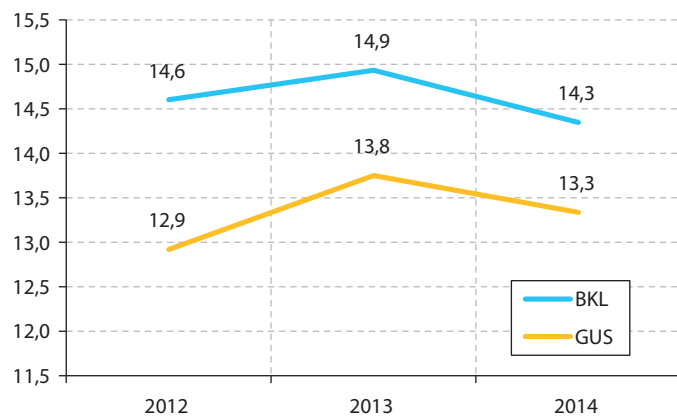

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

W przypadku ograniczeń związanych z wiekiem różnice pomiędzy płaciami były niewielkie. Wzrost obserwowany jest od grupy w wieku 45-49 lata. W kategorii 50-54 lata na wiek wskazywało 25% kobiet i 35% mężczyzn, w grupie 55-59/64 lata była to już połowa nieaktywnych zawodowo.

Stopa bezrobocia rejestrowanego – stosunek liczby osób, które przyznały, że w czasie badania były zarejestrowane jako bezrobotni w powiatowych urzędach pracy do liczby osób aktywnych zawodowo (będących sumą zarejestrowanych bezrobotnych i osób pracujących).

Wykres 3.42. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce według badań BKL 2012-2014 oraz według GUS 2012-2014*

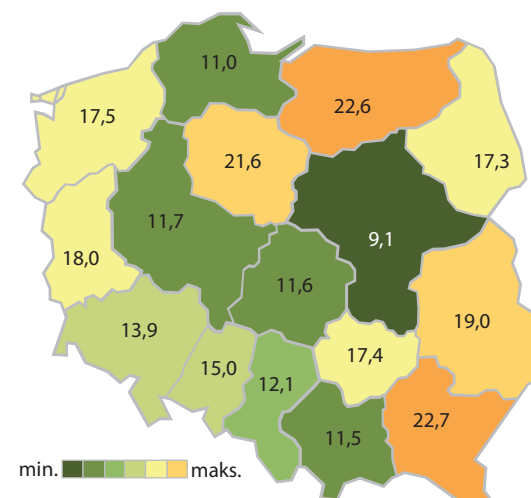
* Na podstawie badań zrealizowanych w okresie: II-VI 2012, III-VI 2013, III-VI 2014.

** Uśredniona stopa bezrobocia II-VI 2012, III-VI 2013, III-VI 2014.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014; GUS 2012-2014.

Oficjalne dane GUS za ten okres (traktowane jako **uśrednione wartości dla okresu** luty-czerwiec 2012 r. oraz marzec-czerwiec 2013 i 2014 r.) przedstawiają wyniki systematycznie niższe. Przyczyny tych różnic omówione są na kolejnych stronach. Dane GUS mówią o bezrobociu rządu 12,9% w 2012 r. (około 2 mln) 13,8% w 2013 r. (2,2 mln) i 13,3 mln w 2014 r. (2,1 mln).

Mapa 3.6. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w 2014 roku według badań BKL

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Badania BKL 2014, podobnie jak BKL 2012 i 2013, realizowane były w I-II kwartale roku, dokładnie pomiędzy lutym i czerwcem w 2012 r. oraz marcem i czerwcem w 2013 i 2014 r. Obliczona na podstawie tych badań stopa **bezrobocia rejestrowanego wyniosła w tym okresie 14,6% w 2012 r., 14,9% w 2013 r. i 14,3% w 2014 r.** (wykres 3.42). **Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła według tych oszacowań odpowiednio około 2,5 mln, 2,6 mln i 2,5 mln.**

Tabela 3.30. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce według badań BKL w latach 2012-2014 oraz według GUS 2014 (uśredniona stopa bezrobocia marzec-czerwiec) według województw

Województwo	BKL							GUS (uśredniona stopa bezrobocia III-VI) 2014
	Stopa bezrobocia (%)*			Zmiana w p.p.	N nieważone ogółem			
	2012	2013	2014	2014-2013	2012	2013	2014	
Dolnośląskie	14,9	15,8	13,9	-1,9	782	780	790	12,5
Kujawsko-pomorskie	17	17,8	21,6	3,8	733	741	780	17,2
Lubelskie	14,2	16,1	19	2,9	708	764	760	13,8
Lubuskie	18,1	18,4	18	-0,4	756	740	762	14,5
Łódzkie	14,5	16	11,6	-4,4	792	807	791	13,5
Małopolskie	12,9	10	11,5	1,5	734	729	770	11,0
Mazowieckie	13,2	12,3	9,1	-3,2	818	847	870	10,7
Opolskie	8,9	13,5	15	1,5	721	756	769	13,5
Podkarpackie	23,6	22	22,7	0,7	755	724	776	15,5
Podlaskie	16,7	16,1	17,3	1,2	773	800	814	14,3
Pomorskie	11	12,1	11	-1,1	778	824	794	12,6
Śląskie	13,5	14,8	12,1	-2,7	740	767	761	10,8
Świętokrzyskie	17,7	17,9	17,4	-0,5	717	745	728	15,6
Warmińsko-mazurskie	24,1	27	22,6	-4,4	738	787	795	20,2
Wielkopolskie	8,6	9,2	11,7	2,5	769	760	793	8,9
Zachodniopomorskie	18,9	17,3	17,5	0,2	688	766	772	16,8
Ogółem	14,6	14,9	14,3	-0,6	12002	12337	12525	12,8

* Na podstawie badań zrealizowanych w okresie: II-VI 2012, III-VI 2013, III-VI 2014.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014; GUS 2014.

Podobnie jak rok wcześniej, najwyższa stopa bezrobocia rejestrowanego (wg BKL) występowała wśród aktywnych zawodowo mieszkańców województwa podkarpackiego (23%) i warmińsko-mazurskiego (23%) oraz dodatkowo kujawsko-pomorskiego (22%) (mapa 3.6, tabela 3.30). Najniższa natomiast w mazowieckim (9%), pomorskim (11%), małopolskim (12%), łódzkim (12%), wielkopolskim (12%) i śląskim (12%).

Największy wzrost bezrobocia rejestrowanego obserwujemy w przypadku województwa kujawsko-pomorskiego. Największe spadki odnotowano w województwie łódzkim, warmińsko-mazurskim i mazowieckim.

Wyniki GUS dla porównywalnego okresu w 2014 r. w większości województw wskazują niższe wartości (co wyjaśnione jest na kolejnej stronie), jednak układ pozostaje bardzo zbliżony (korelacja $P = 8,5$).

BKL a GUS – wyjaśnienie różnic

Liczby uzyskane na podstawie danych BKL są w większości przypadków nieco wyższe w stosunku do oficjalnych danych z rejestrów powiatowych urzędów pracy. Oszacowania BKL bazują na deklaracjach respondentów i mogą nie być tak precyzyjne, jak oficjalne rejestry. Wynika to z kilku przyczyn:

1. Część osób może być zarejestrowana w urzędzie pracy nie jako bezrobotny, lecz jako poszukujący pracy i źle zrozumieć pytanie ankietera.
2. Kolejnym źródłem różnic może być sytuacja, w której respondenci w rozmowie z obcą osobą nie chcą się przyznać do rejestracji jako bezrobotni.
3. Drobne różnice mogą być także efektem błędów oszacowań wynikających z natury sondażowych badań reprezentatywnych.
4. Wreszcie podczas wywiadu respondenci mogą podać sprzeczne lub nieprecyzyjne informacje. Niekiedy respondenci mogą twierdzić, że są zarejestrowani jako bezrobotni, mimo iż akurat w momencie badania nie byli (a byli np. miesiąc wcześniej lub dopiero zamierzali się zarejestrować). Przykładowo, chodzi o osoby, które w momencie realizacji badania pracowały na umowę zlecenie lub o dzieło (np. krótko po wyrejestrowaniu się z UP), lecz mimo to zadeklarowały, że nadal są zarejestrowane jako bezrobotne (co zawyżyło liczbę bezrobotnych wobec oficjalnych statystyk). Jednak takie osoby stanowiły znikomy odsetek zarejestrowanych bezrobotnych w skali kraju (jedynie około 1%, $n_{2013} = 14$; $n_{2014} = 22$).

Tabela 3.31. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych, którzy zadeklarowali, że poszukują pracy oraz odsetek aktywnie poszukujących pracy (w %)

	Poszukuje pracy			Aktywnie poszukuje pracy		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Dolnośląskie	77	78	87	69	71	75
Kujawsko-pomorskie	83	80	77	78	75	70
Lubelskie	82	84	82	75	73	70
Lubuskie	85	84	82	78	75	70
Łódzkie	85	88	86	82	73	74
Małopolskie	95	91	88	89	81	72
Mazowieckie	86	89	86	79	81	72
Opolskie	90	87	84	79	73	68
Podkarpackie	86	89	86	83	87	79
Podlaskie	82	83	83	74	70	70
Pomorskie	87	83	81	79	77	68
Śląskie	86	84	80	76	72	70
Świętokrzyskie	82	82	79	76	78	74
Warmińsko-mazurskie	89	86	85	80	81	81
Wielkopolskie	81	88	85	75	78	76
Zachodniopomorskie	78	75	77	71	68	65
Ogółem	85	85	83	78	76	73

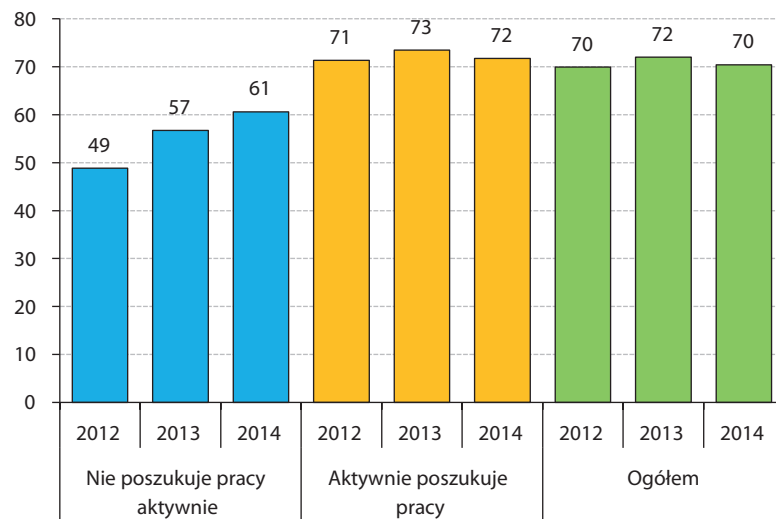
* Aktywnie poszukujący pracy – osoby podejmujące jakiegokolwiek działania w tym zakresie w ciągu ostatnich 4 tygodni i gotowe do jej podjęcia w następnym tygodniu.

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

Niemal identycznie jak w poprzednich dwóch latach 17% zarejestrowanych bezrobotnych przyznało, że obecnie w ogóle nie poszukuje pracy, natomiast 83% jej poszukiwało (tabela 3.31). Nieco mniej, ponieważ 73% poszukiwało pracy aktywnie, czyli podjęło jakiegokolwiek działania w tym zakresie w ciągu ostatnich 4 tygodni i było gotowe do jej podjęcia w następnym tygodniu.

Największy udział bezrobotnych zarejestrowanych nieposzukujących pracy występował w województwie kujawsko-pomorskim (23%) i zachodniopomorskim (23%). Najmniejszy zaś w Małopolsce (12%).

Wykres 3.43. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych niezadowolonych z usług powiatowego urzędu pracy w zależności od tego, czy aktywnie poszukują pracy (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

Aż 72% zarejestrowanych bezrobotnych aktywnie poszukujących pracy było niezadowolonych z usług urzędu pracy (wykres 3.43). Osoby nieposzukujące pracy aktywnie były nieco rzadziej niezadowolone (61%), jednak ich udział rósł w ostatnich trzech latach.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych najwyższy poziom niezadowolenia z działalności powiatowych urzędów pracy odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (83% niezadowolonych) i łódzkim (82%), podobnie jak w 2013 r. (tabela 3.32). Najwięcej zadowolonych było natomiast w województwie mazowieckim (49%).

Tabela 3.32. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych niezadowolonych z usług powiatowego urzędu pracy (w %)

Województwo	2012	2013	2014
Dolnośląskie	55	59	69
Kujawsko-pomorskie	73	64	60
Lubelskie	69	80	78
Lubuskie	72	68	58
Łódzkie	77	82	82
Małopolskie	75	75	77
Mazowieckie	63	65	51
Opolskie	71	66	66
Podkarpackie	74	72	71
Podlaskie	55	55	58
Pomorskie	67	77	71
Śląskie	74	74	78
Świętokrzyskie	75	75	77
Warmińsko-mazurskie	74	86	83
Wielkopolskie	71	73	74
Zachodniopomorskie	72	74	72
Ogółem	70	72	70

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

Warto zwrócić uwagę na różnice definicyjne w określeniu sytuacji zawodowej stosowane w klasyfikacji BAEL i GUS. Tą pierwszą posługiwano się w dotychczasowych analizach w niniejszym raporcie, pisząc np. o „bezrobotnych” jako o osobach pozostających bez pracy i aktywnie jej poszukujących (czyli podejmujących jakiegokolwiek działania w tym zakresie w ciągu ostatnich 4 tygodni i gotowych do jej podjęcia w następnym tygodniu). Opiera się ona zatem na tym, czy respondent rzeczywiście pracuje (bez względu na formę pracy), czy też nie pracuje i aktywnie poszukuje pracy. Z kolei klasyfikacja GUS bazuje na fakcie zarejestrowania w UP. Bezrobotny zarejestrowany nie może oficjalnie pracować, jednak może się zdarzyć, że pracuje bez umowy. Te różnice przekładają się na rozbieżności w klasyfikacji, szczególnie wśród osób pozostających bez pracy. W zależności od tego, czy aktywnie poszukują pracy, czy też są zarejestrowane w UP mogą zostać inaczej sklasyfikowane.

Tabele 3.33 i 3.34 prezentują te różnice (należy dodać, że dane pochodzą z badań BKL, a określenia GUS i BAEL dotyczą różnych definicji opisanych w poprzednim akapicie).

Z pierwszej z nich możemy odczytać, że **wśród bezrobotnych aktywnie poszukujących pracy (BAEL) jedynie 66% zarejestrowanych było w urzędach pracy, zaś 34% tego nie uczyniło**. Wartości te nie zmieniły się od 2012 r.

Tabela 3.33. Sytuacja zawodowa wg GUS wśród osób pracujących, bezrobotnych i nieaktywnych wg BAEL (w %)

		Sytuacja zawodowa (GUS)			Ogółem		
		Pracujący	Bezrobotni zarejestr.	Nieaktywni	%	N	
Syt. zawod. (BAEL)	2012	Pracujący	99	1	0	100	10527
		Bezrobotni	0	66	34	100	2062
		Nieaktywni	0	7	93	100	5011
		Ogółem	59	10	30	100	17600
	2013	Pracujący	99	1	0	100	10714
		Bezrobotni	0	66	34	100	2083
		Nieaktywni	0	9	91	100	4804
		Ogółem	60	11	29	100	17601
	2014	Pracujący	99	1	0	100	10997
		Bezrobotni	0	66	34	100	1931
		Nieaktywni	0	10	90	100	4746
		Ogółem	62	10	28	100	17674

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

Tabela 3.34. Sytuacja zawodowa wg BAEL wśród osób pracujących, bezrobotnych zarejestrowanych i nieaktywnych wg GUS (w %)

		Sytuacja zawodowa (GUS)			Ogółem
		Pracujący	Bezrobotni zarejestr.	Nieaktywni	
2012	Pracujący	100	4	0	60
	Bezrobotni	0	76	13	12
	Nieaktywni	0	20	87	28
	Ogółem	%	100	100	100
	N	10449	1787	5364	17600
2013	Pracujący	100	4	0	61
	Bezrobotni	0	74	14	12
	Nieaktywni	0	22	86	27
	Ogółem	%	100	100	100
	N	10642	1870	5089	17601
2014	Pracujący	100	6	0	62
	Bezrobotni	0	70	13	11
	Nieaktywni	0	25	87	27
	Ogółem	%	100	100	100
	N	10895	1825	4954	17674

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2012-2014.

Z kolei z tabeli 3.34 można odczytać, że wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne w 2014 r. 6% przyznało, że pracuje obecnie w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin. Są to w większości osoby, które w momencie realizacji badania pracowały bez formalnej umowy (w 2013 r. było to 3% bezrobotnych zarejestrowanych, w 2014 r. 4%) lub złożyły sprzeczne deklaracje (rejestracja w UP i formalne zatrudnienie, np. wspomniane wcześniej 1% zarejestrowanych bezrobotnych, którzy jednocześnie zadeklarowali pracę w formie umów cywilnoprawnych).

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w 2014 r. jedynie 70% można uznać za bezrobotnych ekonomicznie (nie miało pracy i jej aktywnie poszukiwało)¹⁴, zaś 25% było w tym aspekcie biernych, czyli zgodnie z definicją BAEL można ich uznać za nieaktywnych zawodowo. W poprzednich latach wartości te były niemal identyczne.

¹⁴ Należy dodać, że w tabeli 3.30 podano bardzo zbliżone dane wskazujące, że 73% zarejestrowanych aktywnie poszukiwało pracy. Różnica wynika z uwzględniania w analizie w tabeli 3.33 dodatkowo kategorii osób pracujących.

W zakresie poszukiwania nowej pracy przez pracowników od czterech lat nie zaszły niemal żadne zmiany (tabela 3.35). W każdej kolejnej edycji BKL **nowej pracy poszukiwało 8% pracujących Polaków (około 1,2 mln)**. Najczęściej nowej pracy poszukiwali pracujący z woj. podlaskiego (12%) i małopolskiego (13%). Najrzadziej natomiast – z opolskiego (4%).

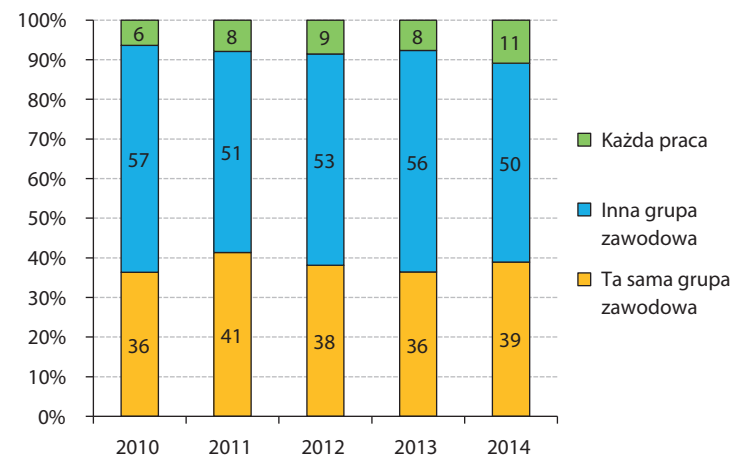
Tabela 3.35. Odsetek pracujących Polaków poszukujących nowej pracy w podziale na województwa

Województwo	2010	2011	2012	2013	2014
Dolnośląskie	8	10	9	10	8
Kujawsko-pomorskie	8	6	5	7	8
Lubelskie	9	9	9	9	11
Lubuskie	7	8	9	8	7
Łódzkie	8	9	10	8	7
Małopolskie	12	13	11	11	13
Mazowieckie	9	8	10	7	7
Opolskie	7	3	4	7	11
Podkarpackie	10	8	7	7	9
Podlaskie	8	10	12	12	12
Pomorskie	5	8	4	4	4
Śląskie	10	8	7	9	7
Świętokrzyskie	7	10	7	6	6
Warmińsko-mazurskie	9	10	7	4	7
Wielkopolskie	7	7	6	5	7
Zachodniopomorskie	8	7	8	7	8
Ogółem	8	8	8	8	8

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

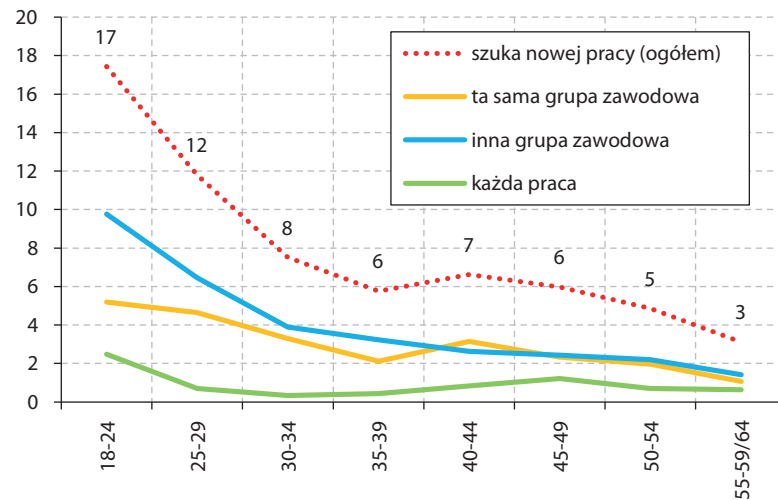
Podobnie jak w poprzednich latach tylko nieco ponad jedna trzecia osób pragnących zmienić pracę poszukiwała nowego pracodawcy w obrębie tej samej grupy zawodów (ISCO-1) (wykres 3.44). **Połowa osób zamierzała natomiast zmienić zawód.** 11% pracujących poszukiwało jakiegokolwiek pracy.

Wykres 3.44. Grupa zawodowa (ISCO-1), w obrębie której pracujący Polacy poszukiwali nowej pracy

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2010-2014.

Wykres 3.45. Odsetek pracujących Polaków poszukujących nowej pracy w podziale na grupy wiekowe

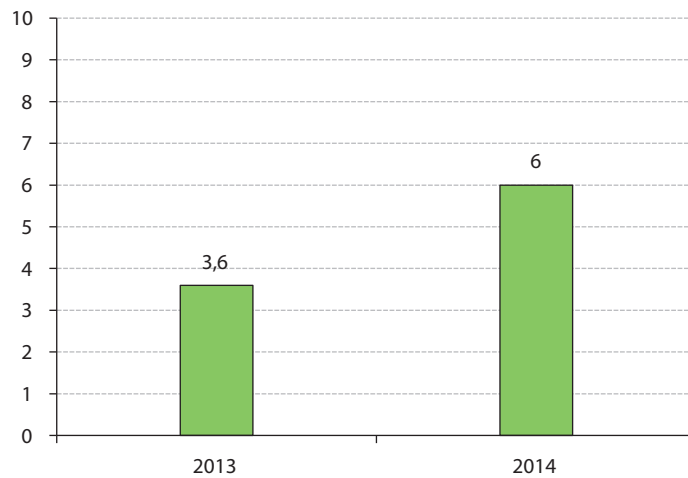
Źródło: BKL – Badanie Ludności 2014.

Najczęściej pracę chciały zmieniać osoby młode (wykres 3.45) – w grupie wiekowej 18-29 lata było to około 17%. W kolejnych grupach wiekowych odsetek ten spadał do kilku procent. Wraz z wiekiem spada również udział osób pracujących, które poszukiwały pracy w innym niż dotychczasowy zawodzie.

Najczęściej podawanym powodem poszukiwania pracy przez pracujących była po prostu chęć zmiany pracy (54%). W 29% była to chęć zarobienia dodatkowych pieniędzy. Spodziewana redukcja zatrudnienia niepokoiła jedynie 6% badanych.

Wśród osób aktualnie pracujących w 2014 r. 6% (0,9 mln) przyznało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy było przez co najmniej miesiąc bezrobotne, tzn. nie miało pracy i aktywnie jej poszukiwało (wykres 3.46). Osoby te traktować należy zatem jako **bezrobotnych, którym udało się znaleźć pracę w ostatnim roku**. W 2013 r. było to 3,6% (0,5 mln).

Wykres 3.46. Odsetek osób aktualnie pracujących, które w ciągu ostatnich 12 miesięcy były przez co najmniej miesiąc bezrobotne (w %)

Źródło: BKL – Badanie Ludności 2013-2014.